

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Організація управління фінансово-економічною безпекою
ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»

Виконав: студент 2 курсу, групи 8.0739-уб-з
спеціальності 073 Менеджмент
освітньої програми управління фінансово-
економічною безпекою
спеціалізації управління безпекою фінансових
установ

Д. О. Савченко

Керівник к.е.н., ст. викладач Герасимова В.О.

Рецензент к.е.н., доцент Лепьохін О.В.

Запоріжжя 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма управління фінансово-економічною безпекою
Спеціалізація управління безпекою фінансових установ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

« ____ » _____ 202__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ
Савченко Денису Олександровичу

1. Тема роботи «Організація управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»
керівник роботи: к.е.н., ст. викладач Герасимова В.О
затверджені наказом ЗНУ від “18” червня 2020 року № 810-с.
- 2.Строк подання студентом роботи “10” листопада 2020 року
3. Вихідні дані до роботи фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, державні стандарти України, дані фінансової та іншої звітності ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»
- 4.Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) розглянути сутність управління фінансово-економічною безпекою підприємства; дослідити основні підходи до організації системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах; систематизувати існуючі методики оцінки ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах; провести комплексний аналіз фінансового стану та здійснити оцінку ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства; оцінити ефективність управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»; дослідити сучасні підходи до підвищення ефективності функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою на рівні суб'єкта господарювання; удосконалити методику оцінювання ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства; запропонувати напрями вдосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
магістерська робота містить 13 рис., 26 табл. і 2 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Герасимова В.О., к.е.н., ст. викладач	09.08.2020 р.	09.08.2020 р.
2	Герасимова В.О., к.е.н., ст. викладач	13.09.2020 р.	13.09.2020 р.
3	Герасимова В.О., к.е.н., ст. викладач	18.10.2020 р.	18.10.2020 р.

7. Дата видачі завдання 05 липня 2020 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2020 р. 09.07.2020 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2020 р. 08.08.2020 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2020 р. 12.09.2020 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	13.09.2020 р. 17.10.2020 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	18.10.2020 р. 28.10.2020 р.	виконано
6.	Формування висновків	28.10.2020 р. 31.10.2020 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	01.11.2020 р. 09.11.2020 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	10.11.2020 р.	виконано

Студент _____
(підпис)

Д. О. Савченко
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

В.О. Герасимова
(ініціали та прізвище)

Науковий консультант _____
(підпис)

О.М. Зборовська
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

Л.А. Бехтер
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 116 с., 13 рис., 26 табл., 83 джерел, 6 додатків.

Об'єктом дослідження є процес організації управління фінансово-економічною безпекою на рівні підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів організації управління фінансово-економічною безпекою на рівні підприємства.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах.

Методи дослідження: логічного узагальнення, дедуктивний, фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння та ін.

Одержані результати: удосконалено методикау інтегральної оцінки ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства; дістало подальшого розвитку трактування поняття фінансово-економічної безпеки підприємства; систематизовано група методів, що використовуються при оцінці рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що розроблені практичні рекомендації дозволять підприємству при організації управління фінансово-економічною безпекою здійснювати заходи, що дозволять підвищити рівень кадрової, техніко-технологічної, інформаційної забезпеченості, рівень ефективності роботи з контрагентами, рівень досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері фінансово-економічної безпеки.

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ,
ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА, ФІНАНСОВИЙ СТАН, ОЦІНКА
ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА**

SUMMARY

Qualifying work: 116 pp., 13 fig., 26 tab., 6 annex, 83 references.

The object of the research is the process of organizing the management of financial and economic security at the enterprise level.

The subject of the study is a set of theoretical, methodological and applied aspects of the organization of financial and economic security management at the enterprise level.

The purpose of the qualification work is development of theoretical and methodological and organizational provisions and development of practical recommendations for improving the organization of financial and economic security management.

Methods of research: logical generalization, deductive, financial-economic and statistical analysis, systematic approach, comparison

The scientific novelty of the results consists in developed practical recommendations will allow the company in the organization of financial and economic security management to take measures to increase staffing, technical and technological, information security, the level of efficiency of work with contractors, the level of achieving strategic goals of the company in the field of financial and economic security. The interpretation of the concept of financial and economic security of the enterprise is offered; a group of methods used in assessing the level of financial and economic security of economic entities are systematized.

The system of measures on separate directions of improvement of the mechanism of management of financial and economic safety of PJSC "Kryvoryzskyi Iron-Ore Plant" is offered.

Of practical importance is the method of integrated assessment of the effectiveness of the financial and economic security management system, the implementation of which will allow businesses to increase the efficiency of internal

processes and communications with stakeholders and strengthen financial and economic security in today's volatile environment.

FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY, SECURITY MANAGEMENT,
ORGANIZATIONAL STRUCTURE, FINANCIAL STABILITY, BANKRUPTCY
PROBABILITY ASSESSMENT

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	13
1.1 Сутність управління фінансово-економічною безпекою підприємства.....	13
1.2 Підходи до організації системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах	23
1.3 Методологічні засади оцінки ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах	33
2 ОЦІНЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПАТ «КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ».....	44
2.1 Організаційно-економічна характеристика ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»	44
2.2 Аналіз фінансового стану та оцінка ймовірності банкрутства ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат».....	56
2.3 Оцінювання ефективності управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві	66
3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	79
3.1 Сучасні підходи до підвищення ефективності функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві.....	79
3.2 Визначення напрямків удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат».....	90
ВИСНОВКИ	103
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	108
ДОДАТКИ	117

ВСТУП

В сучасних умовах посилення нестабільності, суб'єкти господарювання постають перед численними викликами та відчують на собі вплив постійних змін як у внутрішньому, так і у зовнішньому середовищі. Особливо гостро ці питання постають перед вітчизняними підприємствами, оскільки вони постійно перебувають під впливом цілої низки чинників: дестабілізація економічної ситуації в країні, процеси трансформації щодо подолання кризових явищ, низький рівень інвестиційної привабливості, втрата ринків, зниження конкурентоспроможності та ін. В таких умовах необхідно не лише активно реалізовувати заходи щодо збереження своїх ринкових позицій, а й здійснювати постійний пошук інструментів для підвищення ефективності своєї діяльності. Рівень фінансово-економічної безпеки підприємства визначається, в тому числі дієвістю функціонування системи управління ФЕБ. В цьому контексті питання організації управління фінансово-економічною безпекою на рівні підприємства набувають все більшої актуальності, оскільки саме це зумовлює виживання компанії на ринку.

Дослідженню сутності управління фінансово-економічною безпекою підприємства присвячені праці багатьох вчених, зокрема: Фролов С. М., Клименко Т. В., Дехтяр Н. А., Дейнека О. В., Доценко І. О., Мельничук О. П., Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б., Соломіна Г. В. та ін. Підходи до організації системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах вивчали Преображенська О. С., Момот Т. В., Мойсеєнко І. П., Марченко О. М., Отенко І. П., Москаленко Н. О., Поясник Г. В., Сафарова А. Т. та ін. Окремі підходи до здійснення оцінки ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах розглядали Черкасова С. О., Чернега О. М., Ільяшенко С. Н., Горячева К. С., Гладченко Т. М., Рета М. В., Іванова А. О., Рзаєва Т. Г., Місько Г. А., Небава М. І., Міронова Ю. В., Підхомний О. М., Комаркова Д. В. та ін. Сучасні інструменти підвищення ефективності функціонування системи управління фінансово-економічною

безпекою на підприємстві в своїх працях досліджували Малащенко В., Копилук О. І., Гузар У. Є., Гута С. В., Малик О. В., Чернецька О. В., Саванчук Т. М., Діденко Є. О., Єрмошенко М. М., Горячева К. С., Доценко Д. В., Науменко Є. Ю. та ін.

Однак необхідно відмітити, що у працях вчених велика увага приділяється вивченню сутності ризиків і загроз, теоретичних аспектів забезпечення фінансової та економічної безпеки підприємства, особливостям побудови організаційної структури управління у сфері фінансово-економічної безпеки, теоретичним основам розроблення механізмів управління ФЕБ. Разом з тим, недостатньо розробленими залишаються підходи до здійснення оцінки ефективності функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві, що в сучасних нестабільних умовах набуває все більшого значення, оскільки потребується використання дієвих інструментів оцінки задля оперативного реагування та реалізації заходів, що дозволять посилити можливість підприємства ефективно управляти рівнем своєї ФЕБ. Таким чином, все це зумовлює необхідність більш поглибленого дослідження теоретико-методичних основ організації управління фінансово-економічною безпекою підприємства та засвідчує актуальність досліджуваної у магістерській роботі проблематики у науковому та практичному плані.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розвиток теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах.

Виходячи з цієї мети, були розроблені такі основні задачі дослідження:

- розглянути сутність управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- дослідити основні підходи до організації системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах;
- систематизувати існуючі методики оцінки ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах;

- провести комплексний аналіз фінансового стану та здійснити оцінку ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства;
- оцінити ефективність управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»;
- дослідити сучасні підходи до підвищення ефективності функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою на рівні суб'єкта господарювання;
- удосконалити методику оцінювання ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- запропонувати напрями вдосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат».

Об'єктом дослідження є процес організації управління фінансово-економічною безпекою на рівні підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів організації управління фінансово-економічною безпекою на рівні підприємства.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних фахівців в галузі управління фінансово-економічною безпекою. У роботі використані методи: логічного узагальнення – для узагальнення наукового досвіду з досліджуваних проблем і аспектів; дедуктивний – для дослідження теоретичних аспектів організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах; фінансово-економічного та статистичного аналізу, порівняння, зведення – при оцінюванні фінансового стану підприємства та проведенні оцінки ймовірності настання банкрутства; ситуаційного аналізу – при розробці рекомендацій щодо вдосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою підприємства; критичного аналізу та узагальнення теоретичних досліджень – для теоретичного узагальнення одержаних результатів та формулювання висновків.

Інформаційною базою дослідження є фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, державні стандарти України, дані фінансової та іншої звітності ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат», результати власних досліджень та проведеного аналізу.

Наукова новизна отриманих результатів визначається такими основними положеннями:

– удосконалено методику інтегральної оцінки ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства, шляхом розрахунку відповідного індексу, складовими елементами якого є: кадрова забезпеченість, техніко-технологічна забезпеченість, інформаційна забезпеченість, ефективність роботи з контрагентами та рівень досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері фінансово-економічної безпеки;

– дістало подальшого розвитку трактування поняття фінансово-економічної безпеки підприємства, що пропонується визначати як сукупність певних характеристик фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання (техніко-технологічна, кадрова, ринкова, інформаційна, матеріально-сировинна безпека), які відображають збалансованість його окремих елементів та здатність дієво реагувати на вплив зовнішніх та внутрішніх чинників з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства;

– дістала подальшого розвитку систематизація групи методів, що використовуються при оцінці рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання; комплексне використання цих методів дозволить здійснювати дієвий моніторинг фінансового становища підприємства та забезпечить можливість оперативно реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі з метою прийняття необхідних управлінських рішень.

Значення результатів кваліфікаційної роботи магістра полягає у тому, що розроблені практичні рекомендації дозволять підприємству при організації управління фінансово-економічною безпекою здійснювати заходи, що дозволять підвищити рівень кадрової, техніко-технологічної, інформаційної забезпеченості, рівень ефективності роботи з контрагентами,

рівень досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері ФЕБ. Практичне значення має методика інтегральної оцінки ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства, впровадження якої дозволить суб'єктам господарювання підвищити ефективність внутрішніх процесів та комунікацій зі стейкхолдерами та сприятиме зміцненню фінансово-економічної безпеки підприємства у сучасних нестабільних умовах.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й обговорювалися на науково-практичній конференції: XIII Університетській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Молода наука-2020» (Запоріжжя, 2020 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 1 тези за матеріалами наукової конференції.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1 Сутність управління фінансово-економічною безпекою підприємства

З точки зору *системного підходу* безпеку можна визначити як властивість системи, що забезпечує її стійке і стабільне функціонування та розвиток в умовах виникнення різних видів зовнішніх і внутрішніх загроз.

З *кібернетичної точки зору* безпека трактується таким чином: це кількісна і якісна характеристика властивостей системи з погляду її здатності до самовиживання та розвитку в умовах виникнення зовнішньої й внутрішньої загрози, тобто де стабілізаційної дії непередбачених і важкопрогнозованих зовнішніх і внутрішніх факторів.

Як *філософська категорія* безпека є формою вираження життєспроможності та життєстійкості об'єктів матеріального світу.

Також безпека трактується як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави, а також довкілля в різних сферах життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз [66, с. 10].

Разом з тим доцільно розглядати категорію безпеки у більш вузьких її проявах, зокрема щодо фінансових та економічних аспектів функціонування підприємства [79, 80, 81, 82, 83].

Важливість вивчення особливостей управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання полягає у тому, що це дозволяє не лише мінімізувати негативний вплив зовнішніх та внутрішніх чинників, але і знайти можливості щодо підвищення ефективності функціонування підприємств та максимізувати їхній розвиток у сучасних турбулентних умовах.

Для ґрунтовного дослідження сутності поняття фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно розглянути підходи вчених до трактування цієї категорії (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Підходи вчених до трактування поняття «фінансово-економічна безпека»

Вчені	Визначення
Столбов В., Шаповал Г.	стан захищеності його ресурсів та інтелектуального потенціалу від наявних та потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, який характеризується високими фінансовими показниками діяльності та перспективою економічного розвитку в майбутньому [62, с. 104]
Трухан О., Конкаєва М.	зі статичної позиції – результат діяльності підприємства на певну дату; з динамічної – розвиток підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки у короткостроковій та довгостроковій перспективі [65, с.30]
Кантасва О.	виділення, аналіз й оцінювання існуючих загроз з кожної функціональної складової та розроблення на їх основі системи протидіючих і застережних заходів [21, с. 60]
Коваленко О.	безперервний, системний процес, перебіг якого передбачає діагностику зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, планування, організацію та реалізацію заходів щодо підтримки стабільного функціонування підприємства відповідно до його стратегічних, тактичних та поточних цілей, що досягається, в першу чергу, шляхом найбільш раціонального розподілу та використання ресурсів [27, с. 65]
Кракос Ю., Разгон Р.	здатність підприємства самостійно розробляти і проводити фінансову стратегію відповідно до цілей корпоративної стратегії, в умовах невизначеного і конкурентного середовищ [33, с. 88].
Кириченко О., Кудря І.	діяльність з управління ризиками та захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз для забезпечення стабільного розвитку підприємства та зростання його власного капіталу в поточній і стратегічній перспективах [24, с. 23].
Кудрицька Ж.	збалансований стан його елементів та підсистем як окремої економічної системи, що можуть бути виражені кількісними чи якісними показниками та характеризуються стійкістю до негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища та здатністю забезпечити її ефективне функціонування, стабільність розвитку та економічного зростання [36].
Мулик Я.	стан захищеності фінансових інтересів підприємства на всіх рівнях його фінансових відносин від впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, який забезпечує його самозбереження та розвиток у поточній та стратегічній перспективах [44, с. 196].
Крючко А.	здатність суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, зокрема і фінансову діяльність, ефективно та стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризиків внутрішнього та зовнішнього середовищ [35, с. 50].

На підставі аналізу розробок вчених вважаємо, що фінансово-економічну безпеку підприємства необхідно розглядати як сукупність певних характеристик фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання (техніко-технологічна, кадрова, ринкова, інформаційна, матеріально-сировинна безпека), які відображають збалансованість його окремих елементів та

здатність дієво реагувати на вплив зовнішніх та внутрішніх чинників з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Основна мета досягнення фінансово-економічної безпеки підприємств полягає в тому, щоб гарантувати їх стабільне та максимально ефективне функціонування в теперішньому часі і високий потенціал розвитку в майбутньому [26, с. 342].

Для більш глибокого розуміння яким чином необхідно управляти фінансово-економічною безпекою підприємства, доцільно розглянути основні його принципи (рис. 1.1).

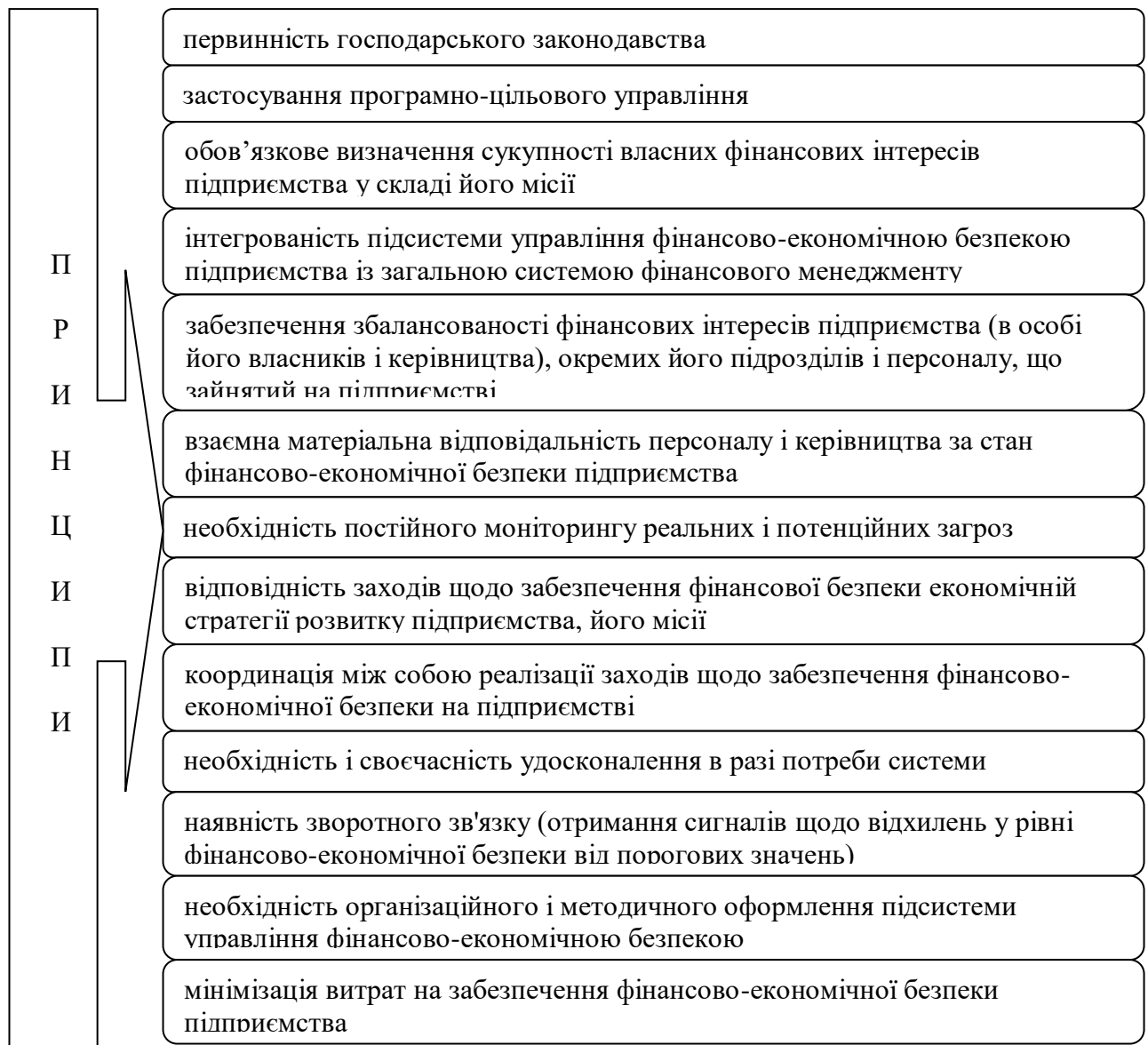

Рис. 1.1 – Принципи управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Побудовано на основі [16]

Суб'єктами управління фінансовою безпекою є власники, керівництво підприємства та фінансові менеджери, які шляхом проведення аналітичних досліджень, як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства, розробляють відповідні пропозиції щодо запобігання фінансовим проблемам [49, с. 226]. В процесі управління фінансово-економічною безпекою підприємства здійснюється виконання певних функцій, серед яких основними є тотожні до функцій менеджменту загалом: планування, організація, мотивація, контроль. З таким підходом, в тому числі, погоджуються Дехтяр Н. А. та Дейнека О. В. [10, с. 264-265]

Планування передбачає встановлення головних індикаторів – показників, за допомогою яких здійснюватиметься оцінка рівня фінансово-економічної безпеки підприємства на конкретному етапі його розвитку. Також необхідно визначити критерії оцінки таких показників, їхні граничні значення. Все це відображається у системі внутрішніх планів підприємства.

Функція організації полягає у побудові дієвої організаційної структури, за допомогою якої на конкретному підприємстві, із врахуванням його розмірів, специфіки діяльності та інших факторів, будуть здійснюватись заходи щодо забезпечення прийняттого рівня фінансово-економічної безпеки.

Мотивація персоналу також є важливою функцією управління, оскільки стимулює працівників до знаходження більш ефективних шляхів досягнення поставлених цілей. В системі управління фінансово-економічною безпекою (ФЕБ) суб'єкта господарювання ця функція має двовимірний вплив.

З одного боку, персонал підприємства, за яким закріплено повноваження щодо управління ФЕБ здійснюють пошук стимулів, які матимуть максимальний вплив на інших працівників з метою аби вони, відповідно до своїх функціональних обов'язків, постійно здійснювали пошук заходів підвищення ефективності тих процесів, які перебувають в межах їхньої компетенції.

З іншого боку, важливо також використовувати дієві інструменти стимулювання безпосередньо співробітників, залучених до системи управління

ФЕБ з метою впровадження новітніх методів щодо удосконалення організації управління ФЕБ підприємства.

Функція контролю реалізується шляхом постійного моніторингу ключових індикаторів рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, їхнього співставлення з критичними значеннями, виявленні невідповідностей у системі ФЕБ, знаходженні шляхів їхнього подолання, а також напрямів використання виявлених можливостей. Ці заходи необхідно здійснювати в рамках різних видів контролю: попереднього, поточного та підсумкового.

Разом з тим, Доценко І.О. та Мельничук О.П. зазначають, що серед функцій, які повинна виконувати система управління фінансово-економічною безпекою необхідно також виокремити наступні (рис. 1.2).

<i>Встановлення відповідності</i>	встановлюється відповідність між внутрішніми характеристиками (потенціалом) підприємства та можливостями, небезпеками і загрозами, які визначають його позицію у зовнішньому середовищі
<i>Переговорна</i>	управління фінансово-економічною безпекою спрямоване на усунення конфліктів на рівні мікро-, мезо- та макросередовищ функціонування підприємства методами ведення переговорів, маніпуляцій, використання конкурентного становища чи певних повноважень
<i>Маневрування</i>	підприємство має спиратись на маневрування, як враховуючи власні економічні інтереси, так і звертаючи увагу на дії інших суб'єктів ринку з метою підвищення рівня фінансово-економічної безпеки
<i>Структуро-творча</i>	виявляється у формах розподілу та кооперації виконуваних функцій, спрямованих на вирішення поставлених завдань і досягнення відповідного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства; приведення власної організаційної структури управління в максимальну відповідність до середовища господарювання
<i>Адаптаційна</i>	вимагає від підприємства максимальної адекватності управління фінансово-економічною безпекою до умов зовнішнього середовища; відповідно, підприємство або має адекватно реагувати на ці обставини, або змуслене припинити своє існування (залишити ринок чи галузь)
<i>Конфігураційна</i>	управління ФЕБ підприємства має передбачати виділення чітких часових етапів розвитку, протягом яких підприємство може бути описане як певна стійка конфігурація його складових частин
<i>Трансформаційна</i>	реалізується в періоди переходу підприємства від одного етапу стабільного розвитку (конфігурації) до подальшого етапу; управління ФЕБ покликане мінімізувати можливі ризики й втрати, властиві такому переходу, а також зберегти життєздатність підприємства

Рис. 1.2 – Основні функції системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства

Побудовано на основі [13, с. 81-83]

Для забезпечення безпеки підприємства необхідна взаємодія всіх учасників даного процесу (співробітників, підрозділів, служб), щоб їх зусилля були скоординованими і узгодженими, оскільки від цього залежить кінцевий результат та досягнення поставленої мети. Кожен з учасників процесу забезпечення заходів з безпеки повинен чітко знати, хто яку роботу виконує і за що несе відповідальність. Основні заходи з безпеки повинні бути відомі учасникам даного процесу і всім співробітникам підприємства, що дозволить вчасно виявити потенційні і реальні небезпеки та загрози, запобігти їх виникненню і негативному впливу на діяльність підприємства [50, с. 308].

Ареф'єва О. В. та Кузенко Т. Б. [1, с.102] виокремлюють п'ять рівнів фінансової сталості та відповідно п'ять рівнів фінансової безпеки підприємства:

- 1) суб'єкту господарювання достатньо власних оборотних засобів для функціонування (абсолютна фінансова сталість та фінансова безпека);
- 2) суб'єкту господарювання практично достатньо власних оборотних засобів (нормальна фінансова сталість та фінансова безпека);
- 3) суб'єкту господарювання недостатньо власних оборотних засобів, тому воно залучає середньострокові та довгострокові позики і кредити (нестійкий фінансовий стан і рівень безпеки);
- 4) суб'єкт господарювання, окрім середньострокових та довгострокових позик і кредитів, залучає короткострокові (критичний фінансовий стан і рівень безпеки);
- 5) суб'єкт господарювання не може забезпечити фінансування своєї діяльності ані власними, ані залученими засобами (кризовий фінансовий стан і рівень безпеки).

Загалом управління фінансово-економічною безпекою підприємства можна розглядати як процес, що складається із виконання трьох основних етапів, які представлено на рис. 1.3. Виконання цих етапів є умовно-послідовним, оскільки в практиці господарювання підприємства ці заходи можуть виконуватись одночасно та циклічно, що забезпечує безперервний процес забезпечення достатнього рівня фінансово-економічної безпеки.

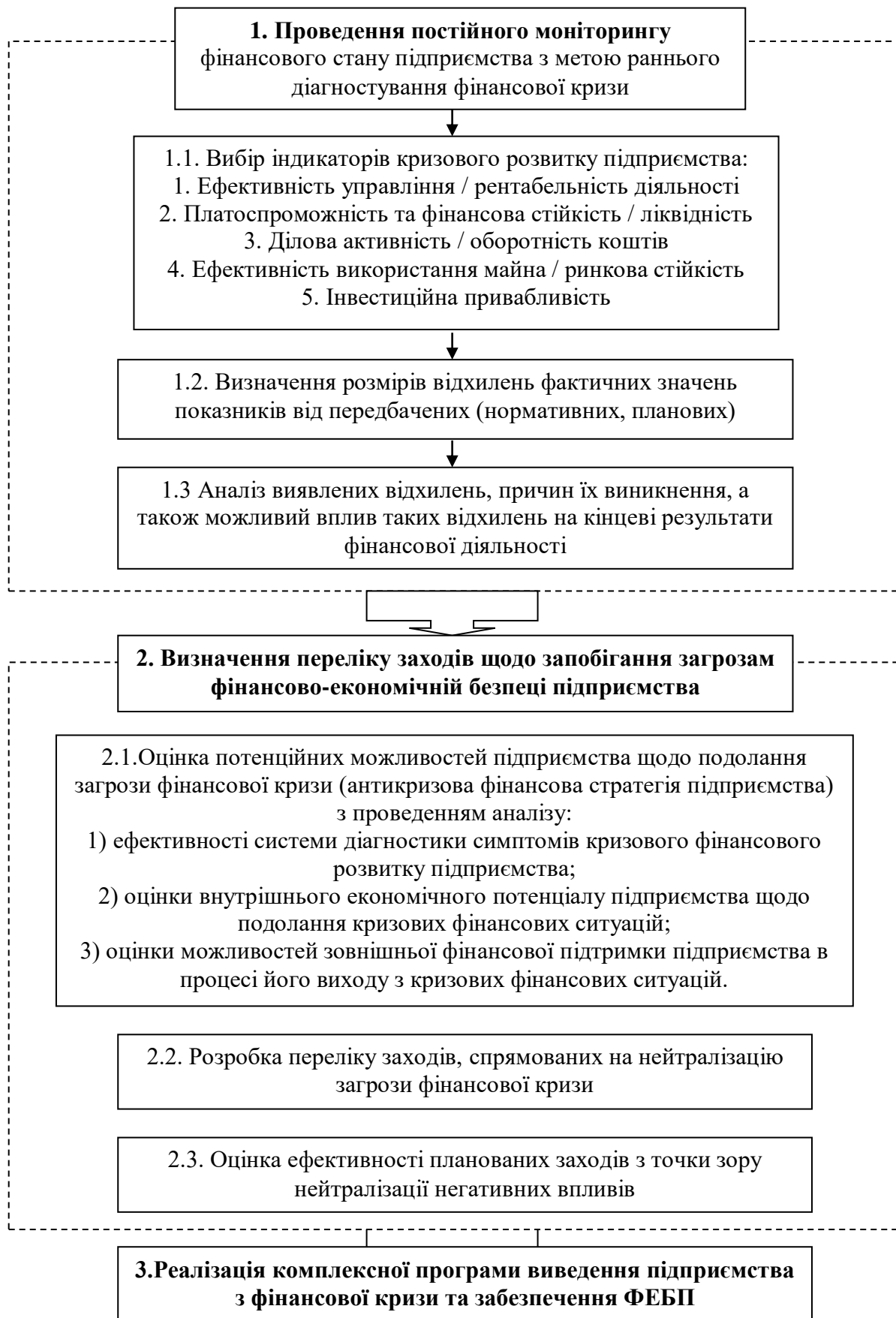

Рис. 1.3 – Етапи процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства [3]

В процесі побудови дієвої системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства, можуть обиратись різні стратегії, що являють собою сукупність рішень, направлених на досягнення запланованого рівня безпеки.

Соломіна Г.В. у своїй праці [61, с.22] виокремлює такі основні стратегії:

1) *Стратегія безпеки, пов'язана з необхідністю раптово реагувати на загрози виробничої діяльності, майна, персоналу.* Тобто в даному випадку діє принцип «загроза – віддзеркалення». Створені для вирішення цього завдання підрозділи, служби, виділені сили і засоби можуть послабити або запобігти дії загроз; однак суб'єкту господарювання можуть бути завдані і значні збитки.

2) *Стратегія безпеки, орієнтована на прогнозування, завчасне виявлення небезпек і загроз,* цілеспрямоване дослідження економічної і криміногенної ситуацій як усередині суб'єкта підприємництва, так і в навколишньому середовищі. Виділені для вирішення цього завдання фахівці, створені підрозділи і служби безпеки дають можливість усвідомлено і цілеспрямовано проводити роботу із створення сприятливих умов для підприємницької діяльності.

3) *Стратегія безпеки, спрямована на відшкодування (відновлення, компенсацію) нанесеного збитку.* Дана стратегія може вважатися прийнятною лише тоді, коли збиток значний, або тоді, коли немає можливості здійснити стратегії першого або другого типу.

В цілому можна зазначити, що управління фінансово-економічною безпекою суб'єкта господарювання може мати реактивний або проактивний характер. У першому випадку здійснюється реагування на події, які вже виникли, а точніше – на наслідки таких подій для підприємства. При проактивному підході на постійній основі реалізуються заходи превентивного характеру з метою завчасного попередження настання несприятливих ситуацій або знаходження шляхів використання можливостей, які містяться у певній ризиковій події. Вважаємо, що саме другий підхід дозволяє забезпечити високий рівень фінансово-економічної безпеки підприємства, особливо в сучасному мінливому середовищі.

З метою досягнення цілей фінансово-економічної безпеки підприємства використовується система методів, які представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Методи досягнення цілей забезпечення ФЕБ

Методи	Ключові особливості
Методи економічного стимулювання і фінансової відповідальності	полягає у створенні матеріальних умов при досягненні цілей забезпечення фінансової безпеки або при введенні матеріальної відповідальності за їх недосягнення. Це дозволяє робити досягнення цілей фінансової безпеки взаємовигідним для всіх суб'єктів забезпечення фінансової безпеки підприємства: власників, менеджерів, персоналу
Метод вибору альтернатив	дає найбільший ефект у разі, коли були пророблені усі можливі альтернативи щодо рішення і обирається адекватний у даній ситуації стосовно забезпечення фінансової безпеки варіант, при чому з урахуванням його вартості, ефективності і оперативності реалізації
Метод «найменшого опору»	використовується щоб персонал не робив опору рішенням, які приймає керівництво стосовно забезпечення ФЕБ і котрі певним чином зачіпають його інтереси. При цьому слід враховувати, що вирішення поставлених задач щодо забезпечення ФЕБ повинно досягатися не за будь-яку ціну, а з найменшими витратами і за мінімального обсягу фінансових ресурсів
Адміністративні методи	базуються на принципі централізованого управління в межах підприємства, тобто коли прийняте рішення має виконуватися нижчестоящими ланками підсистеми управління ФБП і носить обов'язковий характер для реалізації
Організаційні методи	основною метою їх застосування є оптимізація структури і витрат на забезпечення фінансової безпеки підприємства, а також координація діяльності всіх підрозділів в цьому напрямку
Метод реінжинірингу	передбачає перегляд організаційної структури і змісту функцій забезпечення ФЕБ, їхньої оптимізації. При цьому завдяки його застосуванню скорочуються непродуктивні операції і ланки організаційної структури управління фінансовою безпекою або спрощується надто громіздка структура
Метод логістики	являє собою управління фінансовими потоками з метою забезпечення достатності фінансових ресурсів цілям фінансової безпеки, а також їхньої наявності у визначений час і заданому місці. Цей метод спрямований на скорочення непродуктивних витрат і оптимізацію фінансових потоків всередині і зовні даного підприємства
Аудит	незалежність такого контролю дозволяє підприємству вчасно вживати попереджувальних заходів щодо виправлення виявлених недоліків в забезпеченні належного стану фінансової безпеки, уникати штрафних санкцій з боку податкових та інших державних контролюючих органів або своїх контрагентів
Правові методи	дозволяють забезпечувати повну легітимність процесу підтримання належного рівня фінансової безпеки будь-якого підприємства
Страховання	дозволяє передбачати захист від різного роду ризиків і загроз, а також мінімізацію їхніх можливих фінансових наслідків
Метод оптимізації оподаткування	Оптимізація податкових платежів в частині їхньої структури і розміру в межах чинного законодавства надає можливість скоротити витрати або зменшити непродуктивні з них і як результат – підвищити рівень фінансової безпеки підприємства

Складено на основі [16, с. 172-176]

Таким чином, за допомогою вищевказаних методів та процедур здійснюється виконання таких основних завдань системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві:

- оцінка та аналіз основних ризиків підприємства;
- прогнозування стану захищеності підприємства при уникненні ризиків або при відшкодуванні їх наслідків;
- недопущення проникнення на підприємство структур економічної розвідки конкурентів, організованої злочинності й окремих осіб із протиправними намірами;
- протидія проникненню до віртуальної бази даних підприємства в злочинних цілях;
- забезпечення захисту конфіденційної інформації та комерційної таємниці;
- безпека матеріальних цінностей підприємства;
- захист законних прав і інтересів підприємства і його співробітників;
- своєчасне виявлення потенційних злочинних намірів щодо підприємства і його співробітників з боку зовнішніх джерел загроз безпеки;
- виявлення, попередження й припинення можливої протиправної й іншої негативної діяльності співробітників підприємства;
- формування ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- формування та інтенсивне використання інноваційного забезпечення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- вироблення та прийняття найбільш оптимальних управлінських рішень щодо стратегії й тактики забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;
- здійснення постійного контролю за ефективністю функціонування системи фінансово-економічної безпеки, удосконалення її елементів [48, с. 18].

1.2 Підходи до організації системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах

Під організацією управління системи фінансово-економічної безпеки суб'єкта підприємницької діяльності, суб'єкта господарювання розуміють сукупність заходів організаційно-правового та організаційно-економічного характеру, що передбачає визначення основних завдань, методів, інструментів, засобів, об'єктів та суб'єктів економічної безпеки, а також створення нормативного та інформаційного забезпечення для комплексної протидії загрозам з метою забезпечення стійкої реалізації економічних інтересів суб'єкта господарської діяльності [55].

Організаційна структура підрозділу безпеки є одним з основних елементів управління підрозділом. Вона характеризується розподілом цілей і завдань по забезпеченню безпеки між підрозділами та суб'єктами. По суті, структура управління безпекою – це організаційна форма роботи щодо прийняття та реалізації управлінських рішень у галузі забезпечення безпеки.

Таким чином, організаційна структура управління підрозділом безпеки – це сукупність управлінських ланок, розташованих у визначеній підпорядкованості, що забезпечує взаємозв'язок між керуючими та керованою системами.

Метою утворення підрозділу безпеки на підприємстві є організація професійного забезпечення протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам та небезпекам підприємству [68, с.233].

На підприємствах можуть використовуватись такі варіанти організації управління фінансово-економічною безпекою:

- департамент безпеки – створюється з чисельністю працівників у штаті не менше п'ятнадцяти осіб (включаючи посаду керівника);
- управління безпеки або служба – створюються з чисельністю працівників у штаті не менше семи осіб (включаючи посаду керівника);

- відділ безпеки – створюється з чисельністю працівників у штаті не менше чотирьох осіб (включаючи посаду керівника);
- сектор безпеки (бюро, група) – створюється з чисельністю працівників у штаті не менше трьох осіб (включаючи посаду керівника);
- призначення фізичної особи, яка відповідає в організації за безпеку [51, с. 83].

Мойсеєнко І. П. та Марченко О. М. виокремлюють такі головні чинники, що впливають на вибір типу організаційної структури управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві:

- вид економічної діяльності підприємства;
- організаційно-правова форма господарювання;
- характеристики ринку, на якому діє підприємство (рівень та методи конкуренції, особливості попиту тощо) та його ринкова позиція (частка ринку, рівень конкурентоспроможності та ін.);
- обсяг фінансово-економічної діяльності підприємства;
- головні види фінансово-економічної діяльності підприємства;
- досягнутий рівень фінансово-економічної безпеки;
- наявність та кількість регіональних відділень;
- кількість та професійно-кваліфікаційний рівень працівників;
- можливість фінансового забезпечення функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства;
- стиль керівництва (менеджменту);
- погляди власників та керівників підприємства на необхідність та принципи побудови системи управління фінансово-економічною безпекою [43, с.101-102].

Загалом існують такі типи організаційних структур управління підприємством: лінійна, функціональна, лінійно-штабна, дивізійна, матрична. При побудові підрозділів ФЕБ найбільшого поширення мають лінійна та лінійно-штабна організаційні структури (рис. 1.4).

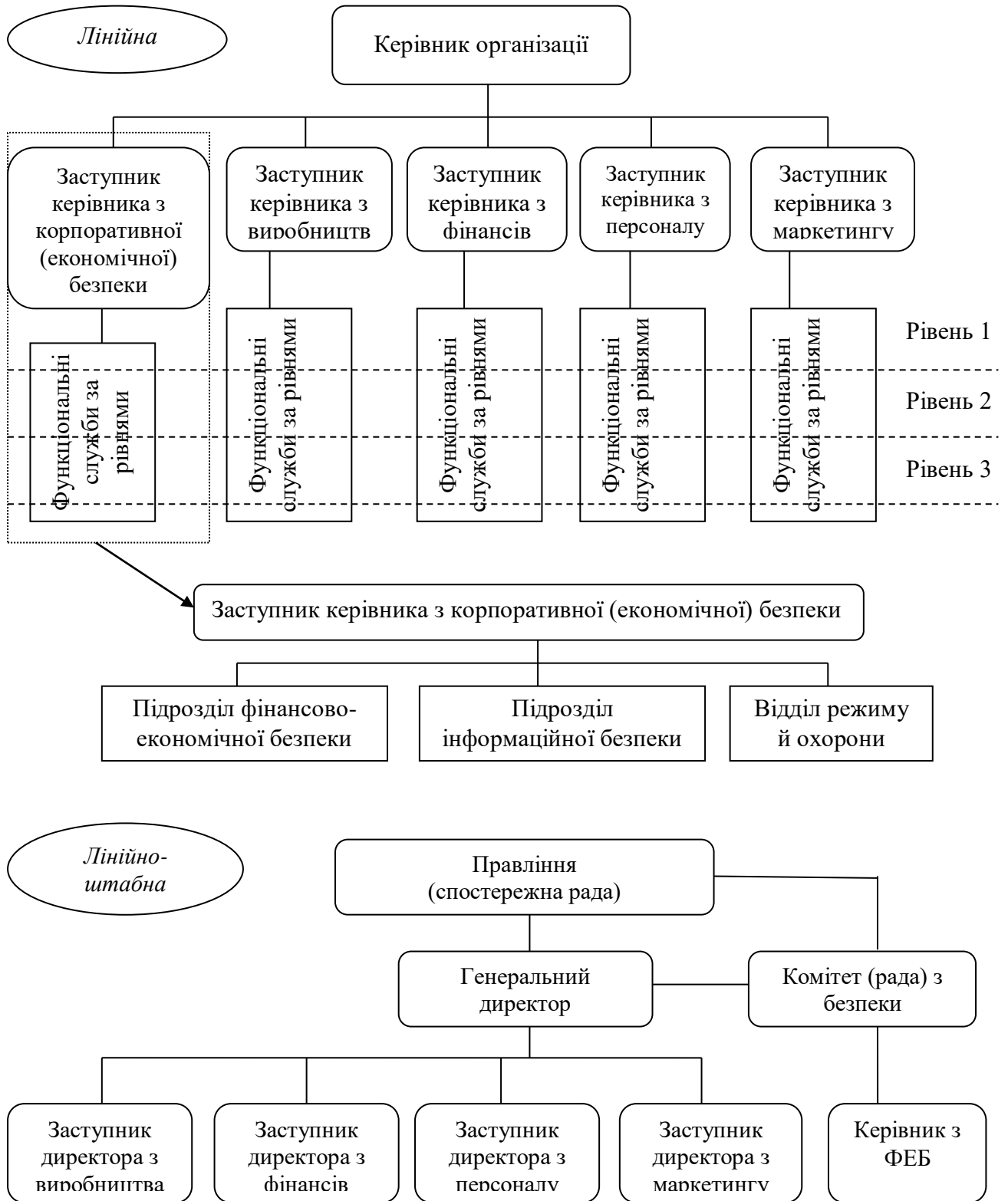

Рис. 1.4 – Місце підрозділу ФЕБ у лінійній та лінійно-штабній структурі підприємства [51, с. 84-85]

Підрозділ фінансово-економічної безпеки повинен бути інтегрованим в організаційну структуру підприємства так, щоб забезпечувався потік інформації й досягався стабільний стан функціонування різних складових діяльності підприємства [54, с. 193].

При формуванні штатного розпису підрозділу з управління фінансово-економічною безпекою необхідно керуватись чинним Національним класифікатором України ДК 003: 2010 «Класифікатор професій», в якому міститься інформація щодо професійних назв робіт, в тому числі у сфері ФЕБ (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Перелік професій, пов’язаних зі здійсненням функцій щодо забезпечення фінансово-економічної безпеки на підприємстві [47]

Код Класифікатора професій	Професійна назва роботи
1229.7	Керівник (директор, начальник та ін.) підрозділу (служби, управління, департаменту та ін.) з безпеки (фінансово-економічної, інформаційної)
2414.1	Науковий співробітник (фінансово-економічна безпека підприємств, установ та організацій)
2414.1	Науковий співробітник-консультант (фінансово-економічна безпека підприємств, установ та організацій)
2414.2	Аналітик з питань фінансово-економічної безпеки
2414.2	Професіонал з фінансово-економічної безпеки
3411	Фахівець з фінансово-економічної безпеки

При доборі персоналу на окремі позиції у підрозділ фінансово-економічної безпеки особливу увагу необхідно приділяти визначенню тих ключових компетенцій, які повинен мати співробітник на відповідній посаді.

У роботі Сафарової А. Т. [59, с. 126] сформовано такі основні вимоги роботодавців до працівників із фінансово-економічної безпеки підприємства:

1. Професійні:

- Вища освіта: юридична/економічна.
- Досвід роботи в правоохоронних органах – більше 2 років, а для окремих посад – 10 років.
- Досконале знання кримінального, адміністративного, господарського, митного, податкового законодавства.
- Досвід оперативно-розшукової та слідчої роботи.
- Знання ПК: офісні програми (зокрема, MS Office, Excel (просунутий рівень), PowerPoint).

- Навички аналітичної роботи, ведення переговорів.
- Знання основ економіки та фінансів, розуміння калькуляцій і кошторисів.

2. Особисті:

- Порядність, професіоналізм, комунікабельність.
- Висока працездатність, уважність, пунктуальність.
- Знання англійської мови.
- Уміння ефективно працювати з великим обсягом інформації, грамотно розставляти пріоритети і діяти в стресових ситуаціях.
- Системний підхід до вирішення поставлених завдань.

3. Додаткові:

- Готовність до відряджень.
- Відповідність корпоративним цінностям компанії.
- Служба в армії.
- Наявність власного автомобіля.
- Без шкідливих звичок.

Загалом процес впровадження системи управління фінансово-економічною безпекою в загальну систему менеджменту підприємства потребує злагодженої роботи персоналу різних рівнів. Ефективність здійснення цього процесу безпосередньо впливає на майбутню результативність роботи відповідного структурного підрозділу та на ступінь узгодженості дій всіх суб'єктів, пов'язаних із реалізацією заходів щодо забезпечення ФЕБ підприємства.

Отенко І. П. та Москаленко Н. О. зазначають, що загальна схема організації й управління фінансово-економічною безпекою підприємства містить десять етапів (рис. 1.5). Вчені підкреслюють, що саме така послідовність забезпечує планомірне управління та контроль ефективності функціонування системи ФЕБ [51, с.79].

<i>Кроки</i>	<i>Змістовність етапу</i>
Етап I. Організаційна діагностика щодо фінансових втрат, шахрайства, ризиків і загроз діяльності	Провести аналіз фінансово-господарської діяльності; ознайомитися з аудиторськими висновками; провести діагностику ризиків і загроз виконанню планів розвитку; попередити вплив сторонніх осіб на діяльність підприємства
Етап II. Формування складу Ради з безпеки (комітету, штабу)	До складу Ради мають увійти члени Наглядової ради, керівники, співробітники та консультанти, які володіють знаннями у сфері ФЕБ. Рада повинна мати авторитет, владу та здатність впливати на процеси
Етап III. Створення виконавчого органу (робочої групи)	керівник з корпоративної (економічної) безпеки або робоча група з топ-менеджменту, які наділені повноваженнями планування, координації та здійснення заходів з ФЕБ
Етап IV. Установлення цілей та завдань управління, концепції та політики ФЕБ	Формування цілей та переліку завдань виконавчого органу, обґрунтування необхідності створення підрозділу ФЕБ або виведення певних функцій з ФЕБ на аутсорсінг організації
Етап V. Створення служби ФЕБ, підбір персоналу	Вибір організаційної структури підрозділу ФЕБ, її функціонального навантаження, підпорядкованості, підбір персоналу та розподіл обов'язків
Етап VI. Розробка документів, фінансової і управлінської звітності	Закріплення обов'язків підрозділу організаційною документацією, узгодження з керівництвом організації, розроблення інструкцій щодо роботи, закріплення форм аналітичної звітності підрозділу ФЕБ
Етап VII. Залучення співробітників, установлення взаємодії	Установлення взаємодії підрозділу ФЕБ з іншими підрозділами організації й окремими співробітниками, закріплення організаційною документацією
Етап VIII. Розробка планів роботи служби ФЕБ, формування бюджетів	Розроблення стратегічних, тактичних і річних планів управління ФЕБ відповідно до стратегії та планів розвитку організації, складання бюджету підрозділу ФЕБ
Етап IX. Розробка системи винагороди. Поширення концепції ФЕБ	Розроблення елементів винагороди та стимулювання діяльності співробітників підрозділу ФЕБ, доведення концепції дотримання положень ФЕБ до кожного співробітника організації
Етап X. Аналітична робота із забезпечення ФЕБ, підготовка звіту	Збирання даних моніторингу та спеціальних заходів УФЕБ, аналітичний процес роботи з інформацією, підготовка результатів і пропозицій

Рис. 1.5 – Етапи організації й управління фінансово-економічною безпекою підприємства [51, с.80]

Виходячи з мети, яку вирішує підрозділ безпеки у системі економічної безпеки підприємства, можна визначити такі його основні функції:

1) *Адміністративно-розпорядча функція* реалізується шляхом підготовки рішень щодо встановлення і підтримання режимів безпеки, визначення повноважень, прав, обов'язків і відповідальності всіх суб'єктів системи забезпечення безпеки підприємства, а також здійсненню представницьких функцій підприємства з питань забезпечення безпеки.

2) *Господарсько-розпорядча функція* реалізується шляхом участі підрозділу безпеки у визначенні ресурсів, необхідних для ефективної роботи системи безпеки підприємства, у підготовці та проведенні заходів щодо забезпечення схоронності та захисту майна, засобів виробництва, сировини і готової продукції, будівель і споруд, транспортних засобів, фінансових ресурсів та інтелектуальної власності.

3) *Обліково-контрольна функція* реалізується шляхом проведення постійного моніторингу процесів, які протікають у внутрішньому та зовнішньому середовищах підприємства з метою своєчасного виявлення реальних і потенційних загроз та небезпек фінансової стабільності та стійкості підприємства. Здійснення оцінки рівня можливого їх негативного впливу на стан економічної безпеки підприємства. Проведення контролю за критичними ситуаціями, які виникають на підприємстві та навколо нього, а також здійснення обліку всіх факторів загроз та небезпек для діяльності підприємства [68, с. 232-233].

Служба економічної безпеки підприємства повинна працювати у двох режимах – звичайному і надзвичайному. При звичайному режимі, що відповідає суті превентивно-профілактичної функції, коли не виникає суттєвих загроз для економічної безпеки підприємства, йде профілактична робота з їхнього попередження, а діяльність усіх структурних підрозділів служби та підприємства в цілому відбувається у повсякденному ритмі. У разі виникнення загрози локальні проблеми та загрози вирішуються й переборюються у робочому порядку.

При надзвичайних ситуаціях виникають загрози з високою ймовірністю заподіяння підприємству шкоди. У таких випадках у складі служби економічної безпеки має починати працювати група з надзвичайних ситуацій (група швидкого реагування), що включає найбільш кваліфікованих й обізнаних з проблемою фахівців із залученням за потреби працівників інших підрозділів [17, с. 40-41].

З метою підвищення ефективності роботи підрозділу з фінансово-економічної безпеки підприємства, доцільно ознайомитись із класифікацією типових помилок, яких можуть припускатись фахівці у цій сфері:

1. *За причиною*: помилки інтуїції, логічні, арифметичні, помилки сприйняття, розпізнавання, уваги.

2. *За вектором часу*: помилки реконструювання, помилки прогнозування.

3. *За формою*: помилки у визначенні величини, у визначенні точності величини, в послідовності дій, у визначенні наявності або відсутності.

4. *За когнітивною операцією*: помилки інтерпретації, узагальнення, формулювання проблеми, складання набору варіантів рішення, вибору варіанту рішення, формулювання результатів.

5. *За усвідомленістю*: навмисні, ненавмисні.

6. *За наслідками*: критичні, некритичні, накопичувальні, розмножувальні, провокаційні.

7. *За мірою прояву*: явні, передбачувані, неявні.

8. *За можливістю виправлення*: виправні, компенсаторні, не виправні [38, с. 299].

Задля мінімізації вищевказаних помилок необхідно розглянути які сучасні інструменти можливо використовувати при впровадженні та функціонуванні системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства, особливо враховуючи активні процеси діджиталізації бізнесу.

Шкарлет С. та Садчикова І. у своїй праці наводять систематизацію програмних засобів, які можуть використовуватись з метою оптимізації процесів, пов'язаних із забезпеченням безпеки підприємства (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Переваги та недоліки окремих програмних засобів [78]

Метод CRAMM (Великобританія) – британський метод, що має відомий підхід до кількісного і якісного розрахунку IP. Його основними цілями є: автоматизація управління ризиками, оптимізація фінансових витрат на управління, оптимізація часу на супровід систем безпеки компанії, підтримка безперервності бізнесу.	
+	Метод використовує комплексний підхід до оцінювання ризиків державних і комерційних організацій, застосовує технології оцінювання загроз і вразливостей за непрямими факторами з можливістю верифікації результатів, має широку базу знань по контрзаходах і володіє універсальністю і адаптованістю під профілі різних організацій. Розроблено програмні продукти, що реалізують цю методику.
–	Використання методу CRAMM вимагає спеціальної підготовки і високої кваліфікації аудитора, процес є досить трудомістким і може обрховуватись місяцями безперервної роботи аудитора, не дозволяє створювати власні шаблони звітів або модифікувати наявні. Ця методика припускає використання лише методів зниження рівня ризиків інформаційної безпеки, такі способи управління ризиками, як «уникнення» або «прийняття», не розглядаються.
CORAS – інструмент, що дозволяє документувати, створювати звіти про результати аналізу шляхом моделювання ризику. У цій методології інформаційні системи представлені як складний комплекс з урахуванням людського фактору, а не тільки на основі використовуваних технологій	
+	Програмний продукт, що реалізує цю методологію, є безкоштовним і не потребує значних ресурсів для установки. Методика проста у використанні і не вимагає спеціальних знань.
–	Не передбачена періодичність проведення оцінювання ризиків і оновлення їх величин. CORAS не дозволяє оцінити ефективність інвестицій, вкладених у впровадження заходів безпеки, так само як не дає можливо ті знайти необхідний баланс між заходами, запобігання, виявлення, виправлення або відновлення інформаційних актів
Risk Watch (США) являє собою сімейство програмних продуктів, побудованих на загальному програмному ядрі, які призначені для управління різними видами ризиків та підтримки великого різновиду стандартів	
+	як критерії для оцінювання та управління ризиками використовуються «очікувані річні втрати» та оцінка «повернення інвестицій». Risk Watch орієнтована на точне кількісне оцінювання ношення втрат від загроз безпеці і затрат на створення системи захисту.
–	Отримані оцінки ризиків (математичне очікування втрат) далеко не вичерпують розуміння ризику із системних позицій – метод не враховує комплексний підхід до інформаційної безпеки.
OCTAVE (США) – метод оцінювання критичних загроз, активів і вразливостей, вказує на те, що персонал несе відповідальність за встановлення стратегії безпеки	
+	Простота у використанні і наочність вихідних даних; швидке впровадження і використання в організаціях і установах різного профілю; регулярне проведення оцінювання ризиків та оновлення їх величин як частини процесу оцінювання ризиків. Існує програмний продукт, що реалізує положення цієї методики.
–	Не використовується такий спосіб управління ризиками, як обхід (виключення). Метод OCTAVE не дає кількісного оцінювання ризиків інформаційній безпеці, проте якісне оцінювання може бути використане у визначенні кількісної шкали їх ранжування.
Oracle Crystal Ball – додаток до Microsoft Excel для моделювання бізнес-процесів, визначення ризиків, прогнозування невизначених даних і оптимізації результатів. Використання моделювання за методом Монте Карло дає можливості оптимізації. Crystal Ball забезпечує можливість моделювання та імітації для здійснення «What-If» аналізу	
+	Простота у використанні й наочність вихідних даних.
–	Не дає кількісного оцінювання рівня безпеки та є залежним від правильності введення вихідних даних в Microsoft Excel

Вчені зазначають, що внаслідок розвитку цифрової економіки підприємства піддаються додатковим ризикам ведення власної діяльності, які безпосередньо пов'язані із забезпеченням їх інформаційної безпеки та, відповідно, формування стійкої системи фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання. Зміна вимог у середовищі розбудови цифрової економіки вимагає впроваджувати нові механізми попередження додаткових загроз для роботи суб'єктів господарювання. У такому випадку актуальними стають питання використання відповідних програмно-технічних засобів, програмного забезпечення, залучення висококваліфікованих кадрів для створення надійного захисту роботи від екзогенних деструктивних чинників діджиталізації [78, с. 272].

На думку Ткачук Г.О. [64, с. 42], трансформаційні процеси, пов'язані із запровадженням інформаційно-комунікативних та цифрових технологій, як будь-які інші трансформаційні перетворення, несуть із собою ймовірність ризиків і реальних загроз для економічної системи підприємства. Система економічної безпеки підприємства в таких умовах не може обмежуватись тільки організацією кібербезпеки, а повинна досліджуватись комплексно, з урахуванням негативного впливу процесу «цифровізації» на всі напрями розвитку бізнесу, враховуючи небезпеку ІТ-трансформації самої системи економічної безпеки.

Таким чином, проведення цифрових трансформацій є необхідною умовою досягнення підприємством високого рівня економічного розвитку та є платформою для покращення положення бізнесу в сучасному конкурентному середовищі. Цифрова економіка дозволяє підвищити ефективність та конкурентоспроможність окремих підприємств, економіки загалом та рівень життя населення [75].

1.3 Методологічні засади оцінки ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах

Метою формування та практичної реалізації організаційно-економічного механізму управління процесом зміцнення економічної безпеки промислових підприємств є забезпечення її необхідного рівня задля досягнення підприємством своїх тактичних і стратегічних цілей.

Досягнення поставленої мети здійснюється завдяки вирішенню наступних основних організаційно-економічних заходів:

- організація служби економічної безпеки на підприємстві;
- планування мети, завдань, функцій, принципів управління процесом зміцнення економічної безпеки підприємства;
- формування бюджету служби економічної безпеки підприємства;
- фінансове забезпечення функціонування системи управління процесом зміцнення економічної безпеки підприємства;
- контроль за дотриманням планових показників і аналіз відхилень рівня економічної безпеки підприємства від заданих нормативів;
- діагностика стану рівня економічної безпеки підприємства [72, с. 24].

Разом з тим, потребується здійснення оцінки ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві, в першу чергу шляхом встановлення дієвості функціонування цієї системи з огляду на ступінь досягнення її головної мети – забезпечення достатнього рівня безпеки підприємства.

В складних сучасних умовах господарювання розробка методів оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства має важливе методологічне значення, що пояснюється необхідністю майже щоденного моніторингу фінансового стану підприємства і завдяки цьому – підтримці в ринкових конкурентних умовах його належного рівня. Тому важливим елементом управління фінансово-економічною безпекою підприємства стає об'єктивне і своєчасне визначення її рівня. Визначення даного показника дозволить

своєчасно виявити прогалини у фінансовому стані та виправити їх без загрози втрати фінансової стійкості та платоспроможності [4].

Необхідно зазначити, що наразі не існує єдиного комплексного підходу до порядку здійснення такої оцінки, тому потребується ґрунтовне вивчення розроблених методик з метою визначення їх головних сутнісних характеристик та особливостей їхнього практичного застосування.

Систематизувати групи методів, що використовуються при оцінці рівня фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання можна наступним чином:

1. Ресурсно-функціональні методи оцінки.
2. Індикаторні методи оцінки.
3. Методи інтегральної оцінки.
4. Методи оцінки на основі аналізу ймовірності банкрутства.
5. Інші методи.

Ресурсно-функціональний підхід [19, 37, 73] до визначення рівня фінансово-економічної безпеки включає такі методи:

- а) вимір стану фінансової безпеки на основі оцінювання рівня використання фінансових ресурсів за спеціальними критеріями – власні фінансові ресурси і позикові фінансові ресурси;
- б) оцінювання рівня виконання функцій – забезпечення високої фінансової ефективності діяльності підприємства, його фінансової стабільності і незалежності.

Такий підхід є дуже широким, оскільки, по-перше, у цьому разі процес забезпечення фінансової безпеки ототожнюється фактично з усією діяльністю підприємства і, по-друге, зводиться до оцінювання використання ресурсів на підприємстві [23, с. 116-117].

Ільяшенко С.Н. у своїй роботі [19, с.12-19] наводить такі функціональні складові економічної безпеки підприємства:

- 1) *Фінансова складова*: оцінку фінансової безпеки підприємства можна виконати на основі аналізу його фінансової стійкості, ступінь якої визначається

виходячи з достатності обігових коштів (власних або позикових) для здійснення виробничо-збутової діяльності.

2) *Ринкова складова*: здійснюється оцінка ступеня відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, що генеруються ринковим середовищем. Фактори ринкового середовища і чинники, що визначають внутрішні можливості підприємства, як і в методі SWOT-аналіз ділять на дві групи. Для зовнішнього середовища – можливості і загрози, для підприємства – сильні і слабкі сторони діяльності.

3) *Інтерфейсна складова*: характеризує надійність взаємодії з економічними контрагентами. Здійснюється оцінка ступеня відповідності аналізованого контрагента кожному зі встановлених оціночних критеріїв.

4) *Інтелектуальна складова*: характеризує інтелектуальний потенціал працівників підприємства. Розраховують значення таких показників (коефіцієнтів):

- *плинність працівників високої кваліфікації*, розраховується як відношення кількості звільнених працівників до загальної кількості працівників даної кваліфікації;
- *питома вага інженерно-технічних і наукових працівників*, розраховується як відношення їх кількості до всієї кількості працюючих;
- *показник винахідницької (раціоналізаторської) активності*, визначається як відношення кількості винаходів (рацпропозицій) до кількості працюючих або інженерно-технічних працівників;
- *показник освітнього рівня*, визначається як відношення кількості осіб, які мають вищу (спеціальну) освіту відповідно до профілю діяльності підприємства до загальної кількості працюючих.

5) *Кадрова складова*: характеризує кадрову забезпеченість підприємства. До основних негативних впливів відносять: відтік кадрів; плинність кадрів; фізичне старіння кадрів, старіння їх знань і кваліфікації; низька кваліфікація кадрів; суміщення основної діяльності з роботою в інших організаціях, що

пов'язане як з низькою віддачею працівника, так і з можливим виходом конфіденційної інформації за межі підприємства.

б) *Технологічна складова*: оцінюється шляхом виміру таких показників:

– рівень прогресивності технологій, що розраховується як відношення кількості використовуваних прогресивних сучасних технологій (на рівні кращих серед підприємств, що працюють на конкретному ринку) до загальної їх кількості на підприємстві;

– рівень прогресивності продукції, що розраховується як відношення кількості найменувань вироблених нових прогресивних видів продукції (на рівні кращих зразків серед підприємств, що працюють на конкретному ринку) в загальній їх кількості;

– рівень технологічного потенціалу, що розраховується як частка технічних і технологічних рішень на рівні винаходів у загальній кількості нових рішень, які використовуються у виробничому процесі.

7) *Правова складова*: оцінка може бути здійснена залежно від співвідношення втрат, яких зазнало підприємство (як реальних, так і у вигляді упущеної вигоди) внаслідок порушення правових норм (наприклад, виплат за позовами через порушення юридичних норм і прав), і загального розміру втрат, яким запобігла юридична служба.

8) *Екологічна складова*: негативні впливи на економічну безпеку: загроза здоров'ю працівників підприємства; втрата прибутку внаслідок високого рівня екологічних штрафів та платежів; зниження конкурентоспроможності підприємства та продукції, що виробляється; підрив іміджу підприємства. Ільяшенко С.Н. наводить такі можливі стани цієї складової: абсолютна та нормальна екологічна безпека, нестійкий та критичний екологічний стан.

9) *Інформаційна складова*: рівень цієї складової визначається часткою неповної, неточної і суперечливої інформації використовуваної в процесі прийняття управлінських рішень.

10) *Силова складова*: рівень може бути визначений на основі оцінки ймовірності реалізації відповідних загроз (загрози майну підприємства,

загрозу зниження вартості його активів і втрати економічної незалежності). Ця ймовірність може бути розрахована об'єктивно як частота негативних впливів в минулому і поточному періодах діяльності підприємства, або ж суб'єктивно - методом експертних оцінок.

Індикаторні методи оцінки [6, 7, 8, 34, 58]. Під час оцінки поточного рівня забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання насамперед аналізуються: обліково-фінансова звітність і результати роботи підприємства (платоспроможність, фінансова стійкість, структура й використання капіталу та прибутку), його конкурентний стан на ринку (частка ринку, якою володіє суб'єкт господарювання, рівень застосовуваних нових технологій, бізнес-процесів і менеджменту), ринок цінних паперів через підприємства-оператори та інвестори цінних паперів, курс акцій.

Індикаторами фінансово-економічної безпеки підприємств є граничні значення таких характеристик: коефіцієнт покриття, коефіцієнт автономії, рівень фінансового левериджа, коефіцієнт забезпеченості відсотків до сплати, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, середньозважена вартість капіталу, показник розвитку суб'єктів господарювання, показники диверсифікованості, темпи зростання прибутку, обсяг продажів, активів, співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості тощо [58, с.87-88].

Інтегральні методи оцінки [18, 53, 56, 57, 77]. Загальні особливості застосування цієї групи методів наведено у роботі Портнової Г. О. та Антоненко В. М [53, с. 354]:

- вдосконалення оцінки фінансової безпеки підприємств необхідно вести шляхом відбору актуальних для конкретного суб'єкта фінансових коефіцієнтів та побудови інтегрального зведеного показника, який покладається в основу подальшого оцінювання рівня фінансової безпеки такого підприємства;
- для об'єктивного оцінювання захищеності підприємств рівень їх фінансової безпеки необхідно вимірювати відносно нормального значення зазначеного інтегрального показника та відстежувати його зміни у динаміці;

– доцільно використовувати шкалу для оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств, яка ґрунтується на ранжируванні підприємств за класами фінансової захищеності та дозволяє провести рейтингове визначення такого класу для конкретного досліджуваного підприємства;

– практичне застосування оцінки фінансової безпеки підприємств дозволяє не тільки отримати чітку об'єктивну інформацію щодо їх фінансового стану, а й визначити конкретні напрямки заходів з підвищення рівня їх фінансової безпеки.

Визначення інтегрального показника рівня фінансово-економічної безпеки можна здійснювати методом рейтингової оцінки.

Розвиток інтегрального підходу знайшов також відображення у праці [77, с. 163], в якій пропонується здійснювати оцінку рівня фінансової безпеки промислового підприємства за допомогою шістнадцяти відносних показників, які характеризують різні аспекти діяльності промислового підприємства: платоспроможність, ліквідність, рентабельність, ділову активність, майновий стан. Система цих показників, ранг та вагове значення кожного представлено у ДОДАТКУ Ж.

$$I_{FS} = \sum_{i=1}^m W_i \times K_i, \quad (1.1)$$

де I_{FS} – показник фінансової безпеки;

W_i – питома вага i -го показника в інтегральному показнику;

K_i – розрахункове значення i -го показника.

Критерії оцінювання інтегрального показника, відповідно до цієї методики, представлено в табл. 1.5.

Оцінку рівня фінансово-економічної безпеки підприємства доцільно здійснювати постійно, з метою виявлення тенденцій його зміни та, відповідно, визначати дієві коригувальні заходи та оперативно приймати необхідні управлінські рішення.

Таблиця 1.5 – Оцінка рівня фінансової безпеки промислового підприємства [77, с. 166]

Рівень фінансової безпеки	Значення I_{FS}	Характеристика стану
Відмінний	$1,17 < I_{FS}$	Підприємство бездоганно протистоїть зовнішнім та внутрішнім загрозам, що створює підґрунтя для стабільного розвитку та реалізації стратегії підприємства у майбутніх періодах
Задовільний	$0,93 < I_{FS} < 1,17$	Підприємство здатне протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, що забезпечує його розвиток у майбутньому періоді
Незадовільний	$0,56 < I_{FS} < 0,93$	Підприємство не здатне протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, що загрожує ефективному функціонуванню підприємства в майбутніх періодах
Критичний	$I_{FS} < 0,56$	Підприємство не протистоїть зовнішнім та внутрішнім загрозам, тому є велика ймовірність утрати платоспроможності й банкрутства

Наступна група методів – це *методи оцінки на основі аналізу ймовірності банкрутства*, які можна поділити на чотири групи:

- 1) експертні методи;
- 2) економіко-математичні методи;
- 3) штучні інтелектуальні системи;
- 4) методи оцінки фінансового стану [42, с. 168-169].

Найбільш поширеними є економіко-математичні методи прогнозування ймовірності настання банкрутства, а саме дискримінаційний аналіз, до якого відносять такі моделі:

- двофакторну та п'ятифакторну моделі Е. Альтмана;
- п'ятифакторну модель Е. Альтмана адаптовану;
- дискримінантну модель Р. Ліса;
- дискримінантну модель Дж. Таффлера;
- показник діагностики платоспроможності Ж. Конана і М. Гольдера;
- коефіцієнт У. Бівера;
- модель Г. Спрінгейта;
- дискримінантну модель О. Терещенка;
- модель Р. Сайфулліна, Г. Кадикова, О. Зайцевої та ін. [32, с. 268].

Однак проблема прогнозування ймовірності банкрутства для окремого підприємства полягає, з одного боку, у відсутності загально визнаної методики прогнозування банкрутства, з іншого, в тому, що наявні методики орієнтовані в основному на встановлення факту неспроможності тоді, коли ознаки банкрутства підприємства вже в наявності. Уникнення банкрутства підприємств та своєчасність виявлення загроз фінансової безпеки можливі за допомогою постійного моніторингу за діяльністю підприємства. Здійснення моніторингу передбачає проведення поточної діагностики стану підприємства та встановлення загроз і пріоритетів подальшого розвитку [76, с. 42-43].

Також виокремлюють *експрес-методику* здійснення оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства. Небава М. І. та Міронова Ю. В. [48, с. 42] зазначають, що такий підхід є доволі швидким та зручним, але на думку авторів недоцільно обмежуватись лише експрес-методиками, а перевірити отримані результати за допомогою деталізованих методик, тому що експрес-методику можуть надавати не зовсім точні оцінки. Однією з таких експрес-методик оцінки рівня економічної безпеки підприємства є методика авторів Ткаченко А. М. та Резнікова О. Л. Сутність методики полягає у тому, що визначення рівня економічної безпеки підприємства опирається на сектори: виробництво, збут, фінанси та відносин праці. Фактичні значення показників, які включено до цих секторів порівнюються з нормативними значеннями та на цій основі визначається рівень економічної безпеки підприємства. Якщо показники нижче порогових значень, то рівень економічної безпеки низький, і навпаки.

Підхід, який базується на порівнянні величини інвестицій підприємства [28]. За цим підходом величина інвестицій підприємства порівнюється з кількістю коштів, необхідних для забезпечення економічної безпеки. Підхід має дуже індивідуальний характер, який виявляється у визначенні розміру прибутку, необхідного для розширеного відтворення, тому що він залежить від конкретної динаміки процесу відтворення, притаманного кожному підприємству [68, с. 151].

У роботі Підхомного О. М. та Яструбецької Л. С. [52] запропонована методика здійснення оцінки *на основі дослідження грошових потоків* підприємств, а саме показника чистого грошового потоку в розрізі видів фінансово-господарської діяльності підприємства за допомогою матриці динамічної фінансової рівноваги. Вчені підкреслюють, що показник чистого грошового потоку є одним із індикаторів результативності господарської діяльності підприємства та значною мірою визначає його фінансовий стан.

Разом з тим, Сусіденко О.В. відмічає, що такий підхід є вузьким, оскільки охоплює далеко не всі сфери, які впливають на стан фінансової безпеки підприємства. Крім того, зазначений підхід використовує абсолютні показники, які є менш інформативними, ніж відносні. Найчастіше зазначений метод використовується для визначення оперативних цілей [63, с. 75].

Підхід на основі теорії економічних ризиків [9, 22, 25] – підґрунтям є побудова механізму економічної безпеки підприємства на підставі моделювання можливих загроз та їх аналізу. Для різних загроз розраховується ризик, невизначеність або вірогідність. Однак в науковій літературі методики оцінки невизначеності як економічної категорії відсутні або представлені фрагментарно. Також за цим підходом увага приділяється опору загрозам, що звужує поняття економічної безпеки підприємства [69, с. 202].

Окремої уваги заслуговують також *методи експертних оцінок*. Метод експертних оцінок передбачає здійснювати прогнозування можливих загроз підприємства на основі висновків, зроблених експертами. Переваги методу полягають у тому, що експерт може розглядатися як якісне джерело інформації та групова думка експертів близька до найбільш раціональної оцінки. Основними недоліками цього методу може бути недостатня кваліфікація спеціалістів та суб'єктивізм при прийнятті рішень. Крім того, можливий вплив одного спеціаліста на решту членів групи, якщо застосовується метод колективних експертних оцінок [5, с. 193-194].

В роботі Комаркова Д. В. [30, с.188] представлено такий підхід до оцінювання безпеки підприємства із залученням експертів (рис. 1.6).

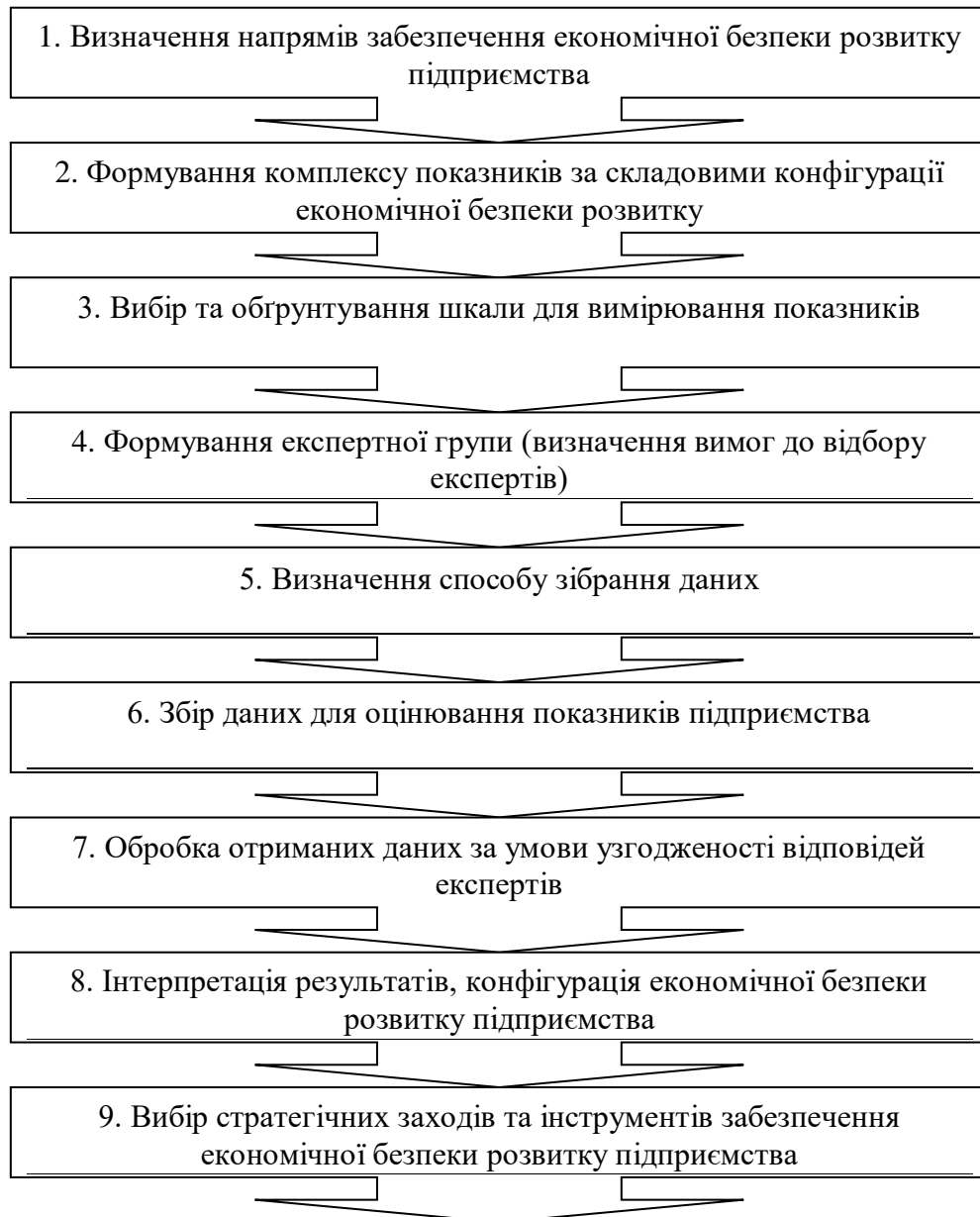

Рис. 1.6 – Підхід до оцінювання безпеки підприємства із використанням методу експертних оцінок [30, с. 188]

Також необхідно зазначити, що з метою здійснення оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства можуть застосовуватись такі методи кількісної та якісної оцінки: SWOT-аналіз, метод побудови сценаріїв, метод стратегічних груп, бенчмаркінг, метод аналогій, нормативний метод, метод доцільності витрат, рівноважний метод, метод аналізу ризику за допомогою дерева рішень [39, с. 501].

Висновки до розділу 1

Існують різні підходи вітчизняних та зарубіжних вчених до трактування категорії фінансово-економічної безпеки підприємства. Вважаємо, що це поняття необхідно розглядати як сукупність таких характеристик фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання, які відображають збалансованість його окремих елементів та здатність дієво реагувати на вплив зовнішніх та внутрішніх чинників з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства.

При дослідженні сутності управління фінансово-економічною безпекою підприємства було розглянуто основні його принципи, функції, рівні, стратегії, методи, а також етапи процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Організація системи управління системи фінансово-економічної безпеки є складним процесом, який може мати втілення у різних варіантах: створення департаменту, служби, управління, відділу, сектору (бюро, групи) безпеки, або призначення єдиної відповідальної особи. Було розглянуто місце підрозділу ФЕБ у лінійній та лінійно-штабній структурі підприємства та встановлено основні етапи при організації й управлінні ФЕБ підприємства.

Визначено, що у сучасних умовах розвитку цифрової економіки з метою досягнення цілей фінансово-економічної безпеки доцільно застосовувати певні програмні засоби, переваги та недоліки основних з яких було представлено.

З метою здійснення оцінки ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою можуть застосовуватись різні методи, єдиного комплексного підходу на даний час не розроблено. Встановлено, що основними групами таких методів є: ресурсно-функціональні, індикаторні, методи інтегральної оцінки, методи оцінки на основі аналізу ймовірності банкрутства, інші методи. Визначено, що кожен метод має свої основні переваги та обмеження, які потрібно враховувати суб'єктам господарювання при практичному використанні цих методів.

2 ОЦІНЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПАТ «КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»

ПАТ «Кривбасзалізрудком» було зареєстровано у 2001 році. Підприємством здійснюються такі види діяльності:

- 07.10 Добування залізних руд (основний);
- 20.51 Виробництво вибухових речовин;
- 85.32 Професійно-технічна освіта;
- 46.72 Оптова торгівля металами та металевими рудами;
- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт;
- 52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту.

Основним видом діяльності Товариства є видобування підземним способом природно багатой залізної руди, реконструкція та будівництво шахт і підземних споруд. Основною продукцією, що виробляє ПАТ «Кривбасзалізрудком», та за рахунок продажу якої комбінат отримує 10 або більше відсотків доходу за рік, є руда залізна агломераційна марки 1 та руда залізна доменна.

Станом на 31.12.2019 р. до складу ПАТ «Кривбасзалізрудком» входять чотири шахти: «Родіна», «Октябрська», «Гвардійська» та «Тернівська», що займаються видобутком залізної руди підземним способом і її рудопідготовкою, тобто доведенням по вмісту заліза і гран-складу до кондиції товарної аглоруди.

Роботу шахт забезпечують наступні структурні підрозділи:

- шахтобудівельне управління;

- сервісне управління з ремонту та монтажу шахтного обладнання (в т.ч. ремонтно-механічний завод, шахтомонтажне управління, підземний гірничий цех);
- ремонтно-будівельний цех;
- енергетичний цех;
- управління залізничного транспорту;
- автобаза;
- гірничча інспекція;
- центральна енерголабораторія;
- центр інформаційних систем;
- база матеріально-технічного забезпечення;
- учбово-курсний центр.

Крім того, організацією оздоровлення, харчування і відпочинку працюючих та членів їх сімей займається управління соціальних підрозділів, о складу якого входять: Оздоровчий комплекс «Червоні вітрила» та Оздоровчий комплекс «Криворізький гірник».

Керування організаційною структурою ПАТ «Кривбасзалізрудком» здійснюють заступники Голови правління та директори за напрямками діяльності на чолі з Головою правління, в тому числі:

- заступник Голови правління;
- фінансовий директор;
- заступник фінансового директора;
- технічний директор;
- директор з виробництва;
- директор з закупівель та логістики;
- директор з капітального будівництва;
- директор по ремонтам та технічній підтримці;
- директор з охорони праці;
- директор з персоналу;
- заступник голови правління з економічної безпеки, режиму та охорони.

Середня кількість працівників у ПАТ «Кривбасзалізрудком» становила 8544 у 2017 році, 8013 у 2018 році, 7425 у 2019 році.

Товариство бере участь в таких об'єднаннях підприємств: Асоціація «Укррудпром», «Українська спілка інженерів-підричників», Міжвідомча асоціація «Укрвибухпром», Українська спілка промисловців і підприємців. Інших видів спільної діяльності підприємство не веде.

Для ПАТ «Кривбасзалізрудком» основними конкурентами-виробниками залізної руди є:

- в Україні: ПрАТ «Суха Балка», м. Кривий Ріг; ПрАТ «Запорізький залізорудний комбінат», м. Дніпрорудне;
- в країнах СНД: Стойленський ГЗК, Росія; Яковлівський рудник, Росія;
- західні: рудник Itabira і Carajas, Бразилія; рудники Ліберії.

Для надання економічної характеристики ПАТ «Кривбасзалізрудком» доцільно здійснити аналіз фінансової звітності підприємства протягом останніх трьох років з метою виявлення основних тенденцій щодо змін у структурі активів, капіталу, зобов'язань, фінансових результатів та грошових потоків підприємства.

При здійсненні аналізу структури активу балансу підприємства можна спостерігати, що протягом 2017-2019 рр. суттєвих структурних зрушень не відбувалось (табл. 2.1). Питома вага необоротних активів у валюті балансу знаходилась на рівні від 35,76% у 2017 р. до 40,94% у 2019 р. Це пояснюється тим, що специфіка основного виду діяльності підприємства зумовлює необхідність наявності значних виробничих потужностей. Разом з тим, ступінь зношеності основних засобів, що розраховується шляхом співвідношення суми зносу до первісної вартості, в цьому періоді складає 64,26%, 62,87% та 59,57% відповідно. Такі показники свідчать, з одного боку, про високий рівень зношеності матеріально-технічної бази підприємства. З іншого боку, позитивним сигналом є стабільна тенденція до зменшення розміру цього коефіцієнту, що відображає процеси оновлення технічного стану основних засобів ПАТ «Кривбасзалізрудком».

Таблиця 2.1 – Вертикальний та горизонтальний аналіз активу балансу ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2017-2019рр.

Актив	2017р	2018р	2019р	Вертикальний аналіз			Відносний приріст		Абсолютні відхилення		Структурні зрушення	
				2017р	2018р	2019р	2018\2017	2019\2018	2018\2017	2019\2018	2018\2017	2019\2018
2	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1. Необоротні активи												
Нематеріальні активи:	2245	82202	78263	0,03%	0,89%	0,72%	3561,6%	-4,79%	79 957	-3 939	0,87%	-0,17%
первісна вартість	5144	86079	86895	0,06%	0,93%	0,80%	1573,4%	0,95%	80 935	816	0,87%	-0,14%
амортизація	2899	3877	8632	0,03%	0,04%	0,08%	33,74%	122,65%	978	4 755	0,01%	0,04%
Основні засоби:	2913735	3172483	3733788	34,9%	34,43%	34,2%	8,88%	17,69%	258 748	561 305	-0,50%	-0,19%
первісна вартість	8153616	8545361	9235166	97,7%	92,73%	84,7%	4,80%	8,07%	391 745	689 805	-5,00%	-8,06%
знос	5239881	5372878	5501378	62,8%	58,31%	50,4%	2,54%	2,39%	132 997	128 500	-4,50%	-7,87%
інші фінансові інвестиції	49063	49063	618457	0,59%	0,53%	5,67%	0,00%	1160,54%	0	569 394	-0,06%	5,14%
Довгострокова дебіторська заборгованість	900	881	1125	0,01%	0,01%	0,01%	-2,11%	27,70%	-19	244	0,00%	0,00%
Відстрочені податкові активи	17554	31606	33281	0,21%	0,34%	0,31%	80,05%	5,30%	14 052	1 675	0,13%	-0,04%
Усього за розділом I	2983497	3336235	4464914	35,8%	36,20%	40,9%	11,82%	33,83%	352738	1128679	0,44%	4,73%
II. Оборотні активи												
Запаси	757206	855008	1003632	9,08%	9,28%	9,20%	12,92%	17,38%	97 802	148 624	0,20%	-0,08%
Виробничі запаси	158265	139824	245051	1,90%	1,52%	2,25%	-11,65%	75,26%	-18 441	105 227	-0,38%	0,73%
Незавершене виробництво	20019	9750	20181	0,24%	0,11%	0,19%	-51,30%	106,98%	-10 269	10 431	-0,13%	0,08%
Готова продукція	578843	705346	738378	6,94%	7,65%	6,77%	21,85%	4,68%	126 503	33 032	0,72%	-0,88%
Товари	79	0	0									
Дебіторська заборгованість за продукцію	177284	331319	350975	2,12%	3,60%	3,22%	86,89%	5,93%	154 035	19 656	1,47%	-0,38%
за розрахунками з бюджетом	21577	5573	66695	0,26%	0,06%	0,61%	-74,17%	1096,75%	-16 004	61 122	-0,20%	0,55%
Інша поточна дебіторська заборгованість	4183654	4473430	4484021	50,1%	48,54%	41,1%	6,93%	0,24%	289 776	10 591	-1,60%	-7,43%
Гроші та їх еквіваленти	187522	139078	431977	2,25%	1,51%	3,96%	-25,83%	210,60%	-48 444	292 899	-0,74%	2,45%
Готівка	0	16	18	0,00%	0,00%	0,00%		12,50%	16	2	0,00%	0,00%
Рахунки в банках	187522	139062	431959	2,25%	1,51%	3,96%	-25,84%	210,62%	-48 460	292 897	-0,74%	2,45%
Інші оборотні активи	32428	74403	104909	0,39%	0,81%	0,96%	129,44%	41,00%	41 975	30 506	0,42%	0,15%
Усього за розділом II	5359671	5878811	6442209	64,2%	63,80%	59,1%	9,69%	9,58%	519140	563398	-0,44%	-4,73%
Баланс	8343168	9215046	10907123	100%	100%	100%	10,45%	18,36%	871878	1692077	0,00%	0,00%

Розраховано на основі: [2]

Поряд з цим, відбувається зменшення частки оборотних активів у валюті балансу від 64,24% у 2017 р. до 59,06% у 2019 р., а темпи приросту другого розділу активу балансу на рівні 10% суттєво менші, аніж першого, який зростав на 11,82% у 2018 р. та 33,83% у 2019 р., порівняно з попередніми роками.

Окремо слід розглянути динаміку зміни дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, оскільки вона відображає вартість вилучених на певний період з господарської діяльності підприємства оборотних засобів. Так, у 2018 р. спостерігається значне зростання цього показника на 86,89%, що є тривожним сигналом. На кінець наступного року темп нарощення дебіторської заборгованості хоча і сповільнився, порівняно з попереднім, та склав 5,93%, однак стабільне збільшення обсягів вилучених з обігу коштів потребує здійснення дієвих заходів впливу задля оптимізації роботи з дебіторами акціонерного товариства.

Проведення аналізу капіталу та зобов'язань ПАТ «Кривбасзалізрудком» у 2017-2019 рр. (табл. 2.2) дозволило зробити наступні висновки.

Протягом всього аналізованого періоду власний капітал підприємства перевищує позиковий, а темпи його зростання значно вищі, аніж темпи зростання позикового капіталу, що безперечно є позитивним сигналом для стейкхолдерів акціонерного товариства. Важливо також відмітити, що збільшення власного капіталу було забезпечено саме за рахунок стабільного нарощення обсягів нерозподіленого прибутку, що відбиває підвищення ефективності функціонування підприємства.

Поряд з цим, ПАТ «Кривбасзалізрудком» тимчасово залучає майно інших суб'єктів у свій господарський обіг в результаті несплати відповідних платежів, що відображається у показниках довгострокової та короткострокової кредиторської заборгованості, однак їхня сукупна частка у валюті балансу протягом 2017-2019 рр. знаходилась на рівні від 15% до 18%.

Загалом валюта балансу протягом трьох років невпинно збільшується, що є позитивним свідченням зростання масштабів функціонування підприємства.

Таблиця 2.2 – Вертикальний та горизонтальний аналіз пасиву балансу ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2017-2019рр.

Пасив	2017р	2018р	2019р	Вертикальний аналіз			Відносний приріст		Абсолютні відхилення		Структурні зрушення	
				2017р	2018р	2019р	2018\2017	2019\2018	2018\2017	2019\2018	2018\2017	2019\2018
I. Власний капітал												
Зареєстрований (пайовий) капітал	1991233	1991233	1991233	23,87%	21,61%	18,26%	0,00%	0,00%	0	0	-2,26%	-3,35%
Капітал у дооцінках	-144199	-216284	-222599	-1,73%	-2,35%	-2,04%	49,99%	2,92%	-72085	-6315	-0,62%	0,31%
Резервний капітал	266552	266552	266552	3,19%	2,89%	2,44%	0,00%	0,00%	0	0	-0,30%	-0,45%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4751975	5531909	7151199	56,96%	60,03%	65,56%	16,41%	29,27%	779934	1619290	3,07%	5,53%
Усього за розділом I	6865561	7573410	9186385	82,29%	82,19%	84,22%	10,31%	21,30%	707849	1612975	-0,10%	2,04%
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення												
Пенсійні зобов'язання	1026070	1166581	1221488	12,30%	12,66%	11,20%	13,69%	4,71%	140511	54907	0,36%	-1,46%
Довгострокові забезпечення	1673	198	991	0,02%	0,00%	0,01%	-88,2%	400,5%	-1475	793	-0,02%	0,01%
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1673	198	991	0,02%	0,00%	0,01%	-88,2%	400,5%	-1475	793	-0,02%	0,01%
Усього за розділом II	1027743	1166779	1222479	12,32%	12,66%	11,21%	13,53%	4,77%	139036	55700	0,34%	-1,45%
III. Поточні зобов'язання і забезпечення												
за товари, роботи, послуги	58420	83972	129234	0,70%	0,91%	1,18%	43,74%	53,90%	25552	45262	0,21%	0,27%
за розрахунками з бюджетом	131173	109197	44927	1,57%	1,18%	0,41%	-16,8%	-58,86%	-21976	-64270	-0,39%	-0,77%
у т.ч. з податку на прибуток	38594	10357	27598	0,46%	0,11%	0,25%	-73,2%	166,47%	-28237	17241	-0,35%	0,14%
за розрахунками зі страхування	12286	16316	16681	0,15%	0,18%	0,15%	32,80%	2,24%	4030	365	0,03%	-0,02%
за розрахунками з оплати праці	39153	53564	54135	0,47%	0,58%	0,50%	36,81%	1,07%	14411	571	0,11%	-0,08%
за розрахунками з учасниками	7478	7477	7476	0,09%	0,08%	0,07%	-0,01%	-0,01%	-1	-1	-0,01%	-0,01%
Поточні забезпечення	156348	164599	208033	1,87%	1,79%	1,91%	5,28%	26,39%	8251	43434	-0,09%	0,12%
Інші поточні зобов'язання	45006	39732	37773	0,54%	0,43%	0,35%	-11,7%	-4,93%	-5274	-1959	-0,11%	-0,08%
Усього за розділом III	449864	474857	498259	5,39%	5,15%	4,57%	5,56%	4,93%	24993	23402	-0,24%	-0,58%
Баланс	8343168	9215046	10907123	100%	100%	100%	10,45%	18,36%	871878	1692077	0,00%	0,00%

Розраховано на основі: [2]

Наступним етапом є здійснення оцінки фінансових результатів діяльності ПАТ «Кривбасзалізрудком» (табл. 2.3).

Доцільно звернути увагу на показник питомої ваги собівартості в обсязі чистого доходу від реалізації продукції. Так, у 2017 р. він склав 45,89%, у 2018 р. – 54,01%, у 2019 р. – 45,85%. Таким чином спостерігається стабільне збільшення собівартості реалізованої продукції, навіть на тлі зменшення чистого доходу від її реалізації у 2018 р. Це означає, що в цьому періоді підприємство було змушено реалізовувати продукцію з меншим рівнем націнки.

Загалом 2018 р. був найбільш критичним протягом аналізованого періоду, оскільки саме в цей час спостерігається зменшення обсягів показників чистого доходу від реалізації продукції на 8,21%, валового прибутку на 21,98%, фінансового результату від операційної діяльності на 53,28% та чистого фінансового результату на 60,01%. Разом з тим, вже у наступному році менеджментом ПАТ «Кривбасзалізрудком» було реалізовано заходи щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, за рахунок яких вдалось частково компенсувати негативні тенденції та навіть по показнику валового прибутку вийти на вищий рівень, аніж 2017 р.

Аналізуючи структуру операційних витрат підприємства, можна побачити, що найбільшу питому вагу стабільно мають витрати на збут – на рівні від 85% до 90%. Загалом стійке зростання витрат товариства, пов'язаних зі збутом продукції здебільшого спричинено підвищенням тарифів і окладів працівникам та зростанням вартості послуг залізниці з перевезення готової продукції комбінату.

Також спостерігається аналогічна тенденція до зростання адміністративних витрат протягом 2017-2019 рр., зокрема внаслідок збільшення чисельності працівників апарату управління, зростання вартості електроенергії та послуг сторонніх організацій.

Таблиця 2.3 – Горизонтальний аналіз звіту про фінансовий результат ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2017-2019рр.

Стаття	Код рядка	2017р	2018р	2019р	Абсолютні відхилення		Відносний приріст	
					2018\2017	2019\2018	2018\2017	2019\2018
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5436220	4990167	6559213	-446053	1569046	-8,21%	31,44%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	-2494419	-2695067	-3007595	-200648	-312528	8,04%	11,60%
Валовий:								
прибуток	2090	2941801	2295100	3551618	-646701	1256518	-21,98%	54,75%
Інші операційні доходи	2120	332583		19975	-332583	19975	-100,00%	
Адміністративні витрати	2130	-107611	-129900	-142835	-22289	-12935	20,71%	9,96%
Витрати на збут	2150	-915988	-1067102	-1322199	-151114	-255097	16,50%	23,91%
Інші операційні витрати	2180	0	-46541	0	-46541	46541		-100,00%
Фінансовий результат від операційної діяльності:								
прибуток	2195	2250785	1051557	2106559	-1199228	1055002	-53,28%	100,33%
Інші фінансові доходи	2220	31971			-31971	0	-100,00%	
Фінансові витрати	2250	0	-134061	-168857				
Фінансовий результат до оподаткування:								
прибуток	2290	2282756	917496	1937702	-1365260	1020206	-59,81%	111,19%
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-418400	-171929	-354387	246471	-182458	-58,91%	106,12%
Чистий фінансовий результат:								
прибуток	2350	1864356	745567	1583315	-1118789	837748	-60,01%	112,36%

Розраховано на основі: [2]

Разом з тим, окремого аналізу заслуговують окремі елементи операційних витрат ПАТ «Кривбасзалізрудком» (рис. 2.1)

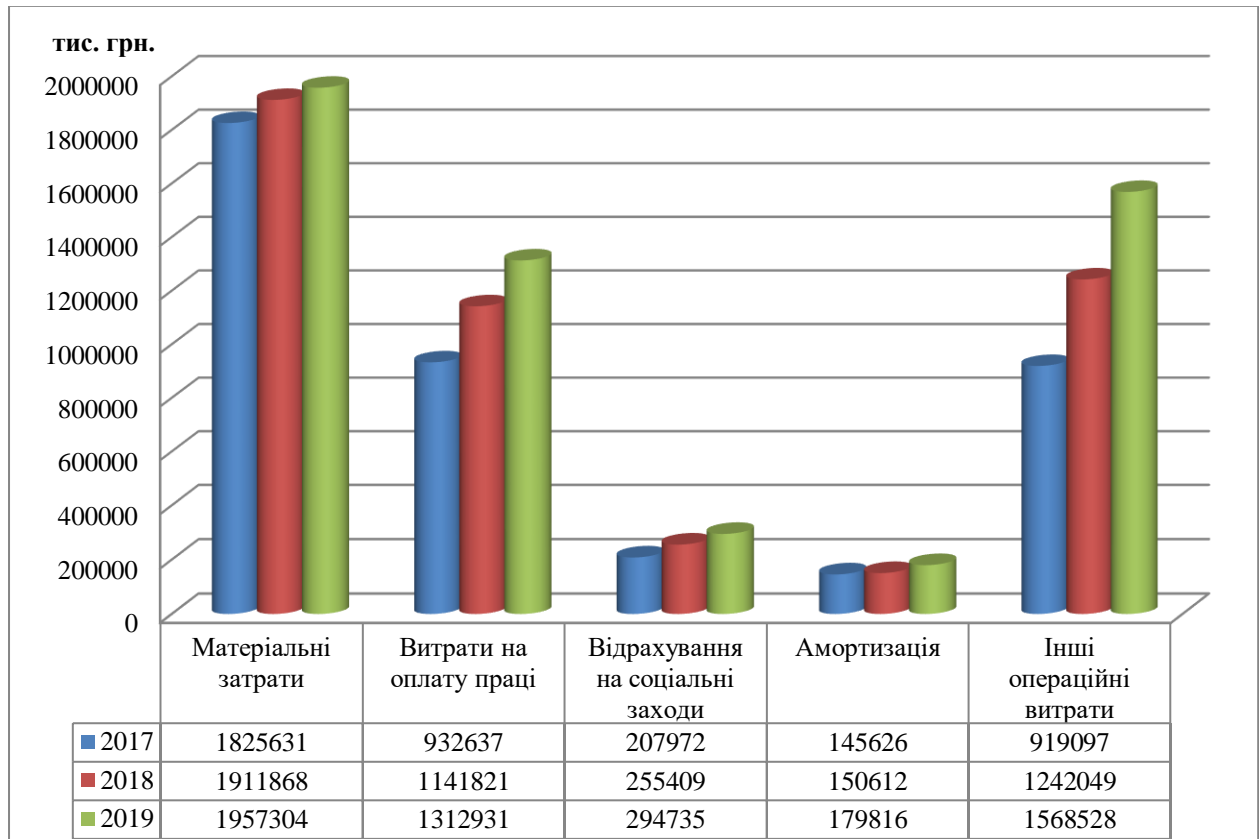

Рис. 2.1 – Елементи операційних витрат ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2017-2019 рр.

Побудовано на основі: [2]

Як свідчать дані, представлені на рисунку, в структурі операційних витрат найбільшу частку займають матеріальні витрати на інші операційні витрати. Необхідно зазначити, що за 2017-2019 рр. наявна стабільна тенденція до нарощення обсягу операційних витрат за всіма елементами. Матеріальні витрати зросли за рахунок зростання цін на матеріальні ресурси та подорожчання послуг, наданих структурними підрозділами комбінату. Поряд з цим, найбільш суттєвих змін зазнали витрати на оплату праці та інші операційні витрати. Зростання витрат на оплату праці зумовлено, в тому числі, збільшенням чисельності працівників апарату управління за рахунок приєднання до апарату економічного відділу і створення відділу економічної безпеки і забезпечення режиму.

Також важливо розглянути за елементами витрат структуру собівартості реалізованої продукції ПАТ «Кривбасзалізрудком» у 2017-2019 рр., яка представлена на рис. 2.2.

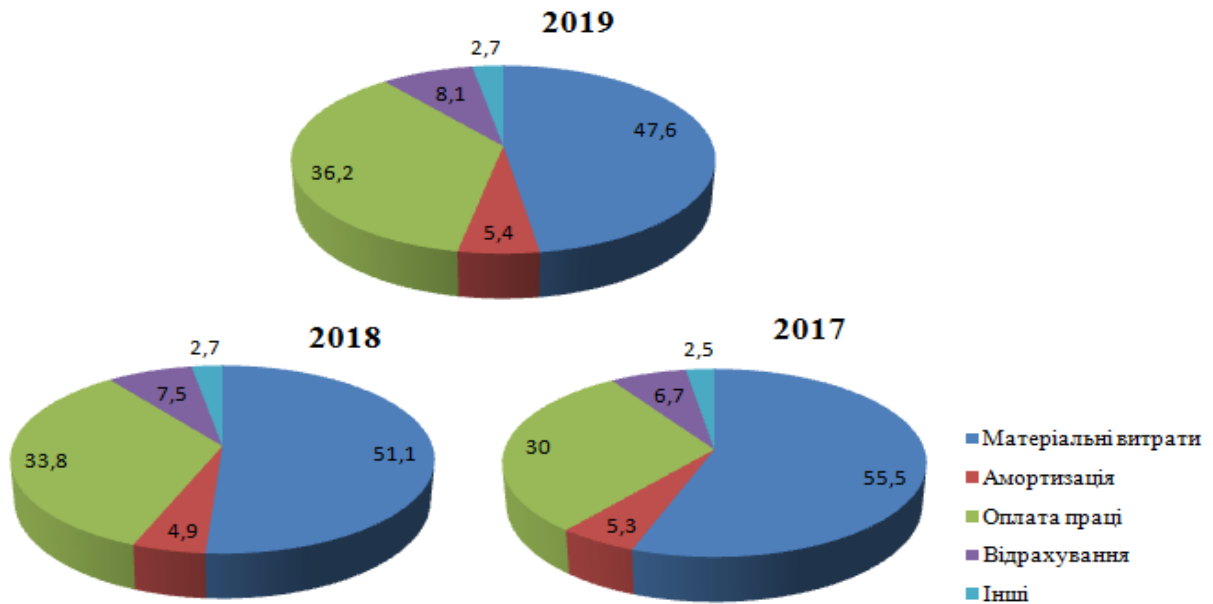

Рис. 2.2 – Структура собівартості реалізованої продукції у 2017-2019 рр. ПАТ «Кривбасзалізрудком», %

Побудовано на основі: [2]

Найбільшу питому вагу у структурі собівартості продукції займають матеріальні витрати, що цілком зрозуміло, враховуючи специфіку основного виду діяльності підприємства. Разом з тим, на рисунку наочно продемонстровано структурні зрушення, які відбулись протягом останніх трьох років. Так, варто підкреслити, що стабільно збільшується частка витрат на оплату праці, що може свідчити про реалізацію на підприємстві заходів щодо матеріального стимулювання працівників, зокрема через диференційоване підвищення тарифних ставок (окладів) зайнятих у виробництві продукції з метою стимулювання їх до підвищення продуктивності своєї праці.

З метою надання комплексної економічної оцінки діяльності ПАТ «Кривбасзалізрудком» необхідно здійснити аналіз вхідних та вихідних грошових потоків за різними видами діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою (ДОДАТОК Г, Д).

Якщо розглядати вхідні грошові потоки акціонерного товариства протягом 2017-2019 рр., найбільшу питому вагу на рівні 99,98%-99,99% займають надходження від операційної діяльності (рис. 2.3). В свою чергу, у складі таких надходжень левову частку мають кошти від реалізації продукції – на рівні 87,84% від загального розміру вхідних потоків у 2017 р., 95,65% – у 2018 р., 97,11% – у 2019 р.

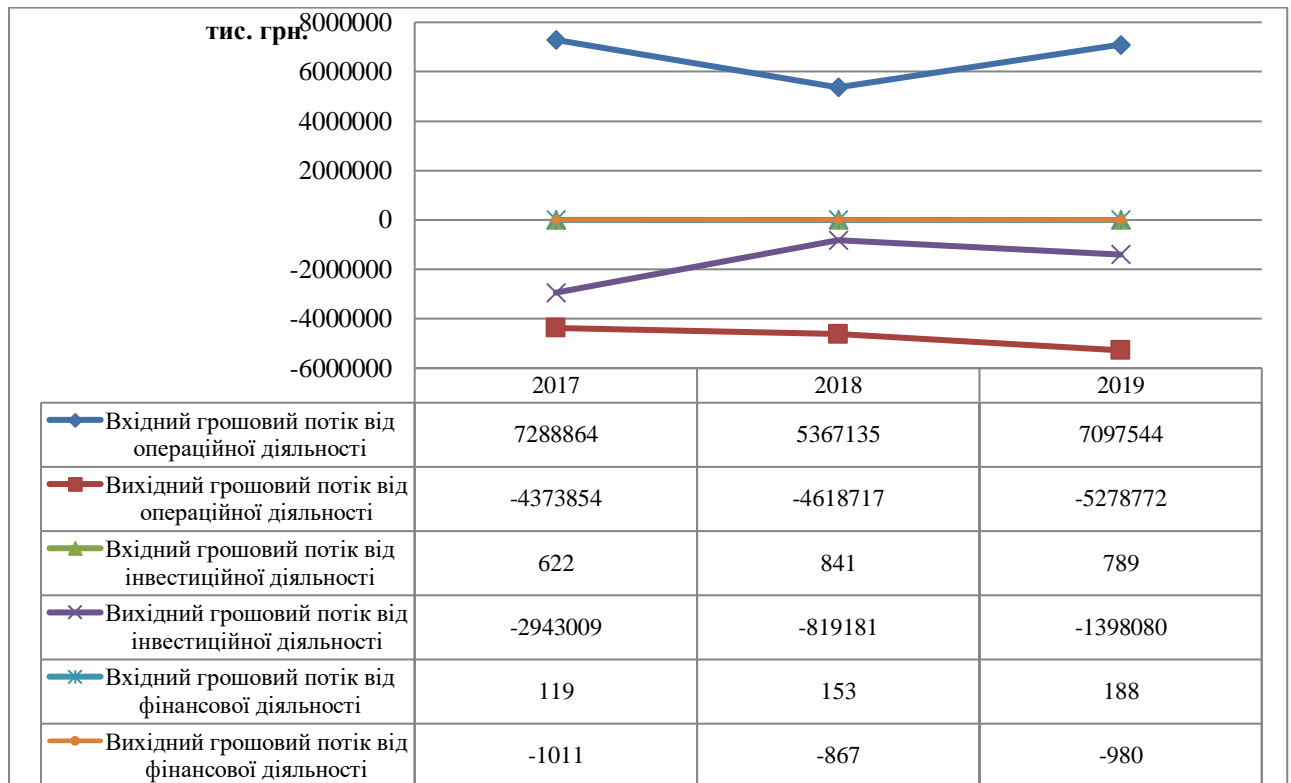

Рис. 2.3 – Вхідні та вихідні грошові потоки у 2017-2019 рр.
ПАТ «Кривбасзалізрудком»

Побудовано на основі: [2]

Вхідні грошові потоки від інвестиційної діяльності здебільшого представлені надходженнями від реалізації необоротних активів, однак частка цього показника складає близько 0,01%-0,02%.

Аналіз динаміки грошових надходжень свідчить про наявність неоднозначних тенденцій. Так, надходження від реалізації продукції у 2018 році, порівняно з 2017 р. зменшилось на 19,81%, однак вже у наступному 2019 р., відбулось зростання відносно попереднього року на 34,25%. Аналогічну поведінку демонструє показник надходжень авансів від покупців –

падіння на 41,58% та зростання на 46,71% у таких самих періодах та загальний показник обсягу вхідного грошового потоку від операційної діяльності – зменшення на 26,37% та зростання на 32,24%.

Все це свідчить, що у 2018 році ПАТ «Кривбасзалізрудком» перебувало у більш складному становищі, порівняно із попереднім роком, однак вже у наступному 2019 році основні показники надходжень до підприємства стабілізувались та значно покращились, а показник чистого руху грошових коштів вперше за три роки став позитивним.

Аналіз структури вихідних грошових потоків акціонерного товариства протягом 2017-2019 рр. демонструє, що найбільшу питому вагу займає потік від операційної діяльності: 59,77% у 2017 р., 84,92% у 2018 р., 79,05% у 2019р. Разом з тим, суттєву частку займають також витрачання на придбання необоротних активів, на надання позик та інші платежі на інвестиційну діяльність. Сукупно такі потоки займали 40,22%, 15,06% та 20,94% відповідно у 2017-2019 рр.

Окремо доцільно розглянути динаміку показника чистого прибутку на одну просту акцію, оскільки він надає змогу оцінювати ефективність управління підприємством та його дивідендну політику. Разом з тим, він є узагальнюючим показником, який відображає дію різноманітних факторів та використовується в процесі прийняття рішень щодо доцільності здійснення інвестицій.

Варто відмітити, що протягом аналізованого періоду спостерігались значні коливання показників чистого прибутку на одну просту акцію та скоригованого чистого прибутку на одну просту акцію ПАТ «Кривбасзалізрудком». Ці показники були тотожними та дорівнювали: у 2017 році – 0,93 грн., у 2018 році – 0,37 грн., у 2019 році – 0,79 грн. Така ситуація може бути сигналом для стейкхолдерів щодо нестабільності результатів політики управління, яка реалізується в акціонерному товаристві та потребує додаткової оцінки шляхом встановлення факторів впливу та більш ґрунтовного аналізу фінансового стану підприємства.

2.2 Аналіз фінансового стану та оцінка ймовірності банкрутства ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»

При здійсненні оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно проводити аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання та оцінку ймовірності банкрутства.

Фінансовий стан підприємства діагностують, використовуючи розрахунок системи показників, зокрема таких:

- показники ліквідності;
- показники ділової активності;
- показники фінансової стійкості;
- показники рентабельності.

Проведемо оцінку фінансового стану ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом 2017-2019 рр. за вищевказаними показниками.

Показники ліквідності ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2017-2019 рр. представлено у табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники ліквідності ПАТ «Кривбасзалізрудком»

Показники	Методика розрахунку	Роки			Нормативне значення
		2017	2018	2019	
Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи/ Поточні зобов'язання Ф1 р.1195/ Ф1 р.1695	11,91	12,38	12,93	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – запаси)/поточні зобов'язання Ф1 (р.1195-р.1100) / Ф1 р.1695	10,23	10,58	10,92	0,6 – 0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові активи/Поточні зобов'язання Ф1 р.1165 / Ф1 р.1695	0,42	0,29	0,87	0,2 – 0,3

Коефіцієнт загальної ліквідності відображає можливість суб'єкта господарювання забезпечити свої короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів. За допомогою цього показника можна здійснити оцінку загальної спроможності підприємства сплачувати свої поточні борги. Як можна спостерігати із наведених вище розрахунків, ПАТ «Кривбасзалізрудком»

протягом аналізованого періоду має значення коефіцієнтів загальної ліквідності, що перевищують нормативне більше ніж у десять разів, що свідчить про високу спроможність підприємства погашати свої поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності демонструє, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш активів, які можна достатньо легко перетворити у засіб платежу – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом 2017-2019 рр. має також досить високі показники коефіцієнту швидкої ліквідності, що означає спроможність товариства погашати свої поточні зобов'язання за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами.

За допомогою коефіцієнту абсолютної ліквідності можна визначити частку короткострокових зобов'язань, яку підприємство може погасити за рахунок найбільш ліквідних активів, без потреби очікувати сплату дебіторської заборгованості, а також процесу реалізації інших оборотних активів з метою отримання грошових коштів.

Як свідчать дані табл. 2.4, значення коефіцієнтів абсолютної ліквідності ПАТ «Кривбасзалізрудком» за останні три роки також перебувають у межах нормативних значень, що демонструє високий рівень платоспроможності підприємства, тобто можливості погашати свої поточні зобов'язання за рахунок наявних грошових коштів. Окремо слід відмітити зниження цього коефіцієнту у 2018 році, однак, якщо розглядати у динаміці, то вже наступного 2019 року підприємство посилило свої позиції, вивівши рівень абсолютної ліквідності до значення, що більш ніж вдвічі перевищує показники 2017 року.

Загалом виявлені тенденції показників ліквідності ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом досліджуваного періоду демонструють посилення рівня спроможності підприємства сплачувати поточні зобов'язання за рахунок різних видів активів, в тому числі і найбільш ліквідних.

Наступним етапом оцінки фінансового стану підприємства є проведення аналізу показників ділової активності, які наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники ділової активності ПАТ «Кривбасзалізрудком»

Показники	Методика розрахунку	Роки		
		2017	2018	2019
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (К.об.деб.з)	Чиста виручка від реалізації продукції/ Середньорічна сума дебіторської заборгованості $\Phi 2p.2000 / ((\Phi 1p.1125п.+1125к.+ \Phi 1p.1130п.+1130к.)) * 0,5$	9,91	19,62	19,23
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (К.об.кр.з)	Чиста виручка від реалізації продукції/ Середньорічна сума кредиторської заборгованості $\Phi 2p.2000 / ((\Phi 1p.1615п.+1615к.+ \Phi 1p.1635п.+1635к.)) * 0,5$	135,61	70,09	61,53
Ефективність роботи з контрагентами	К.об.деб.з / К.об.кр.з	0,07	0,21	0,22
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чиста виручка від реалізації продукції (робіт, послуг) / Середньорічна величина власного капіталу $\Phi 2p.2000 / ((\Phi 1p.1495п.+1495к.)) * 0,5$	0,89	0,69	0,78
Оборотність активів	Чиста виручка від реалізації продукції/ Середньорічна вартість активів $\Phi 2p.2000 / ((\Phi 1p.1300п.+1300к.)) * 0,5$	0,74	0,57	0,65

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості демонструє ступінь ефективності управління заборгованістю споживачів та інших дебіторів. За допомогою цього показника визначається кількість оборотів дебіторської заборгованості, тобто скільки разів дебітори погасили свої зобов'язання перед підприємством. За результатами проведених розрахунків можна зробити висновок, що коефіцієнти оборотності дебіторської заборгованості ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом трьох років мають досить високі значення, а тенденція до їхнього зростання свідчить про прискорення оборотності та, відповідно, про більш ефективну роботу із дебіторами підприємства.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості відображає кількість оборотів, які здійснила кредиторська заборгованість протягом року.

Для ПАТ «Кривбасзалізрудком» цей показник протягом 2017-2019 рр. мав тенденцію до зменшення, тобто уповільнення такої оборотності, однак стабільно високі значення цього коефіцієнту свідчать про високі можливості підприємства розраховуватись із своїми кредиторами.

На підприємстві ПАТ «Кривбасзалізрудком» можна спостерігати значне перевищення показників оборотності кредиторської заборгованості над дебіторською, що, в свою чергу, свідчить про використання підприємством коштів кредиторів в якості джерела фінансування своїх дебіторів, а інша частина грошей використовується для фінансування своїх інших операцій.

Ефективність управління власним капіталом підприємства можна оцінити за допомогою коефіцієнта оборотності власного капіталу, який демонструє співвідношення виручки (чистого доходу) до середньорічної суми власного капіталу. Значення цього коефіцієнта варто аналізувати в динаміці, а також порівнювати зі значеннями конкурентів в галузі. Як видно з табл. 2.5, на кожен гривню залучених від власників ПАТ «Кривбасзалізрудком» коштів було реалізовано у 2017 році 0,89 грн. продукції, у 2018 р. – 0,69 грн., у 2019 р. – 0,78 грн. Таким чином, у 2018 р. спостерігається погіршення ефективності управління власним капіталом, однак у 2019 р. ситуація значно покращується.

Аналогічну динаміку мають показники оборотності активів ПАТ «Кривбасзалізрудком». Так, на кожен гривню використаних активів підприємства було реалізовано 0,74 грн., 0,57 грн., 0,65 грн. у 2017-2019 рр. відповідно.

Проведемо оцінку фінансової стійкості ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом 2017-2019 рр. (табл. 2.6). На підставі здійснених розрахунків можемо зробити висновки, що всі показники значно перевищують нормативні значення, зокрема стосовно коефіцієнту фінансування (фінансової стабільності) приблизно у чотири рази, коефіцієнту забезпеченості власними оборотними коштами – у дев'ять, коефіцієнту автономії та коефіцієнту маневреності власного капіталу – у майже півтора. Такі високі значення показників

демонструють міцну фінансову стійкість підприємства протягом всього досліджуваного періоду.

Таблиця 2.6 – Показники фінансової стійкості ПАТ «Кривбасзалізрудком»

Показники	Роки			Нормативне значення	Методика розрахунку
	2017	2018	2019		
Коефіцієнт автономії	0,82	0,82	0,84	> 0,5	Власний капітал/Валюта балансу Ф1р.1495/ Ф1р.1900
Коефіцієнт фінансування (фінансової стабільності)	4,65	4,61	5,34	0,67-1,5	Власний капітал / (Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання) Ф1р.1495/ (Ф1р.1595+1695)
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,92	0,92	0,92	>0,1	Власні оборотні кошти / Оборотні активи (Ф1р.1495+1595-1095)/Ф1р.1195
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,72	0,71	0,65	>0,5	(Оборотні активи – Поточні зобов'язання)/Власний капітал (Ф1р.1195–1695)/Ф1р.1495

У табл. 2.7 наведені розраховані показники рентабельності ПАТ «Кривбасзалізрудком»

Таблиця 2.7 – Показники рентабельності ПАТ «Кривбасзалізрудком»

Показники	Методика розрахунку	Роки		
		2017	2018	2019
Коефіцієнт рентабельності активів	$\Phi 2p.2350$ або $2355/((\Phi 1p.1300п.+1300к.))*0,5$	0,25	0,08	0,16
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\Phi 2p.2350$ або $2355/((\Phi 1p.1495п.+1495к.))*0,5$	0,3	0,1	0,19
Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\Phi 2p.2350$ або $2355/\Phi 2p.2000$	0,34	0,15	0,24
Коефіцієнт рентабельності продукції	$(\Phi 2p.2190$ (або 2195)+ $2180-2120)/(\Phi 2p.2050+2130+2150)$	0,55	0,28	0,47

Загалом показники рентабельності, тобто прибутковості, потрібно аналізувати у динаміці, тобто порівнюючи значення різних років за період дослідження. Загалом система показників рентабельності відображає рівень

ефективності процесу управління підприємством. Як видно з табл. 2.7, за всіма розрахованими показниками рентабельності ПАТ «Кривбасзалізрудком» можна зробити висновок, що 2018 р. був, порівняно із попереднім, значно менш ефективнішим. Разом з тим, у наступному 2019 р. керівництву підприємства вдалося зупинити спадаючу динаміку відповідних процесів. Однак за всіма коефіцієнтами рентабельності, все ж не вдалось вийти на рівень 2017 року.

З метою проведення оцінки рівня фінансово-економічної безпеки ПАТ «Кривбасзалізрудком» доцільно здійснити також оцінку ймовірності настання банкрутства, зокрема, використовуючи такі підходи:

- 1) модель Е. Альтмана;
- 2) модель Г. Спрінггейта;
- 3) модель Р. Таффлера;
- 4) модель О. Терещенка;
- 5) показники У. Бівера [71, 20, 70, 67].

П'ятифакторна модель Е. Альтмана є однією із найбільш розповсюджених, оскільки має значні переваги: простота розрахунків; незначна кількість показників, що забезпечують точність та якість результатів; доступність вихідних даних; в ряді випадків точність прогнозування склала 95% [71].

Результати проведених розрахунків показників з метою оцінки ймовірності банкрутства ПАТ «Кривбасзалізрудком» за моделлю Е. Альтмана представлено в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники для оцінки ймовірності банкрутства ПАТ «Кривбасзалізрудком» за моделлю Е. Альтмана

Показник	Методика розрахунку	Значення показників		
		2017	2018	2019
X1	(оборотні активи – поточні зобов'язання) / активи	0,588	0,586	0,545
X2	нерозподілений прибуток / активи	0,570	0,600	0,656
X3	фінансовий результат до оподаткування / активи	0,274	0,100	0,178
X4	ринкова вартість акцій (статутний капітал) / зобов'язання	1,348	1,213	1,157
X5	чистий дохід / активи	0,652	0,542	0,601
Z	$1.2X1+1.4X2+3.3X3+0.6X4+X5$	3,867	3,142	3,454

Для оцінки ймовірності банкрутства за моделлю Е. Альтмана необхідно здійснювати аналіз отриманих показників, використовуючи таку шкалу:

- 1,8 – дуже висока;
- 1,81 – 2,6 – висока;
- 2,61 – 2,9 – низька;
- 2,91 – 3,0 – дуже низька.

Таким чином, можемо спостерігати, що впродовж 2017-2019 рр. ПАТ «Кривбасзалізрудком» демонструвало стабільно високі значення інтегрального показника, що засвідчує високий рівень фінансової стійкості підприємства та низькі ризики настання банкрутства.

Методика розрахунку показників за моделлю Г. Спрінгейта, а також їхні значення для ПАТ «Кривбасзалізрудком» представлено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Показники для оцінки ймовірності банкрутства ПАТ «Кривбасзалізрудком» за моделлю Г. Спрінгейта

Показник	Методика розрахунку	Значення показників		
		2017	2018	2019
A	(оборотні активи – поточні зобов'язання) / активи	0,588	0,586	0,545
B	прибуток до оподаткування / активи	0,274	0,100	0,178
C	прибуток до оподаткування / поточні зобов'язання	5,074	1,932	3,889
D	чистий дохід / активи	0,652	0,542	0,601
Z	$1.03A+3.07B+0.66C+0.4D$	5,056	2,402	3,914

За цією моделлю, якщо значення $Z > 2,45$, то загроза банкрутства є мінімальною, а якщо $Z < 0,862$, то ймовірність банкрутства дуже висока.

Аналізуючи інтегральні показники ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом досліджуваного періоду, можна зробити висновок про те, що у 2017 р. та 2019 р. вони майже у півтора-два рази перевищували значення 2,45, та, відповідно, характеризують дуже міцний фінансовий стан підприємства. Разом з тим, у 2018 році цей показник склав 2,402, що свідчить про погіршення фінансової стійкості підприємства, однак не у критичних значеннях. Важливо також відмітити, що така ситуація у наступному періоді була виправлена та фінансова стабільність підприємства значно зміцнилась.

Показники оцінки ймовірності банкрутства підприємства за моделлю Р. Таффлера зазначено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Показники для оцінки ймовірності банкрутства ПАТ «Кривбасзалізрудком» за моделлю Р. Таффлера

Показник	Методика розрахунку	Значення показників		
		2017	2018	2019
X1	операційний прибуток / поточні зобов'язання;	5,003	2,214	4,228
X2	оборотні активи / сума зобов'язань;	3,627	3,581	3,744
X3	поточні зобов'язання / сума активів;	0,054	0,052	0,046
X4	чистий дохід / сума активів.	0,652	0,542	0,601
Z	$0.53X1+0.13X2+0.18X3+0.16X4$	3,237	1,735	2,832

За моделлю Р. Таффлера, якщо величина показника Z більше 0,3, то це є свідченням непоганих довгострокових перспектив підприємства, а у випадку коли таке значення менше 0,2, то банкрутство більше ніж ймовірно. Як можна спостерігати із табл. 1.1., ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом 2017-2019 рр. впевнено демонструє дуже високі значення інтегрального показника, зокрема за рахунок високих показників співвідношення операційного прибутку та поточних зобов'язань, що мають і найбільшу вагу у загальній формулі розрахунку показника Z.

Результати застосування моделі О. Терещенка при аналізі ймовірності банкрутства ПАТ «Кривбасзалізрудком» представлено у табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Показники для оцінки ймовірності банкрутства ПАТ «Кривбасзалізрудком» за моделлю О. Терещенка

Показник	Методика розрахунку	Значення показників		
		2017	2018	2019
X1	відношення грошових надходжень до зобов'язань	0,127	0,085	0,251
X2	відношення валюти балансу до зобов'язань	5,646	5,613	6,339
X3	відношення чистого прибутку до суми активів;	0,223	0,081	0,145
X4	відношення прибутку до виручки	0,343	0,149	0,241
X5	відношення виробничих запасів до виручки	0,029	0,028	0,037
X6	відношення виручки до активів	0,652	0,542	0,601
Z	$1,5X1 + 0,08X2 + 10X3 + 5X4 + 0,3X5 + 0,1X6$	4,665	2,195	3,614

Отримані показники проаналізуємо, виходячи з таких встановлених моделлю критеріїв оцінки:

- $0 < Z < 1$ – існує загроза банкрутства;
- $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена;
- $Z > 2$ – банкрутство не загрожує.

Варто відмітити, що методика О. Терещенка має значні переваги, зокрема такі: модель є зручною в застосуванні; розроблена на використанні вітчизняних статистичних даних; враховується сучасна міжнародна практика; враховує галузеві особливості підприємства [67, с. 193].

Результати проведених розрахунків також впевнено засвідчують, що для ПАТ «Кривбасзалізрудком» банкрутство не загрожує, оскільки показник Z стабільно протягом трьох років перевищує значення 2. Разом з тим, доцільно відмітити, що за даним інтегральним показником, як і за показниками попередніх моделей, спостерігається тенденція до суттєвого зменшення, а відповідно, і послаблення фінансового стану підприємства, у 2018 році. Однак таке зменшення все одно перебуває в межах порогового значення, що дозволяє констатувати стійке фінансове становище ПАТ «Кривбасзалізрудком».

Методика розрахунку показників У. Бівера, а також їхні значення для ПАТ «Кривбасзалізрудком» представлено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Показники для оцінки ймовірності банкрутства ПАТ «Кривбасзалізрудком» за показниками У. Бівера

Показник	Методика розрахунку	Значення показників		
		2017	2018	2019
1. Коефіцієнт Бівера	(Чистий прибуток + Амортизація) / (Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання)	1,360	0,546	1,025
2. Рентабельність активів	(Чистий прибуток / Активи) x 100%	22,346	8,091	14,516
3. Фінансовий леверидж	(Довгострокові зобов'язання + Короткострокові зобов'язання) / Активи	0,177	0,178	0,158
4. Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	(Власний оборотний капітал) / Активи	0,465	0,460	0,433
5. Коефіцієнт покриття	Оборотні активи / Короткострокові зобов'язання	11,914	12,38	12,929

За методикою У. Бівера не передбачається розраховувати інтегральний показник, застосовуючи певні вагові коефіцієнти для кожного з п'яти індикаторів, що відрізняє цей підхід від розглянутих вище. Отримані значення показників порівнюються із встановленими нормативними значеннями, на підставі чого встановлюється яким чином можна охарактеризувати підприємство: як благополучне, як за п'ять років до банкрутства, як за один рік до банкрутства (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Оцінка фінансового стану підприємств за методикою У. Бівера [70, с. 201]

Показник	Значення показників в наведених межах характеризують підприємство		
	як благополучне	як за п'ять років до банкрутства	як за один рік до банкрутства
1. Коефіцієнт Бівера	0,4 – 0,45	0,2	0,15
2. Рентабельність активів	6-8	4	-22
3. Фінансовий леверидж	≤ 37	≤ 50	≤ 80
4. Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	0,04	$\leq 0,03$	$\approx 0,06$
5. Коефіцієнт покриття	$\leq 3,2$	≤ 2	≤ 1

Як свідчать дані табл. 2.12., ПАТ «Кривбасзалізрудком» абсолютно за всіма показниками можна віднести до першої групи. При чому така ситуація спостерігається протягом всього аналізованого періоду. Окремо варто відмітити, що, показники, розраховані на підставі фінансової звітності ПАТ «Кривбасзалізрудком», порівняно із нормативними значеннями, перевищують їх в декілька разів, що свідчить про високий рівень фінансової стабільності підприємства та низьку ймовірність банкрутства цього підприємства.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу фінансового стану ПАТ «Кривбасзалізрудком» та оцінки ймовірності банкрутства можна стверджувати, що підприємство протягом 2017-2019 рр. стабільно демонструє показники високого рівня фінансової стійкості, рентабельності та низькі – щодо ймовірності настання банкрутства.

2.3 Оцінювання ефективності управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві

При здійсненні оцінки ефективності управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» слід відмітити, що лише у 2019 році в організаційній структурі підприємства відбулись зміни та було створено відділ економічної безпеки і забезпечення режиму. Такі внутрішні перетворення свідчать про посилення розуміння важливості питань забезпечення фінансово-економічної безпеки з боку найвищого керівництва.

В рамках ресурсно-функціонального підходу до оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства виокремлюють інтерфейсну функціональну складову безпеки підприємства, яка характеризує надійність взаємодії з економічними контрагентами. Вважаємо, що при аналізі ефективності управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві доцільно здійснювати оцінку роботи із різними контрагентами, зокрема щодо характеру встановленої відповідальності інших сторін за окремі порушення, а також дієвість реалізації претензійної роботи з такими контрагентами.

В тендерах (торгах) на закупівлю товарів, робіт, послуг для ПАТ «Кривбасзалізрудком» можуть приймати участь лише постачальники (виконавці), щодо яких проведено процедуру аналізу наявності ризиків взаємодії з контрагентами. Для проходження процедури аналізу наявності ризиків взаємодії з контрагентами претендентам необхідно надати документи та інформації за встановленими переліками. Всі документи мають надаватись у вигляді належним чином засвідчених копій, інформація, що подається, має бути датованою, підписаною уповноваженою особою претендента (керівником) та мати відтиск печатки претендента (крім випадку ведення господарської діяльності без печатки) [2].

В табл. 2.14 наведено наявність відповідальності контрагентів перед ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» згідно типових договорів за окремі види порушення.

Таблиця 2.14 – Відповідальність контрагентів перед ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» згідно типових договорів

Тип договору Вид порушення	Договір підряду	Договір поставки	Договір надання послуг	Договір підряду на виконання ремонтних робіт	Договір оренди нерухомого майна
Порушення погоджених строків виконання робіт/поставки, та за прострочення строку повернення внесеної Покупцем передоплати/надання послуг	+	+	+	+	
Виконання робіт, що не відповідають умовам Договору/ поставка товару неналежної якості чи неналежної кількості, або поставки некомплектного товару/ надання неякісних послуг	+	+	+	+	
Порушення погоджених строків усунення недоліків у виконаних роботах	+			+	
не надання Підрядником акту прийому-передачі виконаних робіт у строки	+		+	+	
Порушення на території та у приміщеннях Замовника вимог протипожежної безпеки, вимог з охорони праці та промислової санітарії, екологічних норм та правил	+	+	+	+	+
Порушення порядку заповнення податкових накладних та реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних	+	+	+	+	
В разі зміни ціни товару після внесення передоплати, а також за відмову поставити товар по узгодженій Сторонами ціні		+			
Внаслідок виявлення контролюючим органом, під час перевірки в ланцюгу постачання товару, фактів нікчемності господарських операцій		+			
У разі порушення Орендарем строків сплати орендної плати					+
Якщо Орендар не виконує обов'язки у відношенні повернення орендованого майна після припинення договору					+

Складено автором за даними [2]

Розглянемо більш детально санкції, які застосовуються до контрагентів ПАТ «Кривбасзалізрудком» за окремі види порушень з метою забезпечення необхідного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства:

1. *При порушенні погоджених строків виконання робіт* Підрядник сплачує ПАТ «Кривбасзалізрудком» штраф у розмірі 20 % від вартості невиконаних робіт.

2. *У випадку виконання робіт, що не відповідають умовам договору* Підрядник сплачує Замовникові штраф у розмірі 20 % від вартості таких робіт.

3. *За порушення погоджених строків усунення недоліків у виконаних роботах* Підрядник сплачує Замовникові штраф у розмірі 20% від вартості робіт, що не відповідають умовам договору.

4. *У випадку не надання Підрядником акту прийому-передачі виконаних робіт у строки, передбачені договором,* Підрядник сплачує Замовникові штраф у розмірі 10 % від вартості виконаних робіт.

5. *За порушення на території та у приміщеннях Замовника вимог протипожежної безпеки, вимог з охорони праці та промислової санітарії, екологічних норм та правил, «Статуту промислової безпеки» в ПАТ «Кривбасзалізрудком», знищення, в тому числі ненавмисно, майна Замовника, чи завдання шкоди працівникам Замовник, Підрядник зобов'язаний відшкодувати у повному обсязі нанесені збитки та сплатити на користь Замовника штраф.*

6. *У випадку порушення порядку заповнення податкових накладних та реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних* Підрядник сплачує Замовнику штраф у розмірі 20% від суми договору.

7. *За порушення погоджених строків поставки, а також за прострочення строку повернення внесеної Покупцем передоплати, чи вартості товару, який не було поставлено* Постачальник сплачує ПАТ «Кривбасзалізрудком» штраф у розмірі 20 % від суми специфікації, при виконанні зобов'язань за якою відбулося таке порушення.

8. У випадку поставки товару неналежної якості (у тому числі з прихованими недоліками) чи неналежної кількості, або поставки некомплектного товару Постачальник сплачує Покупцеві штраф у розмірі 20 % від суми специфікації, при виконанні зобов'язань за якою відбулося таке порушення.

9. У випадку не відвантаження товару з вини Постачальника на автотранспорт ПАТ «Кривбасзалізрудком», що прибув на підставі повідомлення Постачальника про готовність товару до відвантаження, Постачальник відшкодовує витрати, пов'язані з проїздом автотранспорту (транспортні витрати та витрати на відрядження водія і експедитора) по маршруту від ПАТ «Кривбасзалізрудком» до Постачальника і у зворотному напрямку.

10. В разі зміни ціни товару після внесення передбаченої умовами договору передоплати, а також за відмову поставити товар по узгодженій Сторонами ціні, Постачальник сплачує ПАТ «Кривбасзалізрудком» штраф у розмірі 20 % від суми специфікації, при виконанні зобов'язань за якою відбулося таке порушення.

11. Якщо ПАТ «Кривбасзалізрудком» втратить право на включення до податкового кредиту суми податку на додану вартість внаслідок виявлення контролюючим органом розбіжностей, помилок, невідповідностей в наданій Постачальником товаросупроводжувальній документації або не здійснення Постачальником реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних (в разі необхідності – розрахунків коригування до податкових накладних) з дотриманням вимог чинного законодавства, Постачальник відшкодовує ПАТ «Кривбасзалізрудком» сплачену суму податку на додану вартість у складі вартості товару, нараховані контролюючим органом додаткові податкові зобов'язання, штрафи, а також всі пов'язані з цим збитки.

12. Якщо внаслідок виявлення контролюючим органом, під час перевірки в ланцюгу постачання товару, фактів нікчемності господарських операцій Постачальник відшкодовує ПАТ «Кривбасзалізрудком» сплачену суму податку

на додану вартість у складі вартості товару, нараховані контролюючим органом додаткові податкові зобов'язання, штрафи, а також всі пов'язані з цим збитки.

13. *За невиконання Орендарем своїх зобов'язань, передбачених договором, Орендар зобов'язаний сплатити ПАТ «Кривбасзалізрудком» штраф у розмірі 50% від балансової вартості орендованого майна.*

14. *У разі порушення Орендарем строків сплати орендної плати, Орендар зобов'язаний сплатити ПАТ «Кривбасзалізрудком» пеню у розмірі подвійної облікової ставки НБУ, що діяла за період, за який стягується пеня, від суми заборгованості за кожний день прострочення, включаючи день оплати.*

15. *Якщо Орендар не виконує обов'язки у відношенні повернення орендованого майна після припинення договору, в тому числі достроковому, він зобов'язаний сплатити ПАТ «Кривбасзалізрудком» неустойку у розмірі рівному 100% від орендної плати за останній місяць дії договору за кожен місяць прострочення.*

Разом з тим, сплата стороною штрафних санкцій або відшкодування збитків, заподіяних порушенням договору, не звільняє сторону від обов'язку виконати даний договір у натурі.

Окремо доцільно розглянути відповідальність, яка покладається на ПАТ «Кривбасзалізрудком» у випадку порушення умов договорів з контрагентами. Так, у випадку порушення ПАТ «Кривбасзалізрудком» строків розрахунків за договором, товариство повинно сплатити контрагенту пеню в розмірі подвійної облікової ставки НБУ від несплаченої суми за кожний день прострочення, крім випадків, коли таке порушення відбулося через невиконання контрагентом строків і умов, передбачених відповідним договором.

Таким чином, на підставі аналізу типових договорів з контрагентами ПАТ «Кривбасзалізрудком» можна стверджувати, що відповідальність сторін прописана досить детально та встановлені суттєві штрафні санкції у випадку порушення сторонами своїх зобов'язань за відповідним договором.

Наступним етапом аналізу ефективності взаємодії з контрагентами підприємства є здійснення оцінки дієвості претензійно-позовної роботи відповідних служб, зокрема щодо захищення фінансово-економічних інтересів підприємства та стягнення на його користь штрафних санкцій у випадку наявності порушень зі сторони контрагентів. Поряд з цим, доцільно також розглянути обсяги санкцій, які було вжито з боку інших сторін щодо ПАТ «Кривбасзалізрудком» (рис. 2.4).

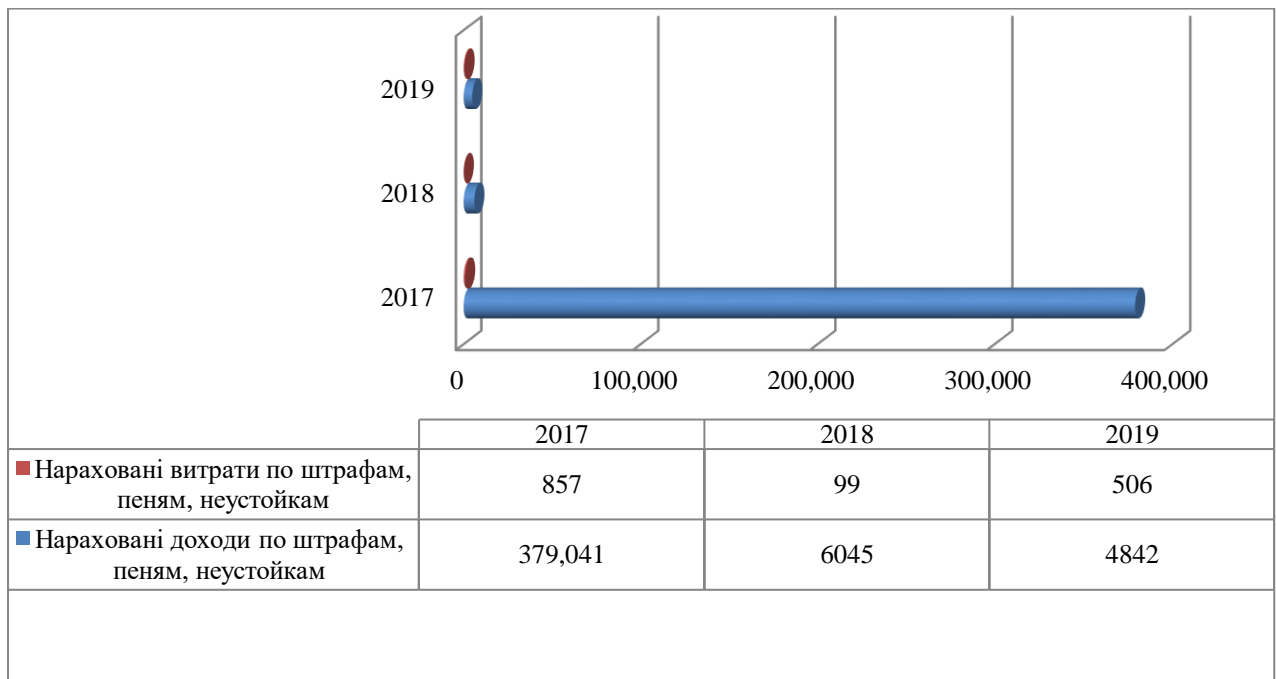

Рис. 2.4 – Обсяги нарахованих доходів та витрат по штрафам, пеням, неустойкам ПАТ «Кривбасзалізрудком» у 2017-2019 рр., тис. грн.

Складено на основі [2]

Таким чином, можемо спостерігати, що на підставі проведення претензійно-позовної роботи з контрагентами ПАТ «Кривбасзалізрудком», результат по штрафам, пеням, неустойкам отриманим і визнаним протягом аналізованого періоду був стабільно позитивним. Так, у 2017 році він склав 378184 тис. грн., у 2018 році – 5946 тис. грн., у 2019 році – 4336 тис. грн. Також слід відмітити, що в складі визнаних витрат від штрафних санкцій окрему частку займають санкції за порушення податкового законодавства, зокрема щодо порядку нарахування та сплати податків, зборів, обов'язкових платежів.

Якщо розглядати структуру нарахованих доходів по штрафам та пеням за порушення погоджених (обумовлених) договором строків оплати та обсягів поставки товару (продукції) та інших причин, то можна відмітити збільшення кількості контрагентів ПАТ «Кривбасзалізрудком», з яких було стягнуто відповідні суми на користь підприємства (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Нараховані доходи по штрафам, пеням від окремих суб'єктів господарської діяльності на користь ПАТ «Кривбасзалізрудком»

	2017	2018	2019
Контрагенти та суми доходів по штрафам, пеням	<ul style="list-style-type: none"> •ПАТ «Маріупольський металургійний комбінат» 379 018 тис.грн.; •ТОВ «Крафт Електрик» – 11 тис.грн.; •ПрАТ «Дніпротрансмаш» – 11 тис.грн. 	<ul style="list-style-type: none"> •ПП «Промімпекс» – 22 тис. грн.; •ТОВ «Юридична фірма «Родзинський та партнери» договір про відступлення права вимоги Первісного кредитора щодо виконання зобов'язання АТЗТ «Харківмаш» в сумі 15 тис. грн.; •ТОВ «Зенітек» (мирова угода) –10 тис. грн. та рішення господарського суду 21 тис. грн.; •ТОВ «Каррент» –138 тис. грн.; •ТОВ «ВП Електротехніка» – 120 тис. грн.; •ТОВ «ДВС Логістикс» – 134 тис. грн. 	<ul style="list-style-type: none"> •ТОВ «Авангард-Інвест» – 6 тис.грн.; •ТОВ «Таланлегпром» – 35 тис.грн.; •ТОВ «Євротех ЛТД» – 18 тис.грн.; •ТОВ «Еліз» – 10 тис.грн.; •ТОВ «НВК «Рема» – 10 тис.грн.; •КПТМ «Криворіжтепломережа» – 273 тис.грн.; •ПрАТ «Спецсплав» – 21 тис.грн.; •ТОВ «Концептфорт» – 143 тис.грн.; •ПрАТ «Єнакієвський металургійний завод» в сумі 1 275 тис.грн.; •Свідерський Д.В. – 6 тис.грн.; •ТОВ «Есем-Груп» – 30 тис.грн.; •ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» –2 236 тис.грн.; •ТОВ «Інтербайт» – 10 тис.грн.; •ТОВ «Ремпромтехніка» – 112 тис.грн.; •ТОВ «Спецінжиніринг» – 24 тис.грн.; •КПТМ «Криворіжтепломережа» – 583 тис.грн.; •ТОВ «Технопромелектро» – 16 тис.грн.; •ТОВ ВКФ «Електропромремонт» – 10 тис.грн.; •ТОВ «Промисловий стандарт» – 18 тис.грн.

Складено на основі [2]

Відповідно до методики інтегральної оцінки, описаної у підрозділі 1.3, здійснимо визначення показника рівня фінансово-економічної безпеки ПАТ «Кривбасзалізрудком». З цією метою необхідно обчислити шістнадцять показників, встановити їхнє розрахункове і вагове значення та, використовуючи формулу і критерії оцінки, наведені у підрозділі 1.3 та у ДОДАТКУ Ж, встановити та проаналізувати інтегральний показник (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки ПАТ «Кривбасзалізрудком» у 2017-2019 рр.

№	Показник	Нормативне значення	2017		2018		2019	
			Розрахункове значення	Зважене значення	Розрахункове значення	Зважене значення	Розрахункове значення	Зважене значення
1	Фондовіддача	>1	1,94	0,058	1,64	0,049	1,9	0,057
2	Коефіцієнт придатності основних засобів	$\geq 0,5$	0,36	0,004	0,37	0,004	0,4	0,004
3	Коефіцієнт покриття	≥ 2	11,91	0,953	12,38	0,990	12,93	1,034
4	Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,6$	10,23	0,818	10,58	0,846	10,92	0,874
5	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	0,42	0,038	0,29	0,026	0,87	0,078
6	Коефіцієнт автономії	$\geq 0,5$	0,82	1,526	0,82	1,595	0,84	1,844
7	Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	4,65	0,512	4,61	0,507	5,34	0,587
8	Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	$\geq 0,7$	0,95	0,095	0,95	0,095	0,95	0,095
9	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	0,72	0,050	0,71	0,050	0,65	0,046
10	Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості	≈ 1	0,07	0,005	0,21	0,015	0,22	0,015
11	Коефіцієнт зміни оборотності оборотних коштів	>0	-0,09	-0,002	-0,26	-0,005	0,2	0,004
12	Коефіцієнт зміни валюти балансу	>0	0,22	0,002	0,19	0,002	0,15	0,002
13	Коефіцієнт зміни чистого прибутку	>0	1,22	0,073	-0,6	-0,036	1,12	0,067
14	Рентабельність власного капіталу	>0,15	0,3	0,009	0,1	0,003	0,19	0,006
15	Рентабельність активів	>індексу інфляції 0,15-0,2	0,25	0,010	0,08	0,003	0,16	0,006
16	Рентабельність продажу	>0,24	0,34	0,017	0,15	0,008	0,24	0,012
Інтегральний показник		$1,17 < I_{FS}$ $0,93 < I_{FS} < 1,17$	2,724		2,639		2,971	

Розраховано на основі [2]

Як видно з табл. 2.16, ПАТ «Кривбасзалізрудком» досить міцно протистоїть зовнішнім та внутрішнім загрозам, що, в свою чергу, створює підґрунтя для стабільного розвитку та реалізації стратегії підприємства у майбутніх періодах. Свідченням цього є те, що інтегральний показник протягом 2017-2019 рр. стабільно має високе значення, яке майже вдвічі перевищує нормативне значення 1,17. Позитивними чинниками впливу на таку ситуацію є високі значення коефіцієнту покриття, коефіцієнту швидкої ліквідності, коефіцієнту фінансової стійкості.

При більш детальному аналізі отриманих показників доцільно здійснити їхнє порівняння із нормативними значеннями, а також встановити тенденції змін протягом аналізованого періоду.

Показник *фондовіддачі* є майже вдвічі більшим за нормативне значення, що демонструє високу ефективність використання підприємством основних фондів, оскільки на одну гривню введених в експлуатацію основних засобів генерувалось від мінімального значення 1,64 грн. у 2018 р. до 1,94 грн. у 2017 р.

Разом з тим, *коефіцієнт придатності основних засобів* є дещо меншим за нормативне значення, однак необхідно відмітити тенденцію до покращення цього показника у 2019 році, що означає поліпшення технічного стану наявних основних фондів підприємства.

Коефіцієнт покриття відображає високий рівень достатності наявних ресурсів ПАТ «Кривбасзалізрудком» для погашення поточних зобов'язань та відображає низький ризик неплатоспроможності, одного з основних ризиків фінансової безпеки підприємства. Порівняно із нормативним значенням більше двох, на підприємстві стабільно даний коефіцієнт складає близько дванадцяти і кожного наступного року позиції підприємства щодо цього показника стабільно зміцнюються.

Аналогічно, досить високі значення має *коефіцієнт швидкої ліквідності*, що свідчить про можливість погашення поточних зобов'язань підприємства за рахунок наявних грошових засобів та дебіторської заборгованості, яка не є

простроченою. Цей показник демонструє високий рівень платоспроможності ПАТ «Кривбасзалізрудком» за умови своєчасних розрахунків із дебіторами.

Здатність підприємства відповідати за своїми поточними зобов'язаннями за рахунок найбільш ліквідних коштів характеризує *коефіцієнт абсолютної ліквідності*, який протягом аналізованого періоду значно змінювався, однак перебував у межах нормативу. Однак варто відмітити, що у 2018 р. спостерігалось найменше значення цього показника – на рівні 0,29, однак вже у наступному році керівництву ПАТ «Кривбасзалізрудком» вдалось покращити позиції підприємства та вдвічі перевищити значення показника до кризового 2017 року, що свідчить про посилення можливості сплати підприємством поточних зобов'язань без залучення коштів дебіторів.

Коефіцієнт автономії показує питому вагу власного капіталу, найбільш надійного джерела фінансування, у загальній сумі джерел фінансування. Чим вище даний показник, тим менший ризик фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та вищий рівень фінансової безпеки. ПАТ «Кривбасзалізрудком» у загальній сумі джерел фінансування має 80% власного капіталу, що характеризує високий ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел.

При аналізі співвідношення між власним та залученим капіталом шляхом визначення *коефіцієнту фінансової стійкості* було встановлено, що на одну гривню залученого капіталу припадає близько 4-5 гривень власного, що свідчить про значний рівень незалежності та стійкості підприємства.

Якщо розглядати *коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності* ПАТ «Кривбасзалізрудком», можна зробити висновок про стабільну достатність власного капіталу та довгострокових зобов'язань підприємства для фінансування діяльності підприємства без залучення короткострокових пасивів.

При оцінці достатності власних джерел для фінансування поточної діяльності було використано *коефіцієнт маневреності власного капіталу*, значення якого протягом аналізованого періоду є стабільно вищим за

нормативне значення. Це свідчить про те, що підприємству достатньо внутрішніх ресурсів для здійснення фінансування своєї поточної діяльності.

Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості відображає достатність коштів, що надійдуть від дебіторів, для погашення поточної кредиторської заборгованості підприємства. У ПАТ «Кривбасзалізрудком» цей показник становить значно нижче значення за нормативне, однак варто відмітити, що виконання своїх поточних зобов'язань на підприємстві забезпечується внутрішніми джерелами. Таким чином, хоча таке співвідношення не є в рамках прийнятого нормативу, однак підприємство має додаткові можливості компенсувати таку ситуацію.

Протягом 2017-2018 рр. спостерігається уповільнення *оборотності оборотних коштів підприємства*, однак вже у 2019 році така динаміка змінюється на позитивну, що демонструє зростання ефективності управління оборотними коштами.

Коефіцієнт зміни валюти балансу відбиває темпи приросту всіх активів підприємства та, відповідно, капіталу та зобов'язань. Варто відмітити, що у 2017-2019 рр. такі темпи дещо сповільнюються, однак зберігається загальна тенденція до зростання валюти балансу, що відображає процеси розширення виробництва та можливість зростання прибутків ПАТ «Кривбасзалізрудком» у майбутніх періодах.

Коефіцієнт зміни чистого прибутку у 2018 р. мав від'ємне значення, але у 2017 та 2019 роках – позитивне. Це означає, що, незважаючи на складні умови, підприємству вдалося досягнути збільшити суму чистого прибутку та закріпити можливість забезпечення подальшого економічного зростання.

У розрахунку на 1 грн. вкладеного власниками капіталу, величина прибутку складає від 0,1 до 0,3 грн., що відображається у показнику *рентабельності власного капіталу*. Така ситуація характеризує достатньо високу ефективність вкладених коштів у ПАТ «Кривбасзалізрудком».

Разом з тим, доцільно здійснити оцінку величини прибутку в розрахунку на 1 грн. активів – *рентабельності активів*. Лише у 2018 році значення цього

показника є значно меншим за норматив, однак вже у наступному році керівництво знайшло шляхи підвищення ефективності використання активів підприємства для генерації прибутку.

Аналогічну тенденцію протягом 2017-2019 рр. має показник *рентабельності продажу*. Так, на 1 грн. виручки від реалізації у 2017 році приходилось 0,34 грн. чистого прибутку, у 2018 р. – 0,15 грн., у 2019 – 0,24 грн. Нормативне значення цього показника не є загальновстановленим, але існують підходи до визначення його на рівні 0,24. За таких умов можна зробити висновок, що для підприємства 2018 рік був найгіршим, однак вже в наступному періоді вдалося зміцнити позиції та наблизитись до рівня 2017 р. Однак доцільно відмітити, що в умовах високого податкового тиску нормативне значення рентабельності продажу може встановлюватись на рівні 0,15.

Таким чином, проведена за допомогою інтегрального методу оцінка та детальний аналіз кожного коефіцієнта, що становлять елементи загального інтегрального показника, дозволяють зробити впевнений висновок про високий рівень фінансово-економічної безпеки ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом всього аналізованого періоду.

Висновки до розділу 2

ПАТ «Кривбасзалізрудком» має основним видом діяльності добування залізних руд, а основною продукцією – руду залізну агломераційну марки 1 та руду залізну доменну. На підставі проведеного аналізу активів, капіталу, зобов'язань, фінансових результатів та грошових потоків підприємства можна зробити такі висновки. Протягом 2017-2019 рр. спостерігається стабільне збільшення обсягів нерозподіленого прибутку, власний капітал підприємства перевищує позиковий, а темпи його зростання значно вищі, ніж темпи зростання позикового капіталу. Аналіз грошових потоків ПАТ «Кривбасзалізрудком» протягом досліджуваного періоду продемонстрував, що

найбільшу питому вагу займають потоки, пов'язані з операційною діяльністю товариства.

Фінансовий стан ПАТ «Кривбасзалізрудком» було про діагностовано за допомогою розрахунку показників ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності. За всіма показниками, що мають встановлене нормативне значення, ПАТ «Кривбасзалізрудком» демонструє значні перевищення, подекуди у десять разів, що свідчить про стійке фінансове становище підприємства.

Загалом, за результатами проведеної оцінки фінансового стану підприємства було виявлено, що у 2018 році ПАТ «Кривбасзалізрудком» за більшістю показників перебувало у більш складному становищі, порівняно із 2017 роком, однак вже у наступному 2019 році визначені показники стабілізувались та значно покращились. Це свідчить про те, що керівництвом товариства було оперативно вжито дієві заходи щодо підвищення ефективності внутрішніх процесів.

За результатами оцінки ймовірності настання банкрутства з використанням моделі Е. Альтмана, Г. Спрінгейта, Р. Таффлера, О. Терещенка, показників У. Бівера було встановлено, що ПАТ «Кривбасзалізрудком» може характеризуватись як благополучне підприємство із низькою ймовірністю настання банкрутства.

При здійсненні оцінки ефективності управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізрудний комбінат» було встановлено, що лише у 2019 році було створено відділ економічної безпеки і забезпечення режиму. За результатами аналізу інтерфейсної функціональної складової безпеки підприємства можна зробити висновок, що на підприємстві ведеться постійна та активна робота з контрагентами, зокрема щодо встановлення належного рівня відповідальності сторін. Також було встановлено високий рівень фінансово-економічної безпеки ПАТ «Кривбасзалізрудком» із використанням методики інтегральної оцінки.

3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Сучасні підходи до підвищення ефективності функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві

На рівні підприємницьких структур до числа проблем, які мають вирішуватися в процесі управління захистом бізнесу, мають бути віднесені такі основні:

– у *галузі економіки* – зниження втрат від кримінальної конкуренції; зменшення витрат, пов'язаних із забезпеченням безпеки підприємництва; зміцнення іміджу фірми; збільшення доходів від підприємницької діяльності, розширення її масштабів;

– у *соціальній сфері* – поліпшення морально-психологічного клімату в трудовому колективі, підвищення ступеня його згуртованості; поява у співробітників відчуття захищеності, упевненості в майбутньому; зміцнення стереотипів цивілізованого бізнесу; розвиток корпоративної культури;

– в *адміністративно-організаційній сфері* – підвищення організованості; максимізація «організаційного ефекту»; підвищення трудової дисципліни;

– в *інформаційній сфері* – підвищення інформованості працівників фірми з питань забезпечення безпеки бізнесу від кримінальної конкуренції; полегшення збирання інформації, що має значення для захисту бізнесу; створення інформаційної бази в інтересах забезпечення економічної та інформаційної безпеки бізнесу;

– у *правовій сфері* – упорядкування відносин між фірмою й окремими працівниками, між фірмою й іншими організаціями-партнерами по бізнесу, між службою внутрішньої безпеки й правоохоронними органами, службами безпеки інших фірм; підвищення правової захищеності бізнесу [40, с. 286-287].

Досягнення вищевказаних цілей може бути здійснено шляхом вдосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства, ефективне функціонування якої повинно базуватися та дотримуватися низки принципів, найвагомішими з яких є:

1) системність – необхідність створення комплексної системи безпеки, яка б функціонувала ефективно та своєчасно реагувала на ризики, загрози й небезпеки;

2) безперервність – постійність у функціонуванні всіх складових елементів системи;

3) превентивність – здатність системи до реалізації заходів попереджувального характеру щодо потенційних ризиків, загроз і небезпек;

4) оптимальність – передбачає мінімізацію витрат на організацію системи з позицій найбільш ефективного її функціонування в умовах ризиків, загроз і небезпек;

5) ієрархічність – обумовлює чітку регламентацію та підзвітність суб'єктів управління фінансово-економічною безпекою підприємства;

6) ефективність – передбачає забезпечення фінансової стабільності в результаті налагодженої системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства [31, с. 231-233].

З метою обґрунтування основних напрямів покращення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно системно підійти до вирішення поставленої проблеми та розглянути такі заходи за окремими функціональними складовими (табл. 3.1).

Заходи підвищення рівня фінансово-економічної безпеки повинні бути узгодженими між собою, оскільки застосування одного методу може призвести до зниження або зростання рівня фінансових ризиків за іншими напрямками фінансової діяльності підприємства. Тому найбільш ефективним буде таке управління фінансово-економічною безпекою, яке забезпечить комплексне використання заходів підвищення її рівня [41, с. 215-216].

Таблиця 3.1 – Заходи з підвищення рівня ФЕБ підприємства за її функціональними складовими [41, с. 213-215]

Функціональні складові	Заходи	Вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства
Бюджетно-податкова складова	Підвищення рівня кваліфікації працівників	Зменшення кількості помилок під час складання фінансової звітності та заповнення податкових декларацій, що сприятиме зменшенню штрафів
	Зміна системи оподаткування підприємства	Вибір оптимальної системи оподаткування підприємства дозволить мінімізувати податкові платежі до бюджетів різних рівнів
	Формування ефективної податкової політики підприємства	Мінімізація податків на основі максимального використання можливостей податкового законодавства, в тому числі й податкових пільг
Кредитна складова	Формування ефективної кредитної політики	Зменшення рівня дебіторської заборгованості
	Управління простроченою заборгованістю	Мінімізація розміру простроченої заборгованості та строків інкасації боргу
	Підвищення платіжної дисципліни	Зменшення рівня кредиторської заборгованості
	Виважена позикова політика	Зменшення обсягу позикового капіталу та підвищення фінансової самостійності підприємства
Грошова складова	Синхронізація грошових потоків	Уникнення дефіциту готівки, вивільнення частини грошових коштів і використання її для отримання додаткового доходу
	Контроль за витратами грошових коштів шляхом використання: флоут, централізація кредиторських рахунків, рахунки з нульовим балансом тощо	Підвищення швидкої інкасації та уповільнення виплат призведуть до отримання максимального обсягу вільних грошових коштів
	Капіталізація тимчасово вільних залишків грошових коштів	Доходи від інвестицій зменшать інфляційні втрати від знецінення національної валюти та забезпечить отримання додаткового доходу
	Формування ефективної системи управління валютними ризиками	Мінімізація валютних ризиків та зменшення рівня фінансових втрат, що виникають у результаті коливань валютних курсів
Страхова складова	Підвищення рівня страхового захисту	Мінімізація витрат підприємства під час настання страхових випадків
	Співпраця виключно з фінансово стійкими страховиками	Зменшення можливих втрат підприємства, що пов'язані із банкрутством або неплатоспроможністю страхової компанії
Інвестиційна складова	Формування ефективної інвестиційної політики підприємства	Підвищення інвестиційної привабливості, максимізація доходів від інвестиційної діяльності, підвищення фінансової стійкості
	Вибір надійних партнерів	Зменшення можливих втрат, що пов'язані із неплатоспроможністю партнерів
	Система моніторингу інвестиційних проектів	Мінімізація інвестиційних ризиків, підвищення прибутковості проектів
Фондова складова	Формування ефективної дивідендної політики	Підвищення інвестиційної привабливості підприємства
	Підвищення ефективності операцій з цінними паперами	Зростання обсягів грошових надходжень від розміщення цінних паперів

Разом з функціональним підходом, необхідно також дослідити комплекс заходів із підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства у розрізі зовнішнього та внутрішнього рівнів (рис. 3.1).

Рис. 3.1 – Політика забезпечення фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством [74, с. 245]

Підприємство може здійснювати вплив на зовнішній рівень шляхом активізації участі у галузевих об'єднаннях, діяльність яких направлена, в тому числі, на сприяння у здійсненні заходів щодо удосконалення дозвільної системи діяльності підприємств; на узагальнення інформації про стан підприємницького середовища держави, регіону; на участь у здійсненні ефективного управління розвитком підприємництва на рівні регіону та держави.

В процесі вдосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства необхідно враховувати, що воно здійснюється на різних рівнях: поточному, тактичному, стратегічному. Відповідно до кожного з них, потрібно системно реалізовувати заходи за окремими складовими елементами фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Загальна структура фінансово-економічної безпеки підприємства, яка включає в себе окремі складові елементи та визначення прийнятнього стану кожного з них за умов поточної, тактичної та стратегічної безпеки, представлена в табл. 3.2.

Загалом під поточною безпекою розуміють відсутність загроз, які можуть спричинити банкрутство підприємства, а її діагностика передбачає здійснення оцінки рівня платоспроможності, ліквідності, незалежності та фінансової стійкості.

Тактична безпека визначає такий стан підприємства, який забезпечує можливість суб'єкта господарювання в подальшому розвиватися. Здійснюється оцінка ефективності використання різних видів ресурсів та раціональність організації операційної діяльності підприємства.

Стратегічна безпека характеризує рівень конкурентоспроможності підприємства, його потенціал розвитку, високу якість наявної ресурсної бази.

Система управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві може бути оцінена як дієва у тому випадку, якщо у фокусі тримаються всі три види безпеки та детально обґрунтовуються заходи, які повинні бути реалізовані для забезпечення достатнього рівня безпеки на поточному, тактичному та стратегічному рівнях.

Таблиця 3.2 – Структура фінансово-економічної безпеки підприємства [11, с. 37]

Складові	Поточна безпека	Тактична безпека	Стратегічна безпека
Фінансова безпека	Стан, обумовлений ефективністю використання фінансово-інвестиційних ресурсів як умови прибутковості	Стан, що визначається здатністю підвищувати рівень прибутковості на основі реінвестування доходів	Стан, що обумовлюється здатністю до скорочення залучених коштів у структурі капіталу, формування резервного фонду
Управлінська безпека	Стан, що визначається здатністю керівництва підприємства формувати і реалізовувати обґрунтовані управлінські рішення	Стан, який обумовлюється спроможністю керівництва визначати та реалізовувати пріоритети розвитку підприємства	Стан, що визначається спроможністю реалізовувати стратегію розвитку та своєчасно корегувати її з урахуванням умов господарювання
Кадрово-інтелектуальна безпека	Стан, що характеризується ефективністю використання персоналу (організація та стимулювання)	Стан, який визначається спроможністю підтримки і підвищення якості кадрового забезпечення підрозділів	Стан, що характеризується спроможністю реалізації програм інтелектуального розвитку персоналу
Виробнича безпека	Стан, що передбачає стабільне виробництво якісної продукції на основі раціональної організації виробничого процесу	Стан, який характеризується станом основних засобів, раціональністю технологічного процесу та ступенем диверсифікації виробництва	Стан, що визначається спроможністю підтримувати належний рівень придатності основних засобів та відповідності конкурентним аналогам
Маркетингова безпека	Стан, який характеризується ефективністю реалізації товарної та цінової політики, як основи збуту продукції власного виробництва	Стан, що визначається здатністю підприємства підвищувати доходність за рахунок реалізації політики розподілу та комунікації	Стан, який обумовлюється рівнем іміджу власної торгівельної марки та здатністю реалізації джерел зміцнення конкурентоспроможності
Комерційна (інтерфейсна) безпека	Стан, що характеризується стабільністю та гнучкістю наявних каналів збуту та постачання сировини	Стан, який визначається спроможністю зміцнення відносин з контрагентами на основі стимулювання співпраці	Стан, що характеризується рівнем диверсифікації контрагентів, створенням страхових каналів постачання та збуту
Інформаційна безпека	Стан, що визначається якістю інформаційного забезпечення процесу прийняття рішень	Стан, що обумовлюється рівнем захисту засобів обробки, передачі, зберігання інформації	Стан, що передбачає спроможність постійно оновлювати інформаційну базу та аналізувати її
Екологічна безпека й охорона праці	Стан, який характеризується рівнем дотримання екологічних норм і нормативів, положень у сфері охорони праці з метою мінімізації втрат, обумовлених забрудненням підприємством навколишнього середовища, за рахунок наявності шкідливих викидів та виникненням випадків травматизму серед його працівників, зокрема, основних та допоміжних		
Законодавчо-правова	Стан, що визначається рівнем дотримання підприємством положень чинного законодавства країни, його спроможністю реагувати на зміни у нормативно-правовій базі, що регулює його господарську діяльність		
Силова безпека	Стан, що обумовлюється рівнем як фізичної та моральної безпеки працівників, так і захисту майна підприємства від протиправних дій осіб з метою дотримання його комерційних інтересів		

Більш детально розглянемо стратегічне управління фінансово-економічною безпекою, оскільки саме воно забезпечує можливість досягати позитивних фінансових результатів у майбутньому та здійснювати дієве реагування на зміни, які відбуваються у внутрішньому та зовнішньому середовищі функціонування підприємства.

Загальна модель стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання представлена на рис. 3.2.

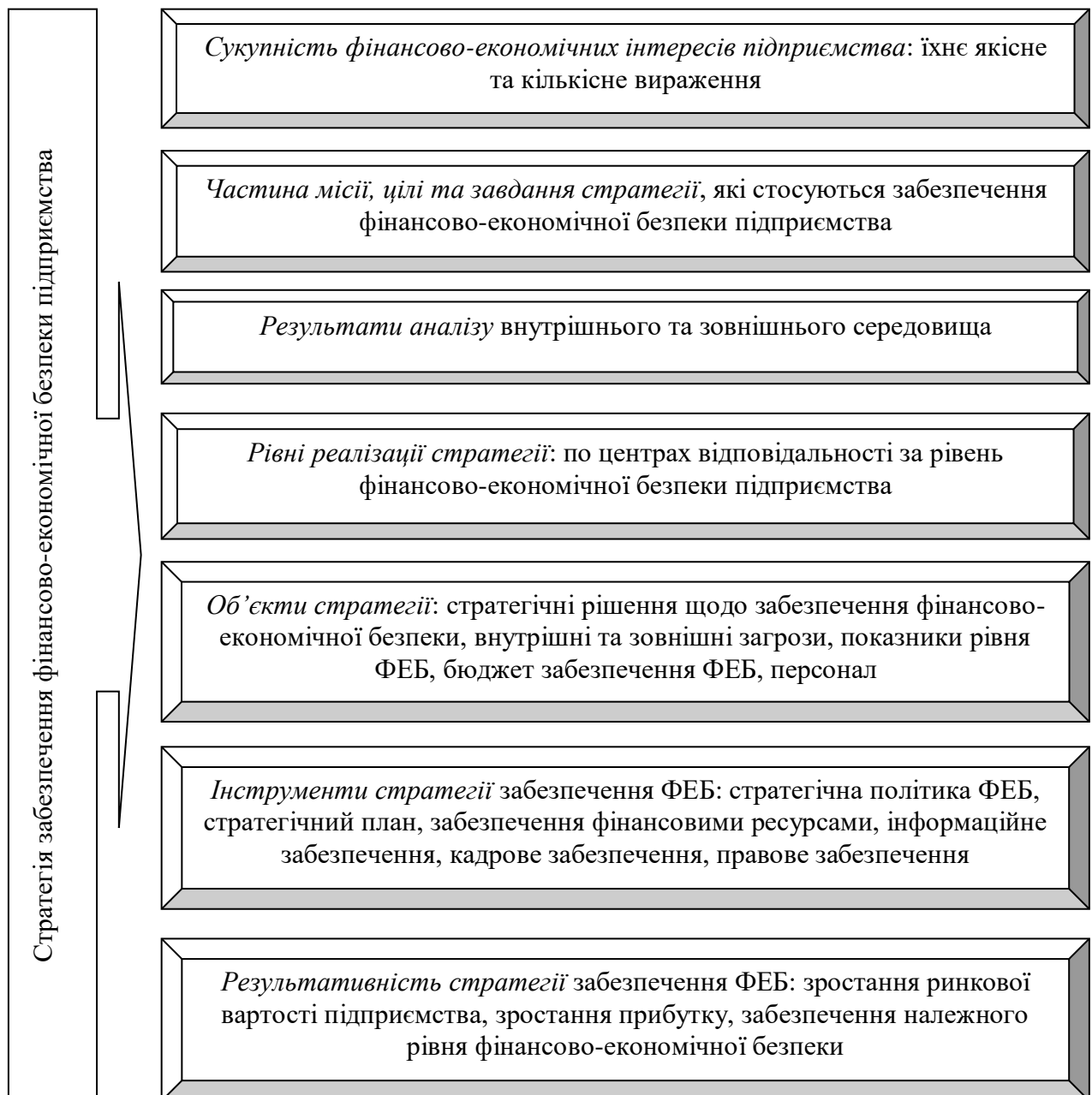

Рис. 3.2 – Модель стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства [16, с. 208]

Таким чином, стратегічне управління фінансово-економічною безпекою слід розглядати як процес управління стратегічним плануванням та розробленою стратегією забезпечення фінансово-економічної безпеки з урахуванням взаємозв'язку внутрішнього середовища підприємства із зовнішнім та адаптації до їхніх змін для досягнення мети підприємства та захисту його від впливу загроз, ризиків і досягнення безпечного функціонування. Стратегічний підхід в управлінні фінансово-економічною безпекою підприємства містить ряд переваг, які дозволяють звести до мінімального розміру вплив негативних факторів, підвищити інформованість та визначеність майбутнього становища підприємства, забезпечити керованість й ефективність змін та досягнення цілей функціонування підприємства [45, с. 128].

В системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства виділяють такі типи стратегій:

1) генеральна стратегія – виражається через загальну концепцію системи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;

2) спеціальна стратегія – застосовується наприклад, залежно від стадії господарської діяльності;

3) функціональна стратегія – реалізовується через регулярну, безперервну роботу всіх його підрозділів по перевірці контрагентів, аналізу операцій, що передбачаються, експертизі документів, виконанню правил роботи з конфіденційною інформацією, тощо; при цьому служба безпеки грає роль контролера;

4) стратегія реактивних заходів – застосовується у разі виникнення або реального здійснення яких-небудь загроз фінансово-економічній безпеці підприємства; заснована на застосуванні ситуативного підходу і обліку всіх зовнішніх і внутрішніх чинників, реалізується службою безпеки через систему заходів, специфічних для даної ситуації [13, с. 424-425].

При реалізації заходів щодо вдосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства важливо приділяти увагу

кожному з вищевказаних типів стратегій, оскільки вони мають у фокусі окремі аспекти процесу забезпечення прийняттого рівня безпеки.

Ступінь реалізації кожного з цих чотирьох типів стратегій також є показником при оцінці дієвості функціонування підрозділу фінансово-економічної безпеки підприємства, оскільки відображає наскільки комплексно та системно відповідний персонал підходить до питань забезпечення високого рівня фінансово-економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Окремо необхідно дослідити сукупність інструментів, які є у розпорядженні працівників, залучених до управління ФЕБ та які доцільно використовувати з метою підвищення ефективності функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві.

Серед таких інструментів, зокрема, можна виділити наступні:

- оптимізація витрат: докладна ревізія витрат; скорочення невиробничих витрат (у першу чергу адміністративних); скорочення додаткових витрат на оплату праці; впровадження політики енергозбереження;
- мобілізація внутрішніх ресурсів: зменшення дебіторської заборгованості; оптимізація виробничих запасів; стимулювання збуту;
- підтримка елементів потенціалу відтворення: виділення пріоритетних для підприємства продуктів та напрямків діяльності, за якими воно має найбільш стійкі ринкові позиції; проведення лояльної політики по відношенню до ключових працівників з метою збереження кадрового потенціалу; доведення до логічного завершення проектів, що безпосередньо впливають на життєдіяльність підприємства [46, с. 464].

За окремими напрямками вдосконалення механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства, можна виділити такі заходи:

1. Інституційно-правові:

- запровадження моніторингу рівня економічної безпеки та її складових;
- прогнозування ризиків та розробка заходів з їх нейтралізації;
- коригування планових показників діяльності у контексті забезпечення економічної безпеки;

- розробка системи правил та режимів безпеки.
- створення інструкцій про матеріальну відповідальність та захист комерційної таємниці;
- моніторинг законодавства та захист підприємства від дій і рішень органів державного управління;
- управління інституційними характеристиками безпеки в межах юридичних відносин із контрагентами;
- реєстрація документів, прав власності.

2. Інформаційні:

- аналіз, облік комерційної інформації;
- створення надійної системи захисту інформації, каналів її проходження;
- використання сучасних технологій захисту інформації (систем кодування і шифрування).

3. Організаційно-технологічні: впровадження на підприємстві міжнародних систем управління якістю.

4. Економічні:

- реалізація заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання господарських ресурсів;
- оцінка рівня сучасності та продуктивності матеріально - технічної бази, пошук резервів їх покращення;
- підвищення рентабельності активів та конкурентоспроможності;
- фінансування заходів із прогнозування розвитку ринкової кон'юнктури, інституціонального регламентування фінансово-господарської діяльності та ресурсного забезпечення.

5. Адміністративні:

- введення режимів входу/виходу персоналу та відвідувачів;
- створення перешкод для доступу до охоронного майна.

6. Соціально-психологічні:

- реалізація заходів матеріального стимулювання;
- створення ефективної системи морального заохочення працівників;

- розробка правил поведінки;
- створення атмосфери корпоративного духу [29].

Особливо важливим елементом у моделі стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є оцінка її результативності. Спостерігаючи недосконалість методології у сфері коефіцієнтного аналізу фінансового стану суб'єктів підприємництва, необхідно здійснювати такі заходи вдосконалення системи управління фінансово-економічною безпекою підприємств:

- уточнення нормативів за головними коефіцієнтами фінансового аналізу, а також розроблення нормативів за окремими видами економічної діяльності;
- розроблення системи критеріїв та індикаторів оцінки рівня економічної безпеки підприємництва регіону та її систематичний моніторинг;
- визначення рівня конкурентних переваг підприємства у взаємодії з зовнішнім і внутрішнім середовищами;
- уточнення економіко-математичних методів і моделей, що дають можливість комплексно описувати всі складові системи фінансово-економічної безпеки підприємства і взаємозв'язки між ними;
- здійснення моніторингу та прогнозування основних індикаторів системи фінансово-економічної безпеки підприємства на основі трендових моделей динаміки окремих показників ефективності функціонування системи безпеки або трендової моделі динаміки узагальненого показника [60, с. 102].

Таким чином, реалізація вищевказаних заходів дозволить підприємству побудувати дієву систему управління фінансово-економічною безпекою, а також здійснювати постійне вдосконалення складових елементів такої системи з метою її актуалізації та підтримки здатності ефективно реагувати на зміни та виклики зовнішнього та внутрішнього середовища суб'єкта господарювання.

3.2 Визначення напрямків удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»

За результатами проведеного аналізу фінансового стану ПАТ «Кривбасзалізрудком» за період 2017-2019 рр. було встановлено досить високі показники ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності та дуже низьку ймовірність настання банкрутства. Разом з тим, виявлена нестабільна динаміка цих показників, зокрема у 2018 році відбулось значне їх послаблення, а у 2019 р. керівництву підприємства вдалось зупинити спадну тенденцію, однак це не дало змоги вийти навіть на рівень 2017 року.

Таким чином можна констатувати, що хоча товариство має міцні позиції щодо рівня фінансово-економічної безпеки, однак воно все одно зазнає нестабільності, що, в свою чергу, потребує впровадження новітніх методик підвищення ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві.

Одним з інструментів досягнення цієї мети є впровадження вимог міжнародних стандартів у внутрішні процеси на підприємстві, зокрема які стосуються сфери управління ризиками і загрозами, які постають перед суб'єктом господарювання.

Відповідно до ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 «Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику» [14], процес керування ризиком допомагає приймати рішення з урахуванням невизначеності та можливості настання майбутніх подій чи обставин (навмисних чи ненавмисних) і їхніх впливів на узгоджені цілі. Загалом цей процес охоплює такі елементи:

- обмінювання інформацією та консультування;
- установлення оточення;
- загальне оцінювання ризику (зокрема ідентифікування ризику, аналізування ризику та оцінювання ризику);
- обробляння ризику;
- моніторинг та критичне аналізування.

Обмінювання інформацією та консультування є важливим елементом, оскільки його результативність впливає на успішність загального оцінювання ризику та, як наслідок, на ефективність рішень, що приймаються на основі такої оцінки. Зацікавлені сторони треба залучати до забезпечення взаємного зв'язку між процесом загального оцінювання ризику та іншими напрямками керування, зокрема керування змінами, керування проектами та програмами, а також керування фінансами.

Установлення оточення передбачає врахування внутрішніх та зовнішніх параметрів, пов'язаних із організацією загалом, а також попереднього досвіду стосовно конкретних ризиків, що їх охоплюють загальним оцінюванням. Більш детально складові елементи процесу установлення оточення та їхня характеристика представлені на рис. 3.3.

Загальне оцінювання ризику включає в себе ідентифікування ризику, аналізування ризику та оцінювання ризику та може здійснюватись на рівні організації, окремих підрозділів, проектів, видів діяльності або конкретних ризиків. Це надає інформацію для прийняття рішень щодо:

- необхідності розпочинати певну діяльність;
- способів максимізування можливостей;
- потреби обробляти ризики;
- вибирання серед варіантів із різними ризиками;
- установлення пріоритетності варіантів оброблення ризику;
- вибору найбільш відповідних стратегій оброблення ризиків, які зменшуватимуть несприятливі ризики до допустимого рівня.

Оброблення ризику передбачає вибирання та погоджування одного чи кількох прийнятних варіантів, що дають змогу змінити ймовірність виникнення ризиків, впливи ризиків або й те і друге, а також запровадження цих варіантів. Після цього важливо здійснювати повторне оцінювання нового рівня ризику з метою встановлення його допустимості та прийняття рішення щодо необхідності подальшого додаткового оброблення.

Установлення зовнішнього оточення передбачає ознайомлення з середовищем, у якому функціонують організація та система, а саме:

- культурні, політичні, правові, регуляторні, фінансові, економічні та конкурентні чинники середовища на міжнародному, національному, регіональному, місцевих рівнях;
- ключові чинники та тенденції, що впливають на цілі організації;
- сприйняття та цінності зовнішніх зацікавлених осіб.

Установлення внутрішнього оточення передбачає з'ясування:

- можливостей організації стосовно ресурсів і знань;
- інформаційних потоків і процесів прийняття рішень; внутрішніх зацікавлених сторін;
- цілей, а також запроваджених стратегій їх досягання;
- сприймання цінностей та культури; політик і процесів;
- стандартів і базових моделей, прийнятих організацією;
- структури (наприклад, підпорядкування, ролей і підзвітності).

Установлення оточення процесу керування ризиком передбачає:

- визначення обсягу діяльності з керування ризиком, який треба виконати;
- визначення обсягу проекту, процесу, функції чи діяльності стосовно тривалості та місця провадження;
- визначення методологій загального оцінювання ризику;
- визначення критеріїв ризику та способів оцінювання дієвості керування ризиком;
- визначення та конкретизацію рішень, які треба прийняти, і дій, які треба виконати;
- ідентифікацію необхідних досліджень з установлення сфери чи меж застосування, їхніх обсягу, цілей, а також ресурсів, потрібних для цих досліджень.

Визначення критеріїв ризику передбачає прийняття рішень щодо:

- характеру й типів можливих наслідків і способу їх вимірювання;
- способу подавання ймовірностей та визначання рівня ризику;
- критеріїв, за якими прийматимуть рішення щодо необхідності оброблення ризику та щодо прийнятності та/чи допустимості ризику;
- того, чи враховуватимуть комбінації ризиків, і в який спосіб це робитимуть.

Рис. 3.3 – Складові елементи процесу установлення оточення та їхня характеристика згідно ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013

Побудовано на основі [14]

Моніторинг та критичне аналізування необхідно здійснювати з метою перевірки того, що:

- припущення щодо ризиків й надалі чинні;
- припущення, на яких базується загальне оцінювання ризику (зокрема, зовнішнє та внутрішнє оточення) й надалі чинні;
- очікуваних результатів досягають;
- результати загального оцінювання ризику узгоджуються з наявним досвідом;
- методики загального оцінювання ризику належно застосовують;
- заходи щодо обробляння ризиків є результативні.

Відповідно до ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги» [15], існують такі варіанти реагування на ризики: уникнення ризику, прийняття ризику, щоб скористатися можливістю, усунення джерела ризику, змінення ймовірності настання чи наслідків, розділення ризику чи збереження ризику на основі поінформованого рішення.

Всі ці положення варто враховувати при організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Кривбасзалізрудком», зокрема у вигляді чітких регламентів, що повинні бути закріплені у внутрішній документації підприємства.

У 2019 році відбулись зміни в організаційній структурі ПАТ «Кривбасзалізрудком», зокрема було створено окремий відділ економічної безпеки і забезпечення режиму. Такі перетворення потребують здійснення цілої низки заходів щодо відбудови внутрішніх процесів організації ефективної системи управління фінансово-економічною безпекою, зокрема і щодо процедур керування ризиками, які і доцільними для цього суб'єкта господарювання.

Якщо розглядати найбільш вагомні фактори, що впливають на діяльність ПАТ «Кривбасзалізрудком», необхідно відзначити такі:

- а) підвищення конкуренції у сфері виробництва та реалізації залізної руди;

b) постійне погіршення з глибиною гірничо-геологічних та гідрогеологічних умов при видобуванні залізної руди;

c) високий ступінь невизначеності нормативної бази по профілю діяльності комбінату у зв'язку з переходом на нормативи Європейського союзу;

d) ризик погіршення ситуації в металургійній промисловості на внутрішньому та зовнішньому ринку.

Окремо слід відмітити сукупність галузевих та фінансових ризиків, які постають перед ПАТ «Кривбасзалізрудком».

До галузевих ризиків відноситься:

1. ризик погіршення ситуації в металургійній галузі на внутрішньому та зовнішньому ринку.

2. збільшення конкуренції у сфері виробництва та реалізації залізної руди. Даний ризик є значним і прямих способів його зменшення не існує. Зберегти ринки збуту комбінату можливо шляхом підвищення якості та збільшенням кількості реалізованої продукції, а також дотримання дисципліни поставок.

До фінансових ризиків відноситься:

1) непрогнозоване зростання цін на матеріали, які використовуються у виробничій діяльності, і зростання вартості послуг;

2) ризик неплатежів на поставлену продукцію;

3) реалізація продукції ПАТ «Кривбасзалізрудком» цілком пов'язана з перевезення залізничним транспортом, відповідно, монопольне становище «Укрзалізниці» на ринку залізничних послуг призводить до неконтрольованого зростання залізничного тарифу, що впливає істотно збільшення транспортної складової у собівартості готової продукції;

4) падіння споживчого попиту, пов'язане з циклічністю попиту на продукцію для металургії;

5) можливе підвищення цін на закупаювані матеріали і зростання вартості тарифів на послуги природних монополій (електроенергія, вибухові матеріали тощо), можуть привести до підвищення собівартості залізної руди і,

як наслідок, до необхідності підвищення відпускних цін на продукцію комбінату.

Таким чином, на підприємстві наявна система виявлення та оцінки ризиків, а також здійснюються заходи щодо подолання негативних впливів встановлених загроз на ефективність функціонування товариства. Такі заходи відображаються, в тому числі, і на стратегічному рівні. Так, відповідно до плану стратегічного розвитку ПАТ «Кривбасзалізрудком» пріоритетним напрямком науково-технічного розвитку є підвищення якості товарної продукції, підтримання обсягів виробництва товарної продукції та зниження собівартості її виробництва [2].

Поряд з цим, основними заходами по зменшенню впливу негативних факторів на діяльність підприємства також є:

- збільшення вмісту заліза та зменшення вмісту шкідливих домішок у товарній руді;
- впровадження нової техніки та технології на основних технологічних процесах виробництва товарної залізної руди;
- заміна зношеного та капітальний ремонт основного технологічного обладнання;
- розробка внутрішніх регламентуючих документів на заміну ГОСТам та ДСТУ, що відміняються;
- адаптація до нових нормативних документів;
- проведення заходів з впровадження енерго- і ресурсозберігаючих схем і розробка нових схеми перевезення.

Окремим напрямом вдосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «КРИВБАСЗАЛІЗРУДКОМ» повинно бути вдосконалення методики оцінювання внутрішніх процесів, пов'язаних із ФЕБ. З метою визначення ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства доцільно застосовувати евристичні методи, зокрема метод експертних оцінок.

Пропонуємо використовувати індекс ефективності системи управління

ФЕБ, який через встановлені критерії дозволяє здійснити оцінку окремих елементів системи управління ФЕБ на підприємстві, зокрема: кадрової забезпеченості, техніко-технологічної забезпеченості, інформаційної забезпеченості, ефективності роботи з контрагентами та рівня досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері ФЕБ.

На основі цих критеріїв здійснюється оцінка за встановленою шкалою та проводяться розрахунки за формулою (3.1):

$$I_{ЕСФЕБ} = Z_k \times k_1 + Z_{ТТ} \times k_2 + Z_i \times k_3 + P_k \times k_4 + D_{сц} \times k_5, \quad (3.1)$$

Джерело : розроблено автором

де $I_{ЕСФЕБ}$ – індекс ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства;

$k_1... k_5$ – вагові коефіцієнти складових елементів індексу ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства;

Z_k – рівень кадрової забезпеченості;

$Z_{ТТ}$ – рівень техніко-технологічної забезпеченості;

Z_i – рівень інформаційної забезпеченості;

P_k – рівень ефективності роботи з контрагентами;

$D_{сц}$ – рівень досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері ФЕБ.

За допомогою експертної оцінки було встановлено такі значення вагових коефіцієнтів: $k_1=0,15$, $k_2=0,15$, $k_3=0,15$, $k_4=0,15$, $k_5=0,40$, що відображає ступінь значущості кожного елемента індексу ефективності системи управління ФЕБ. Значення вагових коефіцієнтів може переглядатись залежно від стану ринкової кон'юнктури, ситуації на фінансовому ринку та в реальному секторі, а також урахувати специфіку діяльності галузі або самого підприємства, його стратегію та цілі.

Окремі елементи оцінки системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві представлено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Елементи оцінки системи управління ФЕБ на підприємстві

№	Елементи	Бали
Рівень кадрової забезпеченості		20
1	Чи задовольняє кількісний склад працівників, залучених до системи управління ФЕБ обсягу покладених на них функцій?	5
2	Оцініть якісний склад працівників, залучених до системи управління ФЕБ (освіта, стаж, кваліфікація). На якому рівні здійснюється стимулювання працівників до самовдосконалення?	5
3	Наскільки ефективно здійснюється робота з конфліктами? Оцініть рівень ефективності побудови комунікації між співробітниками.	5
4	Чи створена на підприємстві система заходів щодо підвищення кваліфікації працівників, залучених до управління ФЕБ?	5
Рівень техніко-технологічної забезпеченості		20
5	На якому рівні проведена автоматизація системи управління ФЕБ на підприємстві?	5
6	Чи здійснюється періодичне оновлення та вдосконалення програмних засобів у сфері управління ФЕБ?	5
7	Чи створені та використовуються можливості для навчання персоналу щодо використання наявних засобів автоматизації?	5
8	Наскільки притаманною для підприємства є використання обладнання із простроченими термінами експлуатації? (де 1 – дуже притаманна, 5 – не притаманна)	5
Рівень інформаційної забезпеченості		20
9	На якому рівні на підприємстві здійснюється процес формалізації взаємодії підрозділів щодо обміну інформацією (чи розроблений графік документообігу, внутрішні регламенти та відповідна документація)	5
10	Чи впроваджені на підприємстві міжнародні стандарти щодо питань у сфері ФЕБ, зокрема забезпечення інформаційної безпеки?	5
11	Оцініть наскільки розгалужені джерела інформації використовує підприємство для оцінки ризиків та обґрунтування управлінських рішень.	5
12	Оцініть наскільки ефективно здійснюється актуалізація існуючих регламентів у сфері ФЕБ, чи враховує вона зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі?	5
Рівень ефективності роботи з контрагентами з метою забезпечення ФЕБ		20
13	Чи відбуваються на підприємстві зриви у виконанні зобов'язань перед контрагентами (де 1 – дуже часто, 5 – дуже рідко)	5
14	Чи відбувається на підприємстві втрата ключових контрагентів (де 1 – дуже часто, 5 – дуже рідко)	5
15	Наскільки значною є питома вага простроченої дебіторської заборгованості у загальному обсязі? (де 1 – дуже значна, 5 – не значна)	5
16	Чи відбувались несприятливі зміни в портфелі замовлень? (де 1 – дуже часто, 5 – дуже рідко)	5
Рівень досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері ФЕБ		20
17	Оцініть ступінь досягнення цілей щодо забезпечення належного рівня фінансової безпеки.	5
18	Оцініть ступінь досягнення цілей щодо забезпечення належного рівня ринкової безпеки.	5
19	Оцініть ступінь досягнення цілей щодо забезпечення належного рівня матеріально-сировинної та техніко-технологічної безпеки.	5
20	Оцініть ступінь досягнення цілей щодо забезпечення належного рівня інформаційної безпеки.	5

Джерело : розроблено автором

За результатами здійснення експертами оцінки за кожним критерієм, значення додаються та визначається середнє по кожному з них, яке, в подальшому, використовується для розрахунків за вказаною формулою. Загалом максимально можливе значення індексу ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства – 100. При здійсненні підсумкового аналізу необхідно використовувати шкалу, наведену у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Шкала для оцінювання ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві

Значення індексу	Стан системи управління ФЕБ
17-20	Високий рівень ефективності управління ФЕБ
13-16	Достатній рівень ефективності управління ФЕБ
9-12	Середній рівень ефективності управління ФЕБ
5-8	Низький рівень ефективності управління ФЕБ
1-4	Критично низький рівень ефективності управління ФЕБ

Джерело : розроблено автором

На основі інформації з відкритих джерел та використовуючи запропонований інтегральний показник здійснимо оцінку ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Кривбасзалізрудком» (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Оцінка ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Кривбасзалізрудком» за окремими елементами

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
4	5	4	4	4	4	5	3	4	2	5	3	4	4	3	4	5	4	4	4
17				16				14				15				17			
$I_{\text{ЕСФЕБ}} = 3_{\text{к}} \times 0,15 + 3_{\text{mm}} \times 0,15 + 3_{\text{i}} \times 0,15 + P_{\text{к}} \times 0,15 + D_{\text{сц}} \times 0,15$ $I_{\text{ЕСФЕБ}} = 16$																			

Джерело : власні розрахунки

Таким чином, можемо констатувати достатній рівень ефективності діючої системи управління ФЕБ ПАТ «Кривбасзалізрудком», однак така оцінка повинна проводитись із встановленою періодичністю з метою оперативного

отримання актуальної інформації щодо сильних та слабких місць в організації управління ФЕБ з метою прийняття необхідних управлінських рішень щодо усунення виявлених недоліків та використання наявного потенціалу до зростання.

Вважаємо, що з метою удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» необхідно впровадити систему таких заходів:

1) *щодо підвищення рівня кадрової забезпеченості:*

- здійснювати періодичне оцінювання персоналу відділу економічної безпеки і забезпечення режиму;
- актуалізувати систему формування лояльності персоналу (реалізовувати заходи щодо надання можливості професійного зростання і самореалізації, створення сприятливого клімату в колективі та ін.);
- здійснювати розробку та впровадження дієвої системи формування кадрового резерву на підприємстві;

2) *щодо підвищення рівня техніко-технологічної забезпеченості:*

- впроваджувати сучасні програмні засоби, які можуть використовуватись з метою оптимізації процесів, пов'язаних із забезпеченням безпеки підприємства;
- актуалізувати та оновлювати підходи до автоматизації процесів у сфері ФЕБ;

3) *щодо підвищення рівня інформаційної забезпеченості:*

- розширити можливості доступу до необхідних джерел інформації задля вироблення оптимальних управлінських рішень у питаннях стратегії і тактики діяльності підприємства;
- забезпечувати належний рівень захисту відомостей, що вважаються комерційною таємницею підприємства: запобігати несанкціонованому доступу до них; виявлення і локалізація можливих каналів витоку конфіденційної інформації;

– налагодити дієву систему внутрішньої комунікації між новоствореним відділом економічної безпеки і забезпечення режиму та іншими підрозділами, зокрема з юридичним, з відділом кадрів, маркетингу та ін.;

4) *щодо підвищення рівня ефективності роботи з контрагентами:*

– оптимізувати роботу із простроченою дебіторською заборгованістю;

– створювати умови для максимально можливого відшкодування і локалізації збитків;

– забезпечення безпеки при проведенні зустрічей, переговорів й нарад у рамках ділового співробітництва підприємства з іншими партнерами.

5) *щодо підвищення рівня досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері ФЕБ:*

– здійснювати контроль за виконанням планових заходів з забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства;

– прогнозувати стан чинників зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, що можуть порушити нормальний розвиток і функціонування підприємства;

– здійснювати періодичну оцінку ефективності управлінських рішень у сфері фінансово-економічної безпеки з метою виявлення сильних та слабких сторін задля прийняття необхідних управлінських рішень щодо оптимізації відповідних процесів;

– активно впроваджувати новітні методи вдосконалення управління ФЕБ та актуалізувати політику підприємства у сфері ФЕБ.

Таким чином, впровадження запропонованих заходів дозволить підвищити ефективність організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» шляхом зміцнення окремих складових забезпечення ефективного здійснення цього процесу на підприємстві.

Висновки до розділу 3

Вдосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою підприємства потребує впровадження та дієвого використання комплексної системи заходів. Такі заходи можуть розглядатись за окремими функціональними складовими: бюджетно-податкова складова, кредитна складова, грошова складова, страхова складова, інвестиційна складова, фондова складова. Також доцільно зосереджуватись як на внутрішньому рівні (визначення конкретних об'єктів управління ФЕБ, встановлювати фактичні рівні певних індикаторів, розробляти шляхи оптимізації показників та ін.), так і на зовнішньому (стан підприємницького середовища, дозвільна система діяльності підприємств та ін.).

Управління фінансово-економічною безпекою повинно також здійснюватись на стратегічному рівні, зокрема через розробку: генеральної, спеціальної, функціональної стратегій та стратегії реактивних заходів.

Також розглянуто систему заходів за окремими напрямками вдосконалення механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства: інституційно-правові, інформаційні, організаційно-технологічні, економічні, адміністративні, соціально-психологічні.

При визначенні напрямків удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» важливо відмітити, що лише у 2019 році в організаційній структурі підприємства відбулись зміни та було створено відділ економічної безпеки і забезпечення режиму. Відповідно, на підприємстві триває процес узгодження внутрішніх процесів щодо управління ФЕБ. Вважаємо, що в таких умовах доцільно впроваджувати сучасні міжнародні найкращі практики, зокрема шляхом використання системи міжнародних стандартів у питаннях, пов'язаних зі сферою ФЕБ. Зокрема, ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 «Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику» встановлює, що процес керування ризиком підприємства повинен мати такі елементи: обмінювання інформацією

та консультування; установлення оточення; загальне оцінювання ризику (зокрема ідентифікування ризику, аналізування ризику та оцінювання ризику); обробляння ризику; моніторинг та критичне аналізування.

Було встановлено сукупність галузевих та фінансових ризиків, які постають перед ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» та перелік заходів, що допоможуть зменшити їхній негативний вплив.

З метою вдосконалення існуючих підходів до оцінки організації управління фінансово-економічною безпекою, було запропоновано індекс ефективності системи управління ФЕБ, розрахунок якого базується на експертній оцінці таких елементів: кадрової забезпеченості, техніко-технологічної забезпеченості, інформаційної забезпеченості, ефективності роботи з контрагентами та рівня досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері ФЕБ.

При оцінці ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Кривбасзалізрудком» за запропонованим підходом було встановлено, що підприємство має достатній рівень такої ефективності, однак потребує реалізації певних запропонованих заходів задля посилення своїх слабких сторін.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра наведене теоретичне узагальнення та вирішення завдання, яке полягає у розвитку розвитку теоретико-методичних й організаційних положень та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємствах. Це дало змогу сформулювати низку висновків теоретичного, методичного та науково-прикладного характеру, які забезпечили досягнення поставленої мети.

Встановлено, що існують різні підходи вчених до визначення поняття фінансово-економічної безпеки: зі статичної позиції, з динамічної, як стан, як процес, як здатність, як діяльність. За результатами проведеного аналізу розробок вчених запропоновано фінансово-економічну безпеку підприємства розглядати як сукупність певних характеристик фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання (техніко-технологічна, кадрова, ринкова, інформаційна, матеріально-сировинна безпека), які відображають збалансованість його окремих елементів та здатність дієво реагувати на вплив зовнішніх та внутрішніх чинників з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Виявлено, що процес управління фінансово-економічною безпекою підприємства має такі етапи: проведення постійного моніторингу фінансового стану підприємства з метою раннього діагностування фінансової кризи; визначення переліку заходів щодо запобігання загрозам фінансово-економічній безпеці підприємства; реалізація комплексної програми виведення підприємства з фінансової кризи та забезпечення ФЕБ.

Встановлено, що на підприємствах можуть використовуватись різні варіанти організації управління фінансово-економічною безпекою: департамент безпеки, управління безпеки або служба, відділ безпеки, сектор безпеки (бюро, група), призначення окремої фізичної особи, яка відповідає в організації за безпеку. На вибір організаційної побудови впливають багато чинників, зокрема:

вид економічної діяльності, організаційно-правова форма, обсяг фінансово-економічної діяльності, досягнутий рівень фінансово-економічної безпеки та ін.

Виявлено основні вимоги роботодавців до працівників із фінансово-економічної безпеки підприємства; етапи організації й управління фінансово-економічною безпекою підприємства; основні функції підрозділу безпеки; типові помилки, яких можуть припускатись фахівці у сфері ФЕБ; програмних засобів, які можуть використовуватись з метою оптимізації процесів, пов'язаних із забезпеченням безпеки підприємства. Здійснено систематизацію основних підходів до оцінки ефективності організації управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві; визначено особливості їхнього практичного застосування. Разом з тим, трансформаційні процеси в сучасних ринкових реаліях вимагають постійного оновлення існуючих підходів, зокрема щодо напрямів вдосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою на рівні суб'єкта господарювання.

За результатами здійснення організаційно-економічної характеристики ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» було встановлено, що основним видом діяльності підприємства є добування залізних руд. Питома вага необоротних активів у валюті балансу знаходилась на рівні від 35,76% у 2017 р. до 40,94% у 2019 р., що зумовлено специфікою діяльності підприємства, оскільки потребується наявність значних виробничих потужностей.

Протягом всього досліджуваного періоду власний капітал підприємства перевищує позиковий, а темпи його зростання значно вищі, що безперечно є позитивним сигналом для стейкхолдерів товариства. Таке збільшення власного капіталу було забезпечено за рахунок стабільного нарощення обсягів нерозподіленого прибутку підприємства. Було виявлено значні коливання показників чистого прибутку на одну просту акцію та скоригованого чистого прибутку на одну просту акцію ПАТ «Кривбасзалізрудком». Ці показники були тотожними та дорівнювали: у 2017 році – 0,93 грн., у 2018 році – 0,37 грн., у 2019 році – 0,79 грн. Така ситуація може бути сигналом для стейкхолдерів щодо

нестабільності результатів політики управління, яка реалізується в акціонерному товаристві.

При проведенні оцінки фінансового стану ПАТ «Кривбасзалізрудком» за допомогою системи показників (ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності) було встановлено, що у 2018 році підприємство за більшістю показників перебувало у більш складному становищі, порівняно із 2017 роком, однак вже у наступному 2019 році визначені показники стабілізувались та значно покращились. Загалом значення розрахованих показників демонструють значні перевищення, порівняно із нормативними, подекуди у десять разів, що свідчить про стійке фінансове становище підприємства.

Також було проведено оцінку ймовірності настання банкрутства з використанням моделей Е. Альтмана, Г. Спрінггейта, Р. Таффлера, О. Терещенка, показників У. Бівера, за допомогою якої зроблено висновки що ПАТ «Кривбасзалізрудком» може характеризуватись як благополучне підприємство із низькою ймовірністю настання банкрутства.

Встановлено, що лише у 2019 році в організаційній структурі підприємства відбулись зміни та було створено окремий відділ економічної безпеки і забезпечення режиму. Вважаємо, що такі перетворення свідчать про посилення розуміння з боку найвищого керівництва важливості питань забезпечення фінансово-економічної безпеки.

При здійсненні оцінки ефективності управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Кривбасзалізрудком» було використано ресурсно-функціональний підхід та методику інтегральної оцінки.

Було встановлено, що за результатами проведення претензійно-позовної роботи з контрагентами ПАТ «Кривбасзалізрудком», результат по штрафам, пеням, неустойкам отриманим і визнаним протягом 2017-2019 рр. був стабільно позитивним.

За результатами розрахунку інтегрального показника було зроблено висновки, що ПАТ «Кривбасзалізрудком» досить міцно протистоїть зовнішнім

та внутрішнім загрозам, що, в свою чергу, створює підґрунтя для стабільного розвитку та реалізації стратегії підприємства у майбутніх періодах. Свідченням цього є перевищення значення інтегрального показника нормативного значення майже вдвічі. Це стало можливим за рахунок високих значень коефіцієнту покриття, коефіцієнту швидкої ліквідності, коефіцієнту фінансової стійкості.

Було досліджено сучасні підходи до підвищення ефективності функціонування системи управління фінансово-економічною безпекою на підприємстві. Визначено основні заходи з підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства за її функціональними складовими: бюджетно-податковою, кредитною, грошовою, страховою, інвестиційною, фондовою. Також виявлено, що політика забезпечення ФЕБ повинна включати в себе зовнішній та внутрішній рівень.

Встановлено, що заходи за окремими напрямками вдосконалення механізму управління фінансово-економічною безпекою підприємства включають в себе: інституційно-правові, інформаційні, організаційно-технологічні, економічні, адміністративні, соціально-психологічні.

При визначенні напрямків удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізрудний комбінат» було встановлено, що одним з інструментів досягнення цієї мети є впровадження вимог міжнародних стандартів у внутрішні процеси на підприємстві. Розглянуто ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 «Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику», в рамках якого процес керування ризиком охоплює такі елементи: обмінювання інформацією та консультування; установлення оточення; загальне оцінювання ризику (зокрема ідентифікування ризику, аналізування ризику та оцінювання ризику); обробляння ризику; моніторинг та критичне аналізування. Виявлено основні галузеві та фінансові ризики, які постають перед ПАТ «Кривбасзалізрудком», а також шляхи мінімізації їхнього негативного впливу.

Особливо важливим елементом у моделі стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є оцінка її результативності.

Запропоновано індекс ефективності системи управління ФЕБ, який через встановлені критерії дозволяє здійснити оцінку окремих елементів системи управління ФЕБ на підприємстві, зокрема: кадрової забезпеченості, техніко-технологічної забезпеченості, інформаційної забезпеченості, ефективності роботи з контрагентами та рівня досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері ФЕБ. Розрахунок індексу запропоновано здійснювати із застосуванням евристичних методів, зокрема методу експертних оцінок. Описано окремі елементи та критерії їхньої оцінки.

Використовуючи запропонований інтегральний показник було здійснено оцінку ефективності системи управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Кривбасзалізрудком». Встановлено, що рівень ефективності діючої системи управління ФЕБ цього товариства може бути охарактеризований як достатній, разом з тим існує необхідність вжиття заходів щодо посилення окремих слабких місць. З цією метою було рекомендовано систему заходів щодо підвищення рівня кадрової, техніко-технологічної, інформаційної забезпеченості, рівня ефективності роботи з контрагентами, рівня досягнення стратегічних цілей підприємства у сфері ФЕБ.

Таким чином, впровадження запропонованих напрямів удосконалення організації управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Кривбасзалізрудком» дозволить підвищити ефективність внутрішніх процесів та комунікацій зі стейкхолдерами та сприятиме зміцненню фінансово-економічної безпеки підприємства у сучасних турбулентних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 1 (91). С. 98–103.
2. Веб-сайт ПАТ «Кривбасзалізрудком» URL: <https://www.krruda.dp.ua/>
3. Вергун А. М., Нефедова Т. М., Тарасенко І. О. Особливості управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Международный научный журнал. Серия «Экономические науки»*. 2015. № 2. С. 27–31.
4. Вергун А. М., Стріжко К. В. Сучасні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. №6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4142>
5. Воропай В. А. Аналіз методичних підходів оцінки стану і рівня забезпечення системи економічної безпеки підприємства. *Культура народів Причорномор'я*. 2013. № 257. С. 190–195.
6. Гладченко Т. М. Економічна безпека підприємницької діяльності. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірн. наук. праць*. Вип. 26. К.: ВПЦ «Київський університет», Інститут міжнародних відносин, 2001. С. 295–299.
7. Головка О. Г., Губарев О. О., Кривонос А. А. Моделювання рівня фінансової безпеки підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2016. Вип. 16, ч. 4. С. 148–151.
8. Горячева К. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 9. С. 43–48.
9. Грунин О. А., Грунин С. О. Экономическая безопасность организации. СПб.: Питер, 2002. 180 с.
10. Дехтяр Н. А., Дейнека О. В. Фінансово-економічна безпека підприємства : сутність та механізм забезпечення. С. 254-266. *Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємство : колективна*

монографія / за заг. ред. К. С. Шапошникова та ін. У 2 томах. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. Т. 2. 420 с.

11. Діденко Є. О. Управління економічною безпекою підприємства на основі формування стратегії його безпечного розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 5. С. 35–40.

12. Доценко Д. В. Экономическая безопасность: методологические аспекты и составляющие. *Аудит и финансовый анализ*. 2009. №4. С. 415–427.

13. Доценко І. О., Мельничук О. П. Стратегічне управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 2018. № 3 (102). С. 79–84.

14. ДСТУ ІЕС/ISO 31010:2013 «Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризику». URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf>

15. ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги». URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>

16. Єрмошенко М. М., Горячева К. С. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : наук. моногр. К. : Національна академія управління, 2010. 232 с.

17. Живко З. Б. Механізм управління системою економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2014. Вип. 3 (44). С. 37–42.

18. Забродский В., Капустин Н. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы. *Бизнес-информ*. 1999. № 15–16. С. 35–37.

19. Ільяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. №3. С. 12–19.

20. Іщенко Н. А. Діагностика ймовірності банкрутства підприємства та шляхи його стабілізації. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 31. С. 256–265.

21. Кантаєва О. В. Проблеми збереження та підвищення економічної безпеки підприємств та її складових у сучасних умовах господарювання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2014. Вип. 10(1). С. 49–60.
22. Капитула С. В. Качественная и количественная оценка неопределенности. *Разработка рудных месторождений*. 2001. Вип. 75. С.7–10.
23. Картузов Є. П. Методи оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. №10(136). С. 115–123.
24. Кириченко А. О., Кудря І. В. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 10. С. 22–26.
25. Клейнер Г. Б., Тамбовцев В. Л., Качалов Р. М. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность. М.: Экономика, 1997. 226 с.
26. Клименко Т. В. Основні елементи механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки»*. 2011. № 4(58). С. 340–343.
27. Коваленко О. В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 1. С. 65–72.
28. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства : сутність та механізм забезпечення : монографія. К.: Лібра, 2003. 280 с.
29. Колеватова А. В. Основні пріоритетні напрями та механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. №10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5186>
30. Комарков Д. В. Забезпечення економічної безпеки розвитку підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця. Харків, 2019. 257 с.

31. Копилюк О. І., Гузар У. Є., Гута С. В. Сучасні підходи до організації системи фінансово-економічної безпеки підприємства. *Бізнес-інформ*. 2019. №3. С. 229–234.
32. Кравчук Л. С., Гава М. О. Діагностика ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 268 – 271.
33. Кракос Ю. Б., Разгон Р. О. Управління фінансовою безпекою підприємств. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2008. № 1 (1). С. 86–97.
34. Кракос Ю., Серик Н. Подход к оценке уровня финансовой составляющей экономической безопасности предприятия. *Економіка. Фінанси. Право*. 2006. № 12. С. 7–12.
35. Крючко Л. С. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства. *Інвестиції : практика та досвід*. 2013. № 15. С. 49–52.
36. Кудрицька Ж. В. Система управління фінансовою безпекою підприємства. *Ефективна економіка*. 2012. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
37. Кузенко Т. Б., Мартюшева Л. С., Грачов О. В., Литовченко О. Ю. Фінансова безпека підприємства : навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 2010. 304 с.
38. Ляшенко О. М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. 2-ге вид., переробл. К. : НІСД, 2015. 348 с.
39. Магас Н. В. Особливості застосування методів дослідження фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 500–503.
40. Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2011. №3. С. 283–291.
41. Малик О. В. Концептуальні основи формування механізму управління фінансовою безпекою підприємства. *Університетські наукові записки*. 2017. № 64. С. 207–218.

42. Місько Г. А. Діагностика ймовірності банкрутства як засіб фінансово-економічної безпеки підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. 2013. №26(205). С. 166–173.

43. Мойсеєнко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 380 с.

44. Мулик Я. І. Сутність поняття «Фінансова безпека підприємства» : систематизація наукових поглядів. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки*. 2013. № 3 (80). С. 195–206.

45. Нагорняк І. С. Стратегічне управління забезпеченням соціально-економічної безпеки підприємств. *Сучасні соціально-економічні проблеми теорії та практики розвитку економічних систем: колективна монографія*. Т. : ФОП Осадца Ю.В., 2016. С. 117–128.

46. Науменко Є. Ю. Механізм управління економічною безпекою підприємства в умовах кризи. *Молодий вчений*. 2017. №6(46). С. 462–466.

47. Національний класифікатор України. Класифікатор професій : Наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010 № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>

48. Небава М. І., Міронова Ю. В. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2017. 73 с.

49. Орлик О. В. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства та його основні складові. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2015, №19. С. 222–232.

50. Орлик О. В. Напрямки формування надійної системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та управління* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпропетровськ, 16–17 січня 2014 р. Дніпропетровськ, 2014. С. 306–309.

51. Отенко І. П., Москаленко Н. О. Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 224 с.

52. Підхомний О. М., Яструбецька Л. С. Індикатори оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Збірник наукових праць. Луцький державний технічний університет Випуск 4 (16). Ч. 2. Луцьк, 2007. С. 73–76.

53. Портнова Г.О., Антоненко В.М. Фінансова безпека підприємств: сучасні погляди щодо сутності та оцінки. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2012. № 1. С. 345–355.

54. Поясник Г. В. Місце підрозділу економічної безпеки в умовах типової організаційної структури управління автотранспортним підприємством. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2019. №23. С. 192–200.

55. Преображенська О. С. Особливості управління фінансово-економічною безпекою підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №3. С. 384–387.

56. Рета М. В., Іванова А. О. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва». 2013. № 21. С. 29–37.

57. Рзаєва Т. Г., Бондар Г. А. Підходи та показники оцінки фінансової безпеки підприємства за умов конкурентного середовища. *Вісник Хмельницького національного університету*. *Економічні науки*. 2015. № 2(2). С. 246–251.

58. Рогатіна Л. П. Формування та управління розвитком фінансово-економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія *Економічні науки*. 2015. Вип. 15, ч. 3. С. 86–88.

59. Сафарова А. Т. Зміст діяльності працівників з обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та вимоги до їх професійних якостей. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: *Економіка і управління*. 2018. Том 29 (68), №1. С. 123–129.

60. Сова О. Ю. Напрями вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2014. Вип. 37. С. 97–103.

61. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навч. посіб. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.

62. Столбов В. Ф., Шаповал Г. М. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки підприємств. *Комунальне господарство міст : наук.-техн. зб.* Харків, 2013. № 111. С. 103–108.

63. Сусіденко О. В. Методи оцінки забезпечення рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. Вип. 11(1). С. 73–78.

64. Ткачук Г.О. Цифрові трансформації: взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2019. Т. 11. Вип. 4. С. 42–50.

65. Трухан О. Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами. *Вісник Хмельницького національного університету : Економічні науки*. 2010. № 1, Т. 2. С. 29–35.

66. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навч. посіб. / за ред. С. М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 332 с.

67. Федорова В. А., Васковська О. Р. Моделі діагностики кризового стану підприємства. *Економічний простір*. 2016. №112. С. 186–195.

68. Фінансово-економічна безпека : стратегічна аналітика та аудиторський супровід : монографія / за заг. ред. Т. В. Момот. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 340 с.

69. Фролова Л. В., Роженко О. В. Методичні підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. №3(177). С. 199–209.

70. Хохлов М. П., Подимайло М. В. Аналіз існуючих підходів і методів фінансової діагностики ймовірності банкрутства. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 7. С. 199–204.

71. Хринюк О. С., Бова В. А. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. №2. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/46.pdf

72. Черкасова С. О. Формування організаційно-економічного механізму управління процесом зміцнення економічної безпеки промислових підприємств. *Економіка: реалії часу*. 2013. №2 (7). С. 22–27.

73. Чернега О.М. Критерії та показники фінансово-економічної безпеки підприємства. *Науково-методичні аспекти забезпечення економічної безпеки : монографія*. Одеса : Атлант, 2013. С. 56–61.

74. Чернецька О. В., Саванчук Т. М. Фінансово-економічна безпека в системі управління підприємством: сутність та політика забезпечення. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 17. С. 242–247.

75. Шваб К. Четвертая промышленная революция. М.: «Эксмо». 2016. 208 с.

76. Швець Ю. О., Мартинюк Н. Б. Методи аналізу ймовірності настання банкрутства на промислових підприємствах. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 1(33). С. 36–45.

77. Швець Ю. О., Цикало К. С. Методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки промислових підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2017. Вип. 25(1). С. 162–168.

78. Шкарлет С., Садчикова І. Трансформація системи фінансово-економічної безпеки підприємства в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. №3 (19). С.264–276.

79. Blakuya G., Ganushchak T. Enterprise financial security as a component of the economic security of the state. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Vol. 15, Issue 2. P. 248–256.

80. Cherevko O., Nazarenko S., Zachosova N. Financial and economic security system strategic management as an independent direction of management. *SHS Web of Conferences*. 2019. Vol. 65. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2019/06/shsconf_m3e22019_03001/shsconf_m3e22019_03001.html

81. Delas V., Nosova E., Yafinovich O. Financial Security of Enterprises. *22nd International Economic Conference – IECS 2015 “Economic Prospects in the Context of Growing Global and Regional Interdependencies”*, IECS 2015. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/82239816.pdf>

82. Moskalenko N., Romanenko O., Oliinyk T. Approaches to enterprises' financial and economic security management. *Economic Annals-XXI*. 2015. Vol. 7-8(1). P. 54–57. URL: http://soskin.info/userfiles/file/2015/7-8_1/Moskalenko_Romanenko_Oliinyk.pdf

83. Rushchyshyn N., Nikonenko U., Kostak Z. Formation of financial security of the enterprise based on strategic planning. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol. 3. No. 4. P. 231–237. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/ec19/645b394cc78b222be846ca03bb93990ab08b.pdf>

ДОДАТОК А

Фінансова звітність ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2017 рік

		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"	за ЄДРПОУ		2018.01.01
Територія ПОКРОВСЬКИЙ	за КОАТУУ		00191307
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство	за КОПФГ		1211036600
Вид економічної діяльності Добування залізних руд	за КВЕД		230
Середня кількість працівників 8544			07.10

Адреса, вулиця Симбірцева, будинок 1А, м. Кривий Ріг, Покровський, Дніпропетровська область, 50029, телефон Україна, (056) 448-01-00, (056) 444-23-00, (056)444-24-31

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2017 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2011	2245
первісна вартість	1001	4153	5144
накопичена амортизація	1002	2142	2899
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0
Основні засоби	1010	2689497	2913735
первісна вартість	1011	7816267	8153616
знос	1012	5126770	5239881
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	49063	49063
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	767	900
Відстрочені податкові активи	1045	0	17554
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	2741338	2983497

Продовження ДОДАТКУ А

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	595841	757206
<i>Виробничі запаси</i>	1101	105587	158265
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	7532	20019
<i>Готова продукція</i>	1103	482688	578843
<i>Товари</i>	1104	34	79
Поточні біологічні активи	1110	0	0
<i>Депозити перестраховання</i>	1115	0	0
<i>Векселі одержані</i>	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	919534	177284
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	0	0
з бюджетом	1135	8602	21577
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів</i>	1140	0	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків</i>	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1948435	4183654
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	219188	187522
<i>Готівка</i>	1166	9	0
<i>Рахунки в банках</i>	1167	170849	187522
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
<i>Частка перестраховика у страхових резервах</i>	1180	0	0
у тому числі в:	1181	0	0
<i>резервах довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резервах збитків або резервах належних виплат</i>	1182	0	0
<i>резервах незароблених премій</i>	1183	0	0
<i>інших страхових резервах</i>	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	15943	32428
Усього за розділом II	1195	3707543	5359671
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	6448881	8343168

Продовження ДОДАТКУ А

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1991233	1991233
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	254441	(144199)
Додатковий капітал	1410	0	0
<i>Емісійний дохід</i>	1411	0	0
<i>Накопичені курсові різниці</i>	1412	0	0
Резервний капітал	1415	266552	266552
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	2850774	4751975
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
<i>Інші резерви</i>	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	5363000	6865561
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	68981	0
<i>Пенсійні зобов'язання</i>	1505	666460	1026070
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	1168	1673
<i>Довгострокові забезпечення витрат персоналу</i>	1521	1168	1673
Цільове фінансування	1525	0	0
<i>Благодійна допомога</i>	1526	0	0
<i>Страхові резерви</i>	1530	0	0
у тому числі:	1531	0	0
<i>резерв довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резерв збитків або резерв належних виплат</i>	1532	0	0
<i>резерв незароблених премій</i>	1533	0	0
<i>інші страхові резерви</i>	1534	0	0
<i>Інвестиційні контракти</i>	1535	0	0
<i>Призовий фонд</i>	1540	0	0
<i>Резерв на виплату джек-поту</i>	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	736609	1027743
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
<i>Векселі видані</i>	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	21757	58420
розрахунками з бюджетом	1620	123613	131173
у тому числі з податку на прибуток	1621	28953	38594
розрахунками зі страхування	1625	10112	12286
розрахунками з оплати праці	1630	31195	39153
<i>Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами</i>	1635	0	0
<i>Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками</i>	1640	7480	7478
<i>Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків</i>	1645	0	0
<i>Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю</i>	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	121170	156348
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
<i>Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків</i>	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	33945	45006
Усього за розділом III	1695	349272	449864
2017 © SMA 00191307			
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	6448881	8343168

Продовження ДОДАТКУ А

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ
2018.01.01
00191307

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2017 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5436220	4453106
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	2010	0	0
<i>Премії підписані, валова сума</i>	2011	0	0
<i>Премії, передані у перестраховання</i>	2012	0	0
<i>Зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	0	0
<i>Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2494419)	(2279636)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	2070	(0)	(0)
Валовий:	2090	2941801	2173470
прибуток			
збиток	2095	(0)	(0)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>	2105	0	0
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	2110	0	0
<i>Зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	0	0
<i>Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	332583	88503
<i>Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	2121	0	0
<i>Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	0	0
<i>Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(107611)	(90385)
Витрати на збут	2150	(915988)	(965383)
Інші операційні витрати	2180	(0)	(0)
<i>Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	2181	(0)	(0)
<i>Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	2250785	1206205
прибуток			
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	31971	0
Інші доходи	2240	0	0
<i>Дохід від благодійної допомоги</i>	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(84918)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(0)
<i>Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті</i>	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	2282756	1121287
прибуток			
збиток	2295	(0)	(0)

Продовження ДОДАТКУ А

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(418400)	(282877)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:	2350	1864356	838410
прибуток			
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(36520)	(36225)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(449627)	(54850)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(486147)	(91075)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	87507	16393
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(398640)	(74682)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1465716	763728

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1825631	1542489
Витрати на оплату праці	2505	932637	757481
Відрахування на соціальні заходи	2510	207972	168727
Амортизація	2515	145626	141352
Інші операційні витрати	2520	919097	1104347
Разом	2550	4030963	3714396

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1991233326	1991233326
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1991233326	1991233326
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,93	0,42
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,93	0,42
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки: Чистий дохід відображено тільки по виручці основної діяльності, яка виникає внаслідок регулярних угод для комбінату. Виручка від інших операцій представляє інші види надходжень, що складають доходи від операційної діяльності.

Керівник

Ф.І. Караманиць

С.І. Кашеев

Головний бухгалтер

Л.М. Ярошевська

ДОДАТОК Б

Фінансова звітність ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2018 рік

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
		2019.01.01
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"	за ЄДРПОУ	00191307
Територія ПОКРОВСЬКИЙ	за КОАТУУ	1211036600
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності Добування залізних руд	за КВЕД	07.10

Середня кількість працівників 8013

Адреса, вулиця Симбірцева, будинок 1А, м. Кривий Ріг, Покровський, Дніпропетровська область, 50029, телефон Україна, (056) 448-01-00, (056) 444-23-00, (056)444-24-31

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2018 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	2245	82202
первісна вартість	1001	5144	86079
накопичена амортизація	1002	2899	3877
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0
Основні засоби	1010	2913735	3172483
первісна вартість	1011	8153616	8545361
знос	1012	5239881	5372878
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	49063	49063
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	900	881
Відстрочені податкові активи	1045	17554	31606
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	2983497	3336235

Продовження ДОДАТКУ Б

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	757206	855008
<i>Виробничі запаси</i>	1101	158265	139824
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	20019	9750
<i>Готова продукція</i>	1103	578843	705346
<i>Товари</i>	1104	79	88
Поточні біологічні активи	1110	0	0
<i>Депозити перестраховування</i>	1115	0	0
<i>Векселі одержані</i>	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	177284	331319
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	0	0
з бюджетом	1135	21577	5573
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів</i>	1140	0	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків</i>	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4183654	4473430
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	187522	139078
<i>Готівка</i>	1166	0	0
<i>Рахунки в банках</i>	1167	187522	139062
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
<i>Частка перестраховика у страхових резервах</i>	1180	0	0
у тому числі в:	1181	0	0
<i>резервах довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резервах збитків або резервах належних виплат</i>	1182	0	0
<i>резервах незароблених премій</i>	1183	0	0
<i>інших страхових резервах</i>	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	32428	74403
Усього за розділом II	1195	5359671	5878811
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	8343168	9215046

Продовження ДОДАТКУ Б

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1991233	1991233
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	(144199)	(216284)
Додатковий капітал	1410	0	0
<i>Емісійний дохід</i>	1411	0	0
<i>Накопичені курсові різниці</i>	1412	0	0
Резервний капітал	1415	266552	266552
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4751975	5531909
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	6865561	7573410
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	1026070	1166581
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	1673	198
<i>Довгострокові забезпечення витрат персоналу</i>	1521	1673	198
Цільове фінансування	1525	0	0
<i>Благодійна допомога</i>	1526	0	0
Страхові резерви	1530	0	0
у тому числі:	1531	0	0
<i>резерв довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резерв збитків або резерв належних виплат</i>	1532	0	0
<i>резерв незароблених премій</i>	1533	0	0
<i>інші страхові резерви</i>	1534	0	0
Інвестиційні контракти	1535	0	0
Призовий фонд	1540	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	1027743	1166779
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Векселі видані	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	58420	83972
розрахунками з бюджетом	1620	131173	109197
у тому числі з податку на прибуток	1621	38594	10357
розрахунками зі страхування	1625	12286	16316
розрахунками з оплати праці	1630	39153	53564
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	7478	7477
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	156348	164599
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	45006	39732
Усього за розділом III	1695	449864	474857
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0
Баланс	1900	8343168	9215046

Продовження ДОДАТКУ Б

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ
2019.01.01
00191307

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2018 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4990167	5436220
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	2010	0	0
<i>Премії підписані, валова сума</i>	2011	0	0
<i>Премії, передані у перестраховування</i>	2012	0	0
<i>Зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	0	0
<i>Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2695067)	(2494419)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	2070	(0)	(0)
Валовий:	2090	2295100	2941801
прибуток			
збиток	2095	(0)	(0)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>	2105	0	0
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	2110	0	0
<i>Зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	0	0
<i>Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	0	332583
<i>Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	2121	0	0
<i>Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	0	0
<i>Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	0	0
Адміністративні витрати	2130	(129900)	(107611)
Витрати на збут	2150	(1067102)	(915988)
Інші операційні витрати	2180	(46541)	(0)
<i>Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	2181	(0)	(0)
<i>Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	(0)	(0)
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	1051557	2250785
прибуток			
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	31971
Інші доходи	2240	0	0
<i>Дохід від благодійної допомоги</i>	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(134061)	(0)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(0)
<i>Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті</i>	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	917496	2282756
прибуток			
збиток	2295	(0)	(0)

Продовження ДОДАТКУ Б

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(171929)	(418400)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	745567	1864356
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(33820)	(36520)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	(54089)	(449627)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(87909)	(486147)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	15824	87507
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(72085)	(398640)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	673482	1465716

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1911868	1825631
Витрати на оплату праці	2505	1141821	932637
Відрахування на соціальні заходи	2510	255409	207972
Амортизація	2515	150612	145626
Інші операційні витрати	2520	1242049	919097
Разом	2550	4701759	4030963

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1991233326	1991233326
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1991233326	1991233326
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,37	0,93
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,37	0,93
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки: Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) показує результати діяльності підприємства за певний період.

Чистий дохід відображено тільки по виручці основної діяльності, яка виникає внаслідок регулярних угод для комбінату. Виручка від інших операцій представляє інші види надходжень, що складають доходи від операційної діяльності.

Керівник

Ф.І. Караманиць
О.В. Капука

Головний бухгалтер

Л.М. Ярошевська

ДОДАТОК В

Фінансова звітність ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2019 рік

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"	за ЄДРПОУ	2020.01.01 00191307
Територія ПОКРОВСЬКИЙ	за КОАТУУ	1211036600
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності Добування залізних руд	за КВЕД	07.10

Середня кількість працівників 7425

Адреса, вулиця Симбірцева, будинок 1А, м. Кривий Ріг, Покровський, Дніпропетровська область, 50029, телефон Україна, (056) 448-01-00, (056) 444-23-00, (056)444-24-31

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма N 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31.12.2019 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	82202	78263
первісна вартість	1001	86079	86895
накопичена амортизація	1002	3877	8632
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0
Основні засоби	1010	3172483	3733788
первісна вартість	1011	8545361	9235166
знос	1012	5372878	5501378
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	0	0
знос інвестиційної нерухомості	1017	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	0	0
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	49063	618457
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	881	1125
Відстрочені податкові активи	1045	31606	33281
Гудвіл	1050	0	0
Відстрочені аквізиторські витрати	1060	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	3336235	4464914

Продовження ДОДАТКУ В

1	2	3	4
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	855008	1003632
<i>Виробничі запаси</i>	1101	139824	245051
<i>Незавершене виробництво</i>	1102	9750	20181
<i>Готова продукція</i>	1103	705346	738378
<i>Товари</i>	1104	88	22
Поточні біологічні активи	1110	0	0
<i>Депозити перестраховання</i>	1115	0	0
<i>Векселі одержані</i>	1120	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	331319	350975
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	0	0
з бюджетом	1135	5573	66695
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів</i>	1140	0	0
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків</i>	1145	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4473430	4484021
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	139078	431977
<i>Готівка</i>	1166	16	18
<i>Рахунки в банках</i>	1167	139062	431959
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
<i>Частка перестраховика у страхових резервах</i>	1180	0	0
у тому числі в:	1181	0	0
<i>резервах довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резервах збитків або резервах належних виплат</i>	1182	0	0
<i>резервах незароблених премій</i>	1183	0	0
<i>інших страхових резервах</i>	1184	0	0
Інші оборотні активи	1190	74403	104909
Усього за розділом II	1195	5878811	6442209
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	9215046	10907123

Продовження ДОДАТКУ В

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1991233	1991233
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0
Капітал у дооцінках	1405	(216284)	(222599)
Додатковий капітал	1410	0	0
<i>Емісійний дохід</i>	1411	0	0
<i>Накопичені курсові різниці</i>	1412	0	0
Резервний капітал	1415	266552	266552
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	5531909	7151199
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)
<i>Інші резерви</i>	1435	0	0
Усього за розділом I	1495	7573410	9186385
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0
<i>Пенсійні зобов'язання</i>	1505	1166581	1221488
Довгострокові кредити банків	1510	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0
Довгострокові забезпечення	1520	198	991
<i>Довгострокові забезпечення витрат персоналу</i>	1521	198	991
Цільове фінансування	1525	0	0
<i>Благодійна допомога</i>	1526	0	0
<i>Страхові резерви</i>	1530	0	0
у тому числі:	1531	0	0
<i>резерв довгострокових зобов'язань</i>			
<i>резерв збитків або резерв належних виплат</i>	1532	0	0
<i>резерв незароблених премій</i>	1533	0	0
<i>інші страхові резерви</i>	1534	0	0
<i>Інвестиційні контракти</i>	1535	0	0
<i>Призовий фонд</i>	1540	0	0
<i>Резерв на виплату джек-поту</i>	1545	0	0
Усього за розділом II	1595	1166779	1222479
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
<i>Векселі видані</i>	1605	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	83972	129234
розрахунками з бюджетом	1620	109197	44927
у тому числі з податку на прибуток	1621	10357	27598
розрахунками зі страхування	1625	16316	16681
розрахунками з оплати праці	1630	53564	54135
<i>Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами</i>	1635	0	0
<i>Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками</i>	1640	7477	7476
<i>Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків</i>	1645	0	0
<i>Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю</i>	1650	0	0
Поточні забезпечення	1660	164599	208033
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
<i>Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків</i>	1670	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	39732	37773
Усього за розділом III	1695	474857	498259
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
<i>V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду</i>	<i>1800</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Баланс	1900	9215046	10907123

Продовження ДОДАТКУ В

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
"КРИВОРІЗЬКИЙ ЗАЛІЗОРУДНИЙ КОМБІНАТ"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ
2020.01.01
00191307

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2019 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ Форма № 2 Код за ДКУД 1801003

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6559213	4990167
<i>Чисті зароблені страхові премії</i>	<i>2010</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Премії підписані, валова сума</i>	<i>2011</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Премії, передані у перестраховання</i>	<i>2012</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	<i>2013</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	<i>2014</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(3007595)	(2695067)
<i>Чисті понесені збитки за страховими виплатами</i>	<i>2070</i>	<i>(0)</i>	<i>(0)</i>
Валовий:	2090	3551618	2295100
прибуток			
збиток	2095	(0)	(0)
<i>Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань</i>	<i>2105</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів</i>	<i>2110</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	<i>2111</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	<i>2112</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Інші операційні доходи	2120	19975	0
<i>Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	<i>2121</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	<i>2122</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	<i>2123</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Адміністративні витрати	2130	(142835)	(129900)
Витрати на збут	2150	(1322199)	(1067102)
Інші операційні витрати	2180	(0)	(46541)
<i>Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>	<i>2181</i>	<i>(0)</i>	<i>(0)</i>
<i>Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	<i>2182</i>	<i>(0)</i>	<i>(0)</i>
Фінансовий результат від операційної діяльності:	2190	2106559	1051557
прибуток			
збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	0	0
<i>Дохід від благодійної допомоги</i>	<i>2241</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Фінансові витрати	2250	(168857)	(134061)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(0)
<i>Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті</i>	<i>2275</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Фінансовий результат до оподаткування:	2290	1937702	917496
прибуток			
збиток	2295	(0)	(0)

Продовження ДОДАТКУ В

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(354387)	(171929)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:	2350	1583315	745567
прибуток			
збиток	2355	(0)	(0)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	(35692)	(33820)
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	27991	(54089)
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(7701)	(87909)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	1386	15824
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(6315)	(72085)
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1577000	673482

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1957304	1911868
Витрати на оплату праці	2505	1312931	1141821
Відрахування на соціальні заходи	2510	294735	255409
Амортизація	2515	179816	150612
Інші операційні витрати	2520	1568528	1242049
Разом	2550	5313314	4701759

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1991233326	1991233326
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1991233326	1991233326
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,79	0,37
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,79	0,37
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Примітки: Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) показує результати діяльності підприємства за певний період.

Чистий дохід відображено тільки по виручці основної діяльності, яка виникає внаслідок регулярних угод для комбінату. Виручка від інших операцій представляє інші види надходжень, що складають доходи від операційної діяльності.

Керівник

О.В. Капука

Головний бухгалтер

Л.М. Ярошевська

ДОДАТОК Г
Аналіз вхідних грошових потоків ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2017-2019рр.

Стаття	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення		Відносний приріст		Частка у структурі		
				2018\2017	2019\2018	2018\2017	2019\2018	2017	2018	2019
Надходження від:										
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	6403049	5134451	6893167	-1268598	1758716	-19,81%	34,25%	87,84%	95,65%	97,11%
Повернення податків і зборів	67339	55776	20	-11563	-55756	-17,17%	-99,96%	0,92%	1,04%	0,00%
у тому числі податку на додану вартість	61595	55776	0	-5819	-55776	-9,45%	-100,00%			
Цільового фінансування	22452	25315	30417	2863	5102	12,75%	20,15%	0,31%	0,47%	0,43%
Надходження авансів від покупців і замовників	13156	7686	11276	-5470	3590	-41,58%	46,71%	0,18%	0,14%	0,16%
Надходження від повернення авансів	2013	3484	3998	1471	514	73,08%	14,75%	0,03%	0,06%	0,06%
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	7508	6934	10957	-574	4023	-7,65%	58,02%	0,10%	0,13%	0,15%
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	379028	5431	673	-373597	-4758	-98,57%	-87,61%	5,20%	0,10%	0,01%
Надходження від операційної оренди	762	865	1277					0,01%	0,02%	0,02%
Інші надходження	393557	127193	145759	-266364	18566	-67,68%	14,60%	5,40%	2,37%	2,05%
Вхідний грошовий потік від операційної діяльності	7288864	5367135	7097544	-1921729	1730409	-26,37%	32,24%	99,99%	99,98%	99,99%
Надходження від реалізації:										
необоротних активів	617	823	785	206	-38	33,39%	-4,62%	0,01%	0,02%	0,01%
Інші надходження	5	18	4	13	-14	260,00%	-77,78%	0,0001%	0,0003%	0,0001%
Вхідний грошовий потік від інвестиційної діяльності	622	841	789	219	-52	35,21%	-6,18%	0,01%	0,02%	0,01%
Інші надходження	119	153	188	34	35	28,57%	22,88%	0,002%	0,003%	0,003%
Вхідний грошовий потік від фінансової діяльності	119	153	188	34	35	28,57%	22,88%	0,002%	0,003%	0,003%
Валовий вхідний потік	7289605	5368129	7098521	1921476	-1730392	-26,36%	32,23%	100,00%	100,00%	100,00%

Розраховано на основі: [фін. звітність 2017-2019]

ДОДАТОК Д
Аналіз вихідних грошових потоків ПАТ «Кривбасзалізрудком» за 2017-2019рр.

Стаття	2017	2018	2019	Абсолютне відхилення		Відносний приріст		Частка у структурі		
				2018\2017	2019\2018	2018\2017	2019\2018	2017	2018	2019
Витрачання на оплату:										
Товарів (робіт, послуг)	1373680	1406756	1490199	33076	83443	2,41%	5,93%	18,77%	25,87%	22,32%
Праці	693419	853732	994335	160313	140603	23,12%	16,47%	9,48%	15,70%	14,89%
Відрахувань на соціальні заходи	210191	260681	300329	50490	39648	24,02%	15,21%	2,87%	4,79%	4,50%
Зобов'язань з податків і зборів	1089828	838468	958881	-251360	120413	-23,06%	14,36%	14,89%	15,42%	14,36%
Зобов'язань з податку на прибуток	407788	198396	337435	-209392	139039	-51,35%	70,08%	5,57%	3,65%	5,05%
Зобов'язань з податку на додану вартість	25382	4367	66971	-21015	62604	-82,79%	1433,57%	0,35%	0,08%	1,00%
Зобов'язань з інших податків і зборів	656658	635705	554475	-20953	-81230	-3,19%	-12,78%	8,97%	11,69%	8,30%
Витрачання на оплату авансів	22522	72427	79382	49905	6955	221,58%	9,60%	0,31%	1,33%	1,19%
Витрачання на оплату повернення авансів	79	641	400	562	-241	711,39%	-37,60%	0,00%	0,01%	0,01%
Інші витрачання	984135	1186012	1455246	201877	269234	20,51%	22,70%	13,45%	21,81%	21,79%
Вихідний грошовий потік від операційної діяльності	4373854	4618717	5278772	244863	660055	5,60%	14,29%	59,77%	84,92%	79,05%
Витрачання на придбання:										
фінансових інвестицій	-	-	569395							8,53%
необоротних активів	69163	90029	79880	20866	-10149	30,17%	-11,27%	0,95%	1,66%	1,20%
Витрачання на надання позик	2508921	281268		-2227653	-281268	-88,79%	-100,00%	34,28%	5,17%	0,00%
Інші платежі	364925	447884	748805	82959	300921	22,73%	67,19%	4,99%	8,24%	11,21%
Вихідний грошовий потік від інвестиційної діяльності	2943009	819181	1398080	-2123828	578899	-72,17%	70,67%	40,22%	15,06%	20,94%
Витрачання на:										
Сплату дивідендів	2	1	1	-1	0	-50,00%	0,0%	0,00%	0,00%	0,00%
Інші платежі	1009	866	979	-143	113	-14,17%	13,05%	0,01%	0,02%	0,01%
Вихідний грошовий потік від фінансової діяльності	1011	867	980	-144	113	-14,24%	13,03%	0,01%	0,02%	0,01%
Валовий вихідний потік	7317874	5438765	6677832	-1879109	1239067	-25,68%	22,78%	100,00%	100,00%	100,00%

Розраховано на основі: [фін. звітність 2017-2019]

ДОДАТОК Ж

Вагові значення системи показників моделі оцінювання рівня фінансової безпеки промислового підприємства

№	Показник	Характеристика та вплив на фінансову безпеку	Ранг	Вагове значення
1	Фондовіддача (Фо)	Показник відображає суму реалізованої валової продукції, що припадає на 1 грн. основних засобів та фактично характеризує ефективність використання основних засобів.***Низький рівень даного показника та його зменшення стверджують про неефективність використання основних засобів, а отже, наявність ризику неефективності операційної діяльності та майбутнього недоотримання прибутку	13	0,03
2	Коефіцієнт придатності основних засобів (Кпр.оз)	Коефіцієнт відображає технічний стан наявних основних фондів. Низьке значення коефіцієнта та його зменшення свідчать про необхідність оновлення основних засобів, що призводить до додаткових фінансових втрат у майбутніх періодах	15	0,01
3	Коефіцієнт покриття (Кпокр.)	Коефіцієнт характеризує достатність наявних ресурсів підприємства для погашення поточних зобов'язань та відображає ризик неплатоспроможності, одного з основних ризиків фінансової безпеки підприємства. Низький рівень коефіцієнту означає нездатність підприємства відповідати за своїми боргами та є ознакою його неплатоспроможності	6	0,08
4	Коефіцієнт швидкої ліквідності (Кшв. л)	Коефіцієнт відображає можливість погашення поточних зобов'язань підприємства за рахунок наявних грошових засобів та дебіторської заборгованості, яка не є простроченою. Фактично характеризує платоспроможність підприємства за умови своєчасних розрахунків із дебіторами	5	0,08
5	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс. л)	Коефіцієнт характеризує здатність підприємства відповідати за своїми поточними зобов'язаннями за рахунок найбільш ліквідних коштів. Низький рівень коефіцієнту стверджує про неможливість сплати підприємством поточних зобов'язань без залучення коштів дебіторів. Своєю чергою, особливо за несприятливої кон'юнктури є ризик неповернення коштів дебіторів, що підриває платоспроможність підприємства та загрожує його фінансовій безпеці	4	0,09
6	Коефіцієнт автономії (Кавт.)	Коефіцієнт показує питому вагу власного капіталу, найбільш надійного джерела фінансування, у загальній сумі джерел фінансування. Чим вище даний показник, тим менший ризик фінансової залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та вищий рівень фінансової безпеки. Проте занижений рівень власного капіталу стримує економічний розвиток підприємства	2	0,1
7	Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфст.)	Коефіцієнт відображає співвідношення між власним та залученим капіталом та показує, скільки гривень власного капіталу припадає на одиницю залученого. Низьке значення коефіцієнту стверджує про незадовільну структуру джерел фінансування підприємства та наявність реальної загрози фінансовій безпеці підприємства.	1	0,11
8	Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності (Кф нез)	Коефіцієнт відображає частину активів підприємства, які сформовані за рахунок найбільш надійних джерел фінансування. Характеризує достатність власного капіталу та довгострокових зобов'язань для фінансування діяльності підприємства без залучення короткострокових пасивів. Низьке значення показника стверджує про наявність ризику недофінансування, який збільшується з несприятливою структурою на ринку, та зменшення фінансової безпеки.	3	0,1

Продовження ДОДАТКУ Ж

9	Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Км/вк)	Коефіцієнт відображає частину власного капіталу, що спрямовується для фінансування поточної діяльності. Характеризує достатність власних джерел для фінансування поточної діяльності. Низьке значення коефіцієнту стверджує про необхідність залучення додаткових джерел для фінансування діяльності підприємства, а отже, і зниження рівня економічної безпеки.	8	0,07
10	Співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості (Кдз/кз)	Показник відображає достатність коштів, що надійдуть від дебіторів, для погашення поточної кредиторської заборгованості. Наближення показника до 1 означає ефективну політику управління дебіторської та кредиторської заборгованості та відсутність загроз фінансовій безпеці підприємства, пов'язаних із дебіторами.	7	0,07
11	Коефіцієнт зміни оборотності оборотних коштів (Коб.оа)	Коефіцієнт показує у скільки разів збільшився коефіцієнт оборотності оборотних активів за звітний період та відображає ефективність їх використання. Тенденція до зростання свідчить про зростання ефективності управління оборотними коштами	14	0,02
12	Коефіцієнт зміни валюти балансу (Квал.бал)	Коефіцієнт показує у скільки разів зросла сума активів підприємства за звітний період. Характеризує загальну динаміку підприємства. Низьке значення показника стверджує про негативні явища на підприємстві та скорочення виробничої діяльності, а високі – про розширення виробництва та можливість зростання прибутків у майбутніх періодах	16	0,01
13	Коефіцієнт зміни чистого прибутку (Кчп.)	Коефіцієнт показує у скільки разів зросла сума чистого прибутку підприємства за звітний період. Характеризує загальну прибутковість підприємства. Низьке значення показника стверджує про зменшення ефективності діяльності підприємства та наявність ризику подальшого зменшення прибутковості, що створює пряму загрозу фінансовій безпеці підприємства. Високі значення стверджують про можливість забезпечення подальшого економічного зростання.	9	0,06
14	Рентабельність ВК (Рвк)	Коефіцієнт відображає віддачу власного капіталу та показує величину прибутку в розрахунку на 1 грн. вкладеного власниками капіталу. Характеризує ефективність вкладених коштів у підприємства. Низьке значення показника означає неефективне використання вкладених коштів.	12	0,03
15	Рентабельність активів (РА)	Показник показує величину прибутку в розрахунку на 1 грн. активів та відображає ефективність використання активів підприємства. Низьке значення показника стверджує про неефективне управління підприємством та наявність можливих загроз фінансовій безпеці через неефективну діяльність підприємства	11	0,04
16	Рентабельність продажу (Рпрод)	Коефіцієнт відображає величину чистого прибутку, що приходить на 1 грн. виручки від реалізації, а також дає можливість оцінити частку собівартості у продажах. Низьке значення означає неефективну діяльність підприємства через високий рівень собівартості або неефективну інвестиційну та фінансову діяльність та наявність загроз фінансовій безпеці підприємства	10	0,05

Декларація академічної доброчесності здобувача вищої освіти ЗНУ

Я, Савченко Денис Олександрович, студент 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету, спеціальності 073 Менеджмент, освітньої програми управління фінансово-економічною безпекою, адреса електронної пошти: case7091@ukr.net,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Організація управління фінансово-економічною безпекою ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат»» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згоден(згодна) на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

Савченко Д.О.

Дата _____

Підпис _____

Герасимова В.О.